

"העבודה שבלב" - המרכז להתחדשות התפילה
התנועה הרפורמית בישראל / מועצת הרבנים המתקדמים

לוח מנהגי התפילה

כמנהגי קהילות היהדות המתקדמת בישראל

שנת תשע"ט

התנועה הרפורמית

יהדות ללא מחיצות

"העבודה שבלב" - המרכז להתחדשות התפילה
התנועה הרפורמית בישראל / מועצת הרבנים המתקדמים

לוח מנהגי התפילה

לשנת תשע"ט

כמנהגי קהילות היהדות

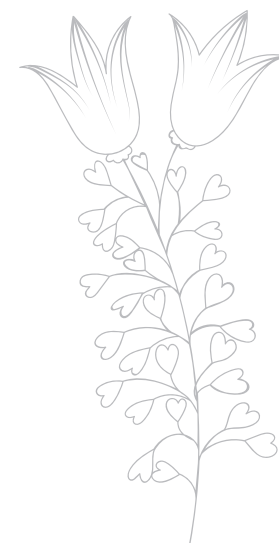
המתקדמת בישראל

ירושלים, ערב ראש השנה תשע"ט

אוגדן זה יוצא לאור בסיוע הקרן הקיימת לישראל, ובמסגרת שיתוף הפעולה
בין הקרן הקיימת לישראל והתנועה הרפורמית בישראל בתחום החינוך הציוני.

תוכן עניינים

6	מבוא
8	תשרי
42	מרחשון
50	כסלו
60	טבת
66	שבט
72	אדר א'
78	אדר ב'
88	ניסן
104	אייר
112	סיון
120	תמוז
128	מנחם-אב
138	אלול
144	מוסף התפילה
148	מנהגי אבלות וניחום אבלים
156	לוח הקריאות בתורה

מבוא

חברים וחברות יקרים,

זו השנה התשיעית שאנו שמחים להגיש לכם את אוגדן מנהגי התפילה בקהילות הרפורמיות בישראל. אנו ממשיכים להשתדל לשקף את מגוון מנהגי התפילה בקהילותינו במשך השנה העברית, כאשר לנגד עינינו התייחסות למנהגים המסורתיים כמו גם המתחדשים. מטרת האוגדן להיות כלי עזר לרבנים, שליחי ציבור, גבאים, חברי ועדות התפילה, מובילי מעמדים וכל החפץ בעיון תפילה (וכמובן שהדברים מכוונים לגברים ונשים כאחד).

כבעבר נדגיש כי אין בכוונתנו ליצור מנהג תנועתי אחיד או להורות הלכה. מטרת האוגדן לאפשר בחירה מתוך מגוון, ויצירתיות ליטורגית הנשענת על הכרת מסורת התפילה לדורותיה ולמידה הדדית של קהילה מרעוטה.

אוגדן התפילה לשנת תשע"ט ופניו אל העתיד. במהלך שנה זו יבוא, כך אנו מקווים הסידור החדש לידי סיום. יהיה זה אך נאה כי 200 שנים לאחר הדפסת הסידור הרפורמי הראשון, עומדת התנועה הרפורמית בישראל בפתחו של עידן חדש ומכניסה לקהילותיה, בתי התפילה שלה, סידור חדש. לכן החלטנו כי השנה כמבוא בפתח כל חודש נביא מובאה מתוך המכלול היצירתי המתגבש בסידור הזה. זה הזמן והמקום הנכונים לשלוח ברכות יישר כוח לרבה פרופ' דליה מרקס ולרבה ד"ר אלונה ליסיצה על עבודתן המסורה בעריכת הסידור החדש.

בדומה לאוגדן השנים הקודמת, גם השנה הזו המשכנו להרחיב בעניינים שונים. גם השנה אנו מדגישים דגש מיוחד למנהגי האבלות וניחום האבלים גם בפרקי החגים השונים ובאופן מרוכז ומורחב יותר בסוף האוגדן. לוח הקריאה בתורה לקהילות הנוהגות במחזור התלת שנתי מצורף גם הוא.

תודתנו העמוקה חזן אבן כהן על היותו זוג עיניים נוספות במטרתנו להימנע ככל האפשר משגיאות. כבכל שנה אנו מזמינים אתכם להעיר לנו הערות, להעשיר את האוגדן במנהגים נוספים מקהילתכם ולהשיא עצות לשיפור הכלי הלימודי והעיוני שיצרנו. את האוגדן ניתן למצוא אף במהדורה מכוונת באתר האינטרנט של התנועה.

שנה טובה

הרב יהורם מזור והרב גלעד קריב

עורכי האוגדן

"העבודה שבלב - המרכז להתחדשות התפילה" הנו גוף רעיוני ועיוני שמטרתו לעודד ולקדם את התפתחותה והתחדשותה של התפילה בקהילות היהדות המתקדמת ולהעניק סיוע בתחום היצירה הליטורגית ועיון התפילה. מנהל המרכז: הרב יהורם מזור.
כתובתנו האלקטרונית: ravyoram@gmail.com

תשרי

כוונה להפרשת חלה
מתוך שער ההכנות לשבת בבית / הרב עודד מזור

עת באה שבת אל ביתנו, עת עורכים אנו את השלחן,
נעלה התפלה מלבנו, כתרומת הבצק המוכן.
שנדע להפריש מזמננו, מן היכלת ומן הנכסים,
שנדע לפרש מלותינו, גלויים ולא מקסים.
שמחוות הזולת יתפרשו כאן לכף זכות ובעין טובה,
ויפרש מעלינו כל צער, כל מכאוב וכל דאבה.
שנפרש מימים שחלפו כבר, נשאירם מאחור בחיור,
ונפרש בשמחה על ביתנו, יום שבת מנחם וברוך.
את סכת שלומך פרש עלינו, רחמים וחיים ושלום,
להניח ברכה אל ביתנו, לפרש מלבנו חלום.

ערב ראש השנה, יום ראשון, כ"ט אלול תשע"ח 9.9

נושא חשוב שיש לתת עליו את הדעת, במסגרת ההכנות שלנו לקראת ראש השנה, הוא ענין המוכנות האישית של כל אחד ואחת מאתנו לקראת ראש השנה. לא די בעסוק בנושאים שבין אדם למקום - יש להקדים להם נושאים שבין אדם לחברו. חשוב להיות מודע ולעשות כל שבידינו להגיע לראש השנה כשלבנו, מחשבותינו וידינו נקיות. **הרב יהורם מזור**

- א. נוהגים להשכים לאמירת סליחות של ערב ראש השנה, הנקראות בקהילות אשכנז סליחות "זכור ברית", על שם אחד הפיוטים המרכזיים בסדר הסליחות של לילה זה.
- ב. אין תוקעים ביום זה בשופר על מנת להבדיל בין התקיעות של חודש אלול שהן בגדר מנהג, לבין תקיעות החובה של החג.
- ג. נוהגים להרבות בצדקה בערב החג ובימים שלפניו.
- ד. המקפידים בדיני בישול והבערת אש בחג מדליקים נר של שתי יממות, אשר יאפשר העברת אש לצורכי בישול ולהדלקת נרות החג בערב השני, ועורכים ערוב תבשילין, על מנת לאפשר הכנה של סעודות השבת במהלך החג.
- ה. מדליקים את נרות החג טרם שקיעת החמה ומברכים לאחר ההדלקה (להבדיל מערב שבת) את ברכת "להדליק נר של יום טוב" ואת ברכת הזמן (שהחיינו).

א' ראש השנה, יום שני, א' תשרי תשע"ט 10.9

- א. בערב החג מדליקים נרות ומברכים לאחר ההדלקה "להדליק נר של יום טוב" ואת ברכת הזמן (שהחיינו). יש הנוהגים להדליק את הנרות בעת סעודת החג באמצעות העברת אש נר שהודלק לפני כניסת החג.
- ב. נוסח התפילה המיוחד, הכולל תוספות בתפילת העמידה ופיוטים, נמצא במחזור "כוונת הלב".
- ג. בברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא", את הבקשה: "הרחמן הוא יחדש עלינו את השנה הזו לטובה ולברכה" ואת הבקשה: "הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו טוב".
- ד. מנהג ארץ ישראל שאין מקדשים בבית הכנסת בראש השנה. מנהג חלק מקהילות התנועה לערוך בכל זאת קידוש וסדר סמנים גם בבית הכנסת בתום התפילה. מנהג קהילות אחרות להזמין את הילדים אל בימת בית הכנסת לקידוש, ובנוסף לכוסית

- היין לתת להם תפוח בדבש או ממתק ולברך יחד אתם "יהי רצון שתהא השנה טובה ומתוקה"
- ה. בסעודת החג נוהגים לקדש בסדר יק"ז (יין, קידוש היום (מקדש ישראל ויום הזיכרון) וברכת הזמן). לאחר ברכת הפת נוהגים לטבול הפת בדבש.
 - ו. בתום הקידוש עורכים את סדר "סימנא מילתא" ופותחים את הסעודה במאכלים סמליים ובהם תפוח בדבש, רימון, ראש דג, סלק, גזר, תמרים, רוביא, כרישה, ועוד. מברכים ברכת "בורא פרי העץ" לפני אכילת הפרי הראשון, וברכת "בורא פרי האדמה" לפני אכילת הירק הראשון.
 - ז. בשחרית מתפללים עמידה של שבע ברכות, הכוללת את התוספות המיוחדות לעשרת ימי תשובה. לאחר תפילת העמידה אומרים את הפיוט "אבינו מלכנו".
 - ח. קריאת התורה וההפטרה: מוציאים שני ספרי תורה ואומרים י"ג מדות ופסוקי "ואני תפילתי". בספר ראשון קוראים לחמישה עולים בסיפור לידתו של יצחק בפרשת "וירא" (בראשית כא, 1-34). בקהילות בהן נוהגים לברך בברכת "מי שברך" את העולים לתורה מוסיפים: "ויכתבה/ו ויחתמה/ו לחיים טובים ביום הדין הזה", בספר השני מעלים את המפטיר. מנהג רבות מקהילות התנועה, וכך גם נוסח מחזור כוונת הלב לקרוא את פסוקי החג בפרשת "אמר" (ויקרא כג, 23-25). המנהג המסורתי הוא לקרוא בפרשת קורבנות החג מתוך פרשת "פנחס" (במדבר כט, 1-6). יש הנוהגים לומר חצי קדיש בתום הקריאה בספר הראשון ובספר השני, ויש הנוהגים לומר חמש העליות ולפני המפטיר את הברכה בעבור החולים.
 - ט. קהילות שאינן מקיימות תפילות ביום השני של ראש השנה, יכולות לקרוא את הקריאה של היום השני (פרשת העקידה, וראו בהמשך) ביום הראשון (מנהג קהילת הר-אל).
 - י. ביום הראשון של החג מפטירים בהולדת הנביא שמואל ובתפילת חנה בספר שמואל א'. מנהג חלק מקהילות התנועה להסתפק בקריאת פרק א'. מנהג קהילות אחרות לקרוא גם את תפילת חנה (שמואל א' ב, 1-10)
 - יא. כבכל השבתות והימים הטובים מוסיפים תפילה לשלום חילי וחיליות צה"ל ותפילה לשלומה של מדינת ישראל לאחר קריאת התורה. בראש השנה וביום הכיפורים נוהגים להוסיף תפילה לשלום אחינו הנתונים בשביה ובצרה, כמופיע במחזור כוונת הלב. מן הראוי להקדיש התפילה לאזרחי ישראל הנמצאים בשבי ולמשפחות חללי צה"ל המקוות להביא את בניה לקרבן ישראל.
 - יב. תקיעות השופר: לאחר קריאת התורה וההפטרה וטרם השבת הספרים להיכל, תוקעים בשופר שלוש פעמים בסדר תקיעה-שברים-תרועה-תקיעה (תשר"ת); שלוש פעמים: תקיעה-שברים-תקיעה (תש"ת) ושלוש פעמים: תקיעה-תרועה-

מנהגי תקיעת שופר

- א. תקיעת השופר היא מצוותו המרכזית של ראש השנה. בנוסף למצווה זו התפתחו שני מנהגים: תקיעה בשופר בחתימת תפילת נעילה, כזכר לתקיעת השופר במוצאי יום הכיפורים של שנת היובל, ותקיעות בשופר במהלך חודש אלול (הספרדים תוקעים בעת אמירת י"ג מידות בסליחות; האשכנזים תוקעים בתום תפילת שחרית).
- ב. למרות שהתורה אינה מזכירה דווקא את השופר ככלי לתרועה בראש השנה, למדו את החכמים את הדבר מאזכור השופר ביחס למצוות היובל ("שיהיו כל תקיעות שביעי שוות זו כזו" בבלי, רה"ש לג ע"ב).
- ג. כל הקרניים, למעט קרן הפרה, כשרות להתקנת שופר. המנהג הוא לתקין שופר מקרן הכבש או מקרן היעל. רוב העדות תוקעות בראש השנה בשופר כפוף של כבש. יהודי תימן נוהגים לתקוע בקרן היעל שהיא ארוכה ומסולסלת.
- ד. בתפילות ראש השנה נוהגים לתקוע בשופר בתפילת שחרית ובתפילת מוסף. מלכתחילה ניתן לצאת לידי חובת שופר בכל שעות היום (לא נוהגים לתקוע בלילה). בתפילת השחרית תוקעים לאחר קריאת התורה וההפטרה, טרם השבת ספרי התורה להיכל. בתפילת המוסף משלבים את תקיעות השופר בחתימת ברכות "מלכויות", "זיכרונות" ו-"שופרות".
- ה. המנהג המסורתי הוא להימנע מתקיעת השופר ביומו הראשון של ראש השנה שחל בשבת, בשל החשש שמי שאינו בקיא יטלטל את השופר לצורך לימוד התקיעה אצל מומחה (בדומה לאיסור נטילת לולב בשבת או קריאת מגילה בשושן פורים שחל בשבת). עם זאת ישנן עדויות מוצקות להלכה ארץ ישראלית במסגרתה נהגו לתקוע בשופר גם בשבת, על יסוד מנהגו של רבן יוחנן בן זכאי בבית הדין ביבנה. מנהג רוב קהילות התנועה לתקוע בשופר גם בשבת. קהילות הנמנעות מתקיעה בשבת ראוי ותקפדנה את מטבע התפילה בברכת קדושת היום בתפילות העמידה ובקידוש מ-"יום תרועה" ל"יום זיכרון תרועה".
- ו. חכמי המשנה והתלמודים נחלקו בהבנת קול "התרועה" שתורגם לארמית כ"יבבא". לשיטת דעה אחת מדובר בקול של אנחה. הדעה האחרת הציעה את קול היללה. על יסוד דעות אלו נקבעו שלושה סוגי קולות:

תקיעה גדולה (תר"ת) (סה"כ שלושים תקיעות). לפני התקיעה נוהגים לומר את מזמור תהילים מז' ולקט פסוקים נוספים. מברכים לפני התקיעה "... וציוונו לשמוע קול שופר" ואת ברכת הזמן (שהחיינו). נוהגים שהתוקע/ת קורא/ת את הבקשה המיוחדת לבעלי התקיעה. שליח הציבור, או אחד מחברי הקהילה, מקריא את סדר התקיעות עבור התוקע. המנהג המסורתי הוא שהקהל יושב בשעת תקיעות אלו (להבדיל מתקיעות תפילת מוסף); מנהג רבות מקהילותינו שהקהל עומד אף בתקיעות אלו. ראו בהמשך פירוט והרחבה של מנהגי תקיעת השופר.

יג. לאחר תקיעת השופר מחזירים את ספרי התורה להיכל.

יד. תפילת המוסף: בתפילת העמידה של מוסף ראש השנה תשע ברכות, ובכללן שלוש הברכות המיוחדות לחג: "מלכויות" (הנאמרת במסגרת ברכת "קדושת היום"), "זכרונות" ו-"שופרות". בחתימת כל אחת מהברכות נוהגים לתקוע בשופר. מנהג מחזור "כוונת הלב" לתקוע שלוש פעמים תשר"ת בסיום "מלכויות"; שלוש פעמים תש"ת בסיום "זכרונות"; ושלוש פעמים תר"ת בסיום "שופרות". בעת התקיעות הקהל עומד על רגליו.

טו. מנהג רבות מקהילות התנועה לומר זכר למוסף בלבד, הכולל את הפיוט "ונתנה תוקף" ואת שלוש הברכות המיוחדות. חלק מקהילות התנועה נוהגות להתפלל ראשית בדומיה את עמידת המוסף במלואה (המופיעה בסוף מחזור "הכוונה שבלב"), ולשלב את הפיוט "ונתנה תוקף" ותקיעות המוסף במעין חזרת הש"ץ.

טז. בקידושא רבא של ראש השנה אומרים לפני הברכה את פסוקי "וידבר משה" (ויקרא כג, 44), ו-"תקעו בחודש שופר" (תהילים פא, 4-5), כמופיע במחזור כוונת הלב. לאחר ברכת "המוציא" טובלים את החלה בדבש.

יז. אין קוראים בתורה בתפילת מנחה (הקריאה בתורה במנחה מתבצעת רק כאשר יומו הראשון של החג חל בשבת, ואז קוראים בפרשת השבוע החדש: "האזינו"). מתפללים תפילת עמידה של שבע ברכות וחותרים בסדר "אבינו מלכנו".

יח. לאחר תפילת המנחה, בשעות אחר הצהריים, נוהגים לערוך את סדר התשליך, לגדותיו של מקור מים. מנהג חלק מקהילות התנועה לקיים את התשליך ביומו השני של החג. סדר התשליך כולל אמירת הפסוקים הבאים: מיכה ז, 18-19 ("ותשליך במצולות ים..."), תהילים קיח 9-5 ("מן המצר..."), מזמורי תהילים לג ו-קל ובקשות שונות. רבני התנועה חברו בקשות ונוסחים שונים למעמד התשליך. קהילות ספרד נוהגות לחתום את התשליך באמירת משנה וקדיש דרבנן. על מנת לזכות הרבים ניתן לתקוע בשופר גם במעמד זה (מן הראוי לתקוע לכל הפחות עשרה קולות: תשר"ת, תש"ת ותר"ת). במידה ויש בקהל מי שטרם שמע תקיעת שופר ניתן לברך את ברכת השופר ואת ברכת הזמן (שהחיינו).

שלושה קולות של אנחה (שברים), תשע קולות של יללה (תרועה) ושילוב של שני הקולות (שברים-תרועה).

ז. על יסוד העובדה שפסוקי התורה של מצוות היובל ושל ראש השנה מזכירים שלוש פעמים את המונח "תרועה" למדו חז"ל שיש להשמיע שלוש תרועות בראש השנה. בנוסף, על יסוד העובדה שהפסוק המדבר בתקיעת השופר במוצאי יוה"כ של שנת היובל מוזכרות פעמיים הטיות הפועל "להעביר" ("והעברת שופר" ו-"ותעבירו שופר" ויקרא כה)) למדו החכמים שיש להשמיע לפני ואחרי כל תרועה קול פשוט של תקיעה.

ח. שילוב מסורות חז"ל שהוזכרו לעיל הוביל לקביעת סדר התקיעות הבסיסי של שלושה מחזורים לכל אחד מהקולות האפשריים של "התרועה", בלוויית תקיעה פותחת ותקיעה חותמת: תקיעה - שברים-תרועה - תקיעה (תשר"ת כפול שלוש); תקיעה - שברים - תקיעה (תש"ת כפול שלוש); תקיעה - תרועה - תקיעה (תר"ת כפול שלוש) - סה"כ שלושים קולות. התקיעה האחרונה של סדר תר"ת היא תקיעה ארוכה במיוחד (תקיעה גדולה).

ט. בסדר התקיעה בתפילת השחרית נוהגים להקדים לשלושים הקולות את מזמור מ"ד ("למצח לבני קרח"), המזכיר את קול השופר. לאחר לקט פסוקים נוסף נוהגים שהתוקע אומר תחינה קצרה. התוקע מברך לפני התקיעות (ומנהג חלק מהקהילות שכל הקהל מברך יחד עמו) את ברכת "... לשמוע קול שופר" ואת ברכת הזמן (שהחיינו). נוהגים לברך את הברכות בשני ימי החג.

י. התקיעות בתפילת השחרית נקראות "תקיעות דמיושב" מכיוון שהציבור אינו נדרש לעמוד בזמן שמיעתן. מנהג רבות מהקהילות שהציבור עומד גם בזמן תקיעות אלו.

יא. נוהגים ששליח הציבור או אדם אחר מקריא לאוזני התוקע את סדר התקיעות, תקיעה אחר תקיעה. בסדר תשר"ת מכריזים יחד: "שברים תרועה" והתוקע משמיע שני הקולות ברצף. אם שגה בעל התקיעה בהשמעת הקול מקריאים אותו מחדש.

יב. ביחס לתקיעות בחתימת הברכות: "מלכויות", "זכרונות" ו-"שופרות" של תפילת המוסף ישנם מנהגים שונים. מנהג חלק מהעדות להשמיע בחתימת כל ברכה סדר תשר"ת-תש"ת-תר"ת. מנהג אחר, המופיע במחזור "כוונת הלב"

לחתום את ברכת "מלכויות" בשלושה מחזורי תשר"ת; את ברכת "זכרונות" בשלוש מחזורי תש"ת; ואת ברכת "שופרות" בשלושה מחזורי תר"ת.

יג. במנהג התפילה המסורתי נוהגים לתקוע גם בחתימת הברכות בעת התפילה בלחש. המתפללים ממתינים לתקיעותיו של בעל התקיעה בסוף ברכת "מלכויות", אז ממשיכים בלחש עד שמיעת התקיעות בחתימת "זכרונות", וממשיכים שוב עד לחתימת "שופרות" ושמיעת קולות השופר. בעת חזרת שליח הציבור על תפילת העמידה (תפילת תשע) תוקעים בשופר פעם נוספת בסוף כל אחת משלוש הברכות.

יד. על פי מנהג זה מושמעים שלושים קולות בסוף תפילת השחרית, שלושים קולות בתפילת הלחש של מוסף ושלושים קולות בעת חזרת שליח הציבור. על מנת להשלים את סך הקולות למאה נוהגים להוסיף עשרה קולות תשר"ת-תש"ת-תר"ת בתום קדיש תתקבל החותם את התפילה.

טו. רוב קהילות התנועה (לרבות אלו הנוהגות באמירת תפילת מוסף בלחש) נוהגות להשמיע את תקיעות השופר רק בעת חזרת שליח הציבור על סדר "מלכויות", "זכרונות" ו-"שופרות". על מנת להשלים את סך הקולות לשבעים, ניתן להוסיף עשרה קולות בחתימת תפילת המוסף לאחר קדיש תתקבל או קדיש האבלים. תקיעות המוסף נקראות "תקיעות מועמד" ויש לשומען עומדים.

טז. יש הנוהגים לכסות את השופר ולא להותירו גלוי בין סדר תקיעות אחד למשנהו בדומה לספר תורה. מנהג קהילות אשכנז שהתוקע בשופר מתעטף בקיטל (חלוק תפילה) לבן בדומה לשליח הציבור. נוהגים להזמין את בעל התקיעה לעליה לתורה בתפילת השחרית לפני התקיעות.

יז. בחלק מהקהילות התנועה נוהגים לצרף יחד מספר בעלי תקיעה ולהשמיע בו זמנית קולות של מספר שופרות. יש אף הנוהגים לשלב ילדים בסדר התקיעה. קהילות הנוהגות כך - ראוי וייחדו לכך את אחד מסדרי התקיעות ולהותיר את הסדר השני לתקיעות של בעל תוקע מנוסה ובקיא.

יח. מנהג ראוי הוא שבעלי התקיעה מבקרים חברי קהילה חולים או קשישים שנבצר מהם להגיע לבית הכנסת על מנת להשמיע באוזנם את קול השופר וכן לקיים מעמד פומבי של תקיעת שופר בגינה ציבורית או במקום התכנסות אחר לטובת מתן הזדמנות לציבור גדול לשמוע את קול השופר בימות החג.

ב' ראש השנה, יום שלישי, ב' תשרי 11.9

- א. שני ימי ראש השנה נחשבים כ"יומא אריכתא", ועניני התפילה, ההלכה והמנהגים בהם שווים.
- ב. בערב היום השני נוהגים להדליק נרות חג בברכה ("... להדליק נר של יום טוב" ו-"שהחיינו"). המקפידים בדיני העברת אש בחג, מדליקים את נרות החג באמצעות העברת אש מנר נשמה אשר הודלק לפני כניסת החג.
- ג. בסעודת החג בערב ב' ראש השנה נוהגים להניח פרי חדש על השולחן, או ללבוש בגד חדש, ולכוון גם עליהם את אמירת ברכת הזמן (שהחיינו). יש הנוהגים לערוך את סדר "סימנא מילתא" גם בלילו של היום השני.
- ד. נוסח תפילות השחרית והמוסף דומה לנוסח היום הראשון. במנהג התפילה המסורתית נאמרים בכל אחד מהימים פיוטים שונים במסגרת חזרת הש"ץ. רבות מקהילות התנועה נוהגות לייחד ליום ב' של ראש השנה נוסח יצירתי מיוחד, או אירוע מיוחד בתפילה, כדי להבדילו מיומו הראשון החג.
- ה. בתפילת שחרית קוראים בספר הראשון לחמישה עולים בפרשת העקידה (בראשית כב, 1-24). בספר השני קוראים למפטיר, בקריאה זהה לזה של היום הראשון. מפטירים בנבואת הנחמה של ירמיהו (פרק לא, 1-19).
- ו. במנחה מתפללים תפילת שבע ואומרים את הפיוט "אבינו מלכנו".

"ומחה יי דמעה" - אבלות בראש השנה: ראש השנה מפסיק את אבלות השבעה ואת אבלות השלושים, גם אם האבלים הספיקו לשבת באבלותם במשך זמן קצר בלבד לפני כניסת החג. במידה והאבלים כלל לא נהגו במנהגי האבלות לפני כניסת החג (מכורח או מבחירה) ימנו שבעת ימי האבלות מצאת החג.

האבלים המעוניינים בכך יכולים להמשיך ולקבל מנחמים גם לאחר החג עד השלמת שבעה ימים מיום הקבורה, ואף להודיע על כך ברבים (במודעת האבל או בשמועה). יחד עם זאת לאחר החג האבלים אינם נוהגים במנהגי אבלות השבעה.

במידה והחג בטל את אבלות השבעה, האבלים נוהגים מצאת החג את מנהגי אבלות השלושים וזאת עד ליום הכיפורים. האבלים יכולים לעלות לקבר יקירם בערב ראש השנה או ביום השביעי לקבורתו.

צום גדליה, יום רביעי ג' תשרי 12.9

- א. צום גדליה הוא התענית הרביעית מבין ארבע התעניות לזכר חורבן בתי המקדש והארץ. תענית זו מציינת את רצח גדליהו בן אחיקם, נציב יהודה לאחר חורבן הבית הראשון בשנת 585 לפנה"ס ואת בריחת שארית הפליטה למצרים מאימת הבבלים. בעקבות אירועים אלו בא הקץ לנוכחות יהודית בארץ יהודה עד לימי שיבת ציון.
- ב. **זמן התענית** - מעלות השחר ועד צאת הכוכבים, והיא כוללת איסור אכילה ושתיה, אך לא את יתר העינויים הנוהגים ביום הכיפורים ובתשעה באב. על פי החלטת מועצת הרבנים אין עורכים ביום זה אירועי שמחה בקהילות היהדות המתקדמת, ורבני המועצה אינם עורכים טקסי חופה וקידושין, כולל בערב התענית - מוצאי ראש השנה.
- ג. **ברכת עננו** - מוסיפים לתפילת העמידה את ברכת "עננו". היחיד מוסיף את הברכה כחלק מברכת "שומע תפילה". שליח הציבור, בחזרתו על התפילה, מוסיף את הברכה לאחר ברכת "גאולה" וקודם ברכת "רופא חולי עמו ישראל", כברכה העומדת בפני עצמה (הברכה נחתמת במטבע: "ברוך... העונה לעמו ישראל בצרה"). מנהג קהילות תימן לומר את הברכה בכל תפילות היום (ערבית, שחרית ומנחה). מנהג הספרדים שהיחיד ושליח הציבור אומרים את הברכה בשחרית ובמנחה. מנהג האשכנזים ששליח הציבור אומר הברכה בשחרית, אך לא היחיד, ובמנחה אומרים גם היחיד וגם שליח הציבור.
- ד. בתענית ציבור אומרים את ברכת הכוהנים גם בתפילת המנחה.
- ה. לאחר תפילת עמידה בשחרית ובמנחה אומרים את סדר "אבינו מלכנו". המנהג הספרדי הוא לומר סדר סליחות מיוחד לאחר תפילת העמידה בבוקר התענית. לקהילות אשכנז נוסח סליחות מיוחד לליל התענית (במסגרת הסליחות של עשרת ימי תשובה).
- ו. קהילות המתכנסות לתפילה ביום ג' תשרי ועושות שימוש בסידור "העבודה שבלב", בו לא כלולה ברכת "עננו", יכולות להוסיף לתפילה את ברכת נחם, כנהוג בתשעה באב, ולהוסיף את שירת התיבות האחרונות של סדר אבינו מלכנו לאחר תפילת עמידה. סדר תחנון מיוחד לתעניות ציבור מופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ז. בתפילות העמידה מוסיפים את התוספות המיוחדות לעשרת ימי תשובה; משנים את החתימה של ברכת "קדושת השם" וברכת "השבת המשפט"; כופלים את תיבת "לעלא" באמירת הקדיש, וחותרים ב-"עושה השלום במרומיו...".

בין כסה לעשור, ימים רביעי-שלישי, ד'ט' תשרי, 12-18.9

- א. בתפילות העמידה מוסיפים את התוספות המיוחדות לעשרת ימי תשובה בברכות: אבות, גבורות, הודאה ועושה השלום, ומשנים את חתימת ברכת "קדושת השם" וברכת "השבת המשפט".
- ב. כופלים את תיבת "לעלא" באמירת הקדיש וחותרים ב-"עושה השלום במרומיו...".
- ג. בתפילת שחרית ומנחה, לאחר תפילת עמידה, אומרים את סדר "אבינו מלכנו" או לחלופין שרים את הבית האחרון של הפיוט.
- ד. בתום תפילת ערבית ובתום תפילת שחרית נוהגים לומר את מזמור תהילים כז. פסוקים מתוך הפרק מופיעים בסידור "העבודה שבלב", בפרקי ההתייחדות האישית בסוף תפילת עמידה לערב שבת ובפרקי "רשות היחיד" שבסוף הסידור.
- ה. במהלך עשרת ימי תשובה ממשיכים באמירת סדרי הסליחות. המנהג המסורתי הוא לומר את סדר הסליחות לאחר חצות הליל ועד לזמן עלות השחר. רבות מקהילות התנועה נוהגות לומר את סדר הסליחות גם בשעות הערב והלילה המוקדמות. מעיקר הדין - ניתן גם לומר את פיוטי הסליחות קודם לתפילת המנחה.
- ו. קהילות ספרד נוהגות לתקוע בשופר בזמן אמירת י"ג המידות במהלך סדר הסליחות. קהילות אשכנז נוהגות לתקוע בשופר לאחר תפילת השחרית.

- ח. קריאת התורה: בתפילת שחרית בציבור קוראים בתורה לשלושה עולים מפרשת "כי תשא", בפסוקים המזכירים את י"ג מידות הרחמים (עליה ראשונה: שמות לב, 11-14; עליה שנייה: שמות לד, 1-3; עליה שלישית: שמות ל"ד, 10-4). נוהגים לפי מסורת אשכנז שבעת הקריאה הציבור אומר יחד את הפסוק: "שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך", את י"ג מידות הרחמים, ואת המילים "וסלחת לעוננו ולטאתנו ונחלתנו". לאחר האמירה המשותפת חוזר בעל הקריאה על הפסוקים בטעמים של הימים הנוראים. בתפילת מנחה קוראים בתורה וחוזרים על הקריאה מהבוקר. עדות אשכנז מפטירות בישעיה נה, 6 - נו, 8. ספרדים ועדות המזרח אינם מפטירים כלל בתעניות (למעט ביום הכיפורים ובמנחה).
- ט. נוהגים לומר את מזמור תהילים כז בתום תפילת ערבית ובתפילת שחרית. פסוקים מתוך הפרק מופיעים בסידור "העבודה שבלב", בפרקי ההתייחדות האישית בסוף תפילת עמידה לערב שבת ובפרקי "רשות היחיד" שבסוף הסידור.
- י. בשנים האחרונות יש הקושרים את יום התענית לרצח רה"מ יצחק רבין, אשר כגדליה בן אחיקם, נרצח אף הוא על ידי מתנקש יהודי.
- יא. מנהג חלק מקהילות התנועה להקדיש את ימי התענית "הקטנים" בלוח השנה העברי ללמוד ולעשייה בנושאי חברה, התנדבות וצדק חברתי.

שבת שובה, פרשת וילך, ו' תשרי 15.9

- א. בתפילות העמידה ובברכת "מעין שבע" מוסיפים את התוספות המיוחדות לעשרת ימי תשובה, ומשנים את חתימת ברכת קדושת השם ל"מלך הקדוש". כופלים את תיבת "לעלא" באמירת הקדיש וחותרים ב-"עושה השלום במרומיו...".
- ב. נוהגים לומר את מזמור תהילים כז בתום תפילת ערבית ותפילת שחרית. פסוקים מתוך הפרק מופיעים בסידור "העבודה שבלב", בפרקי ההתייחדות האישית בסוף תפילת עמידה לערב שבת ובפרקי "רשות היחיד" שבסוף הסידור.
- ג. בתפילת שחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "וילך". בשל מספר הפסוקים המצומצם של הפרשה ראוי לקרוא את הפרשה כולה. מפטירים בהפטרה מיוחדת לשבת "שובה" בהושע יד, מפסוק 2 ועד חתימת הספר. נוהגים להוסיף את הפסוקים מיואל ב, מפסוק 15 ועד סוף הפרק.
- ד. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "האזינו".

מנהגי אמירת הסליחות

- א. סדר הסליחות מבוסס על סדרת פיוטים ובינם חזרה על י"ג מידות הרחמים. במרוצת הדורות צורפו לסדר הסליחות תפילות ומקראות פתיחה כדוגמת פסוקי "אשרי יושבי ביתך" וסדרת בקשות ותחינות. בנוסף כולל סדר הסליחות המסורתי את הוידוי ואת פסוקי "נפילת האפיים". מלבד ימי אלול ועשרת ימי תשובה נוהגים באמירת סליחות בתעניות, למעט תשעה באב.
- ב. קהילות ספרד נוהגות לומר את הסליחות ממוצאי ראש חודש אלול ועד לערב יום הכיפורים. קהילות אשכנז, וכך גם מרבית קהילות התנועה, נוהגות להתחיל באמירת התפילות במוצאי שבת שלפני ראש השנה ובלבד שניתן להקדים לחג שלושה ימי אמירת סליחות. במידה וראש השנה חל בשבת, ביום שני או ביום שלישי נוהגים להקדים את אמירת הסליחות למוצאי השבת שבוע קודם לכן כפי שקרה בסוף שנת תשע"ח.
- ג. קהילות ספרד נוהגות לומר מדי לילה סדר סליחות קבוע. קהילות אשכנז נוהגות לשלב בסדר הסליחות פיוטים שונים מדי לילה.
- ד. קהילות ספרד נוהגות לתקוע בשופר בשעה ששליח הציבור והקהל אומרים את י"ג המידות. קהילות אשכנז אינן תוקעות בשופר בזמן אמירת הסליחות ובמקום זאת משמיעות תקיעות שופר בתום תפילת השחרית בימות אלול.
- ה. המנהג המסורתי לומר את סדר הסליחות לפני עלות השחר, באשמורת האחרונה של הלילה. קהילות מסורתיות רבות מקלות באמירת סליחות החל מחצות הלילה (עפ"י שעות זמניות, סביבות 10:30-11:00 בלילה בישראל). מעיקר הדין ניתן גם לומר סליחות בשעות תפילת המנחה. קהילות התנועה נוהגות להקל ולאומרן בשעות הערב והלילה המוקדמות.
- ו. נוהגים לומר את סדר הסליחות בציבור ובמניין, אם כי ניתן לומר את פיוטי הסליחות גם ביחידות. המנהג המסורתי הוא להימנע מאמירת י"ג מידות בהעדר מנין. בעת אמירת י"ג מידות נוהגים לעמוד. שליח/ת הציבור מתעטפים בטלית בעת אמירת הסליחות.

יום הכיפורים, יום רביעי, י' תשרי, 19.9

- א. בערב יום הכיפורים נוהגים להרבות בצדקה ובגמילות חסדים.
- ב. יום הכיפורים אסור באכילה ובשתייה, בסיכת הגוף, ברחיצת הגוף, בנעילת מנעל עור וביחסי אישות.
- ג. בערב החג מדליקים נרות לאחר הסעודה המפסקת ומברכים טרם ההדלקה "... להדליק נר של יום הכיפורים". לאחר ההדלקה מברכים את ברכת הזמן (שהחיינו), ונוהגים לברך את הילדים.
- ד. יש הנוהגים להדליק טרם הדלקת נרות החג גם נרות נשמה לזכר קרוביהם.
- ה. נוהגים ללבוש בגדי לבן ולהתעטף בטלית בכל תפילות יום הכיפורים, לרבות בתפילות ערבית, מנחה ונעילה.
- ו. פותחים את התפילה באמירת תפילת "כל נדרי". מוציאים שני ספרי תורה מן הארון. מנהג חלק מהקהילות להוציא את כל ספרי התורה. משתדלים לומר את סדר "כל נדרי" עוד טרם שקיעת החמה וחותמים אותה בברכת הזמן (שהחיינו).
- ז. בקריאת שמע בערבית ובשחרית נוהגים לומר בקול רם את המלים: "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", לאחר אמירת הפסוק "שמע ישראל...".
- ח. בכל תפילות היום מתפללים תפילת עמידה של שבע ברכות, על התוספות המיוחדות המשולבות בה. לאחר ברכת עושה השלום אומרים את סדר הוידוי (למעט בתפילת הנעילה בה אומרים את הוידוי כחלק מהברכה הרביעית של קדושת היום). המנהג המסורתי הוא שהיחיד אומר את הוידוי בתום תפילת העמידה ואילו בחזרות הש"ץ משלבים את הוידוי בברכה הרביעית - ברכת קדושת היום.
- ט. לאחר סיום סדר הסליחות בערבית, בשחרית במנחה, ובתפילת נעילה אומרים את סדר "אבינו מלכנו".
- י. **קריאת התורה וההפטרה:** בשחרית מוציאים שני ספרי תורה ואומרים לאחר פתיח הארון את י"ג מדות הרחמים ופסוקי "ואני תפילתי".
- יא. בספר ראשון קוראים לששה עולים בפרשת החג. מרבית קהילות התנועה נוהגות לקרוא מתוך פרשת "נצבים" (דברים כט, 14-9; ל, 20-1) כמופיע במחזור "כוונת הלב". הקריאה המסורתית לקוחה מתוך פרשת "אחרי מות" (ויקרא טז, 1-34). בקהילות בהן נוהגים לברך בברכת "מי שברך" את העולים לתורה מוסיפים: "ויחתמהו/ ויחתמה לחיים טובים ביום הדין הזה".
- יב. בספר השני קוראים למפטיר. מנהג רוב קהילות התנועה לקרוא בפסוקי בפרשת "אמר" (ויקרא כג, 26-32) כמופיע במחזור "כוונת הלב". המנהג המסורתי: פסוקי

כב. לאחר תקיעת השופר עורכים הבדלה ומברכים שלוש ברכות (בורא פרי הגפן, בורא מאורי האש והמבדיל בין קודש לחול). לא מברכים על הבשמים. נוהגים להדליק את נר ההבדלה מן האש של אחד מנרות הנשמה שהודלקו לפני החג.

כג. מנהג ראוי של רבות מקהילות התנועה לחתום את סדר התפילות ביום הכיפורים בשירת התקווה.

כד. **לקיים את הנאמר "ילכו מחיל אל חיל" (תהילים פ"ד, ח) נוהגים להתחיל בבניית הסוכה כבר במוצאי יום כפור.**

"ומחה יי דמעה" - אבלות ביום הכיפורים: יום הכיפורים מפסיק את אבלות השבעה ואת אבלות השלושים, גם אם האבלים הספיקו לשבת באבלותם במשך זמן קצר בלבד לפני כניסת החג. האבלים שקמו מאבלותם נוהגים בכל מנהגי היום ומצטרפים לתפילות הציבור. במידה והאבלים כלל לא נהגו במנהגי האבלות לפני כניסת החג (מכורח או מבחירה) ימנו ימי האבלות מצאת החג, ועד לחג הסוכות.

האבלים המעוניינים בכך יכולים להמשיך ולקבל מנחמים גם לאחר החג עד השלמת שבעה ימים מיום הקבורה, ואף להודיע על כך ברבים (במודעת האבל או בשמועה). יחד עם זאת לאחר החג האבלים אינם נוהגים במנהגי אבלות השבעה.

במידה והחג בטל את אבלות השבעה, האבלים נוהגים מצאת החג את מנהגי אבלות השלושים עד לחג הסוכות, המבטל את יתר ימי אבלות השלושים. האבלים יכולים לעלות לקבר יקירם בערב יום הכיפורים או עד לחג הסוכות.

שבת פרשת האזינו, יג' תשרי 22.9

א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "האזינו". בשל לשון השירה של הפרשה ראוי לקרוא את כולה. מפטירים בשירת דוד בשמואל א כב, 1-51.

ב. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "וזאת הברכה".

ג. נוהגים לומר את מזמור תהילים כז בתום תפילת ערבית ותפילת שחרית. פסוקים מתוך הפרק מופיעים בסידור "העבודה שבלב", בפרקי ההתייחדות האישיית בסוף תפילת עמידה לערב שבת ובפרקי "רשות היחיד" שבסוף הסידור.

קורבנות החג בפרשת "פנחס" (במדבר כט 7-11). יש הנוהגים לומר חצי קדיש בתום הקריאה בספר הראשון ובספר השני. יש הנוהגים לקרוא הברכה לשלומם של החולים טרם הגבתה הספר הראשון.

יג. מפטירים בנבואת ישעיהו: "זה צום אבחרהו" (פרק נז, 21-14 ו- נח, 14-1).

יד. מנהג רוב קהילות התנועה לומר את סדר ה"זכור" לאחר קריאת התורה במנחה כמופיע במחזור "כוונת הלב". מנהג מקצת מקהילות התנועה לומר את סדר ה"זכור" האישי לאחר קריאת התורה בשחרית, טרם השבת ספרי התורה להיכל, כנהוג ברגלים.

טו. **תפילת המוסף:** לאחר החזרת ספרי התורה להיכל מתפללים את תפילת המוסף. לאחר תפילת העמידה קוראים את הפיוט "ונתנה תוקף" ואת סדר עבודת הכהן הגדול. נוהגים ששליח הציבור או הציבור כולו כורעים ונופלים על פניהם במהלך סדר עבודת הכהן הגדול.

טז. **תפילת מנחה:** בתפילת מנחה קוראים לשלושה עולים לתורה. מנהג קהילות התנועה לקרוא מתוך פרשת "קדושים" (ויקרא יט, 18-1), כמופיע במחזור "כוונת הלב". המנהג המסורתי: קריאת פסוקי העריות בפרשת "אחרי מות" (ויקרא, יח, 1-30, המשך הקריאה מבוקר החג). העולה השלישי לתורה מפטיר בספר יונה וחותם בשלושה פסוקים ממיכה ז, 20-18. חותמים את קריאת ההפטרה בשלוש ברכות: "האל הנאמן בכל דבריו", "בונה ירושלים", "משמח ציון בבניה ובבנותיה/ מגן דוד".

יז. מנהג מרבית קהילות התנועה לערוך את סדר ה"זכור" לאחר קריאת התורה במנחה, או בין תפילת המנחה לתפילת הנעילה.

יח. לאחר השבת ספרי התורה להיכל מתפללים את תפילת העמידה ואת סדר הווידוי.

יט. **תפילת נעילה:** בתום תפילת מנחה, חותמים את תפילות היום בתפילת הנעילה. זמנה של התפילה בעת ש"החמה בראש האילנות" (מקביל לזמן הדלקת הנרות בערב החג). במהלך תפילת עמידה וסדר "אבינו מלכנו" מחליפים את התיבות: "כתבנו", "כתוב" "ונכתב" לתיבות: "חתמנו", "חתום" "ונחתם" בהתאמה.

כ. בתפילת נעילה נאמר סדר הווידוי בברכת "קדושת היום", ולא בתום תפילת עמידה.

כא. מסיימים את התפילה עם צאת הכוכבים. בתום התפילה, לאחר אמירת פסוקי הייחוד: "שמע", "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" ו"י"י הוא האלוהים", תוקעים בשופר. יש התוקעים תקיעה גדולה בלבד ויש תוקעים סדר תקיעה-שברים-תרועה-תקיעה גדולה.

מנהגי בניית הסוכה והישיבה בה

- א. הסוכה היא דירת ארעי, האמורה לשמש את האדם בחג הסוכות כמגורי קבע. אין יוצאים ידי חובה בסוכה, שכולה או מקצתה, גזולה או גנובה. סוכה ישנה (כזו הקיימת 30 ימים לפני החג) ניתן לשבת בה, אך יש לחדש בה דבר מה, כדוגמת הנחה מחודשת של הסכך או הוספת סכך.
- ב. גודלה המזערי של הסוכה - שיהא אדם יושב בה כשראשו ורוב גופו בתוך הסוכה. להלכה נקבע שיעור מינימלי של שבעה טפחים לאורך ולרוחב ועשרה טפחים בגובהה (הטפח - 8 ס"מ או 10 ס"מ לשיטה אחרת). גובהה המרבי של הסוכה - עד עשרים אמה (9.6 מטר).
- ג. ארעיות הסוכה הולכת אחרי הסכך. דפנות הסוכה יכולות להיעשות מכל חומר ואף להיות בגדר מבנה קבע (כדוגמת קיר). הסכך חייב להיות מן הצומח, ומדבר תלוש שאינו מחובר לקרקע.
- ד. סוכה כשרה חייבת בשלוש דפנות לפחות, כשהדופן השלישית יכולה להיות צרה ביותר (טפח אחד בלבד).
- ה. "צלתה מרובה מחמתה" - פנים הסוכה צריך להיות מוצל על ידי הסכך. הכלל ההלכתי הוא שאין לבנות סוכה תחת גג או אילן. במקום בו אין ברירה, ראוי לבנות את הסוכה גם באופן שאינו תואם את הדין ההלכתי מאשר לא לבנותה בכלל, ולו כזכר למצווה.
- ו. נוהגים לקשט את הסוכה בפירות ובקישוטים שונים לשם הידור המצווה. נוהגים להזמין את האושפיזין לפני הסעודה בסוכה בכל אחד מימי החג (בערב יום טוב ובערב שבת חוה"מ מזמינים האושפיזין לפני הקידוש).
- ז. נוהגים להקפיד לאכול את סעודת ליל החג בסוכה, ומי שאין ברשותו סוכה ואינו מתארח בסוכה יכול לצאת לידי חובה בקידוש הנערך בסוכת בית הכנסת. במהלך יתר ימי החג נוהגים לאכול את סעודות הקבע בסוכה, ולאכול מחוצה לה רק סעודות ארעי. בכל עת שאוכלים סעודת קבע בסוכה מברכים "ליישוב בסוכה".

חג הסוכות, יום שני, ט"ו תשרי 24.9

- מנהגי התפילה בחג הסוכות מתייחסים למנהג המופיע במחזור "השמחה שבלב" לשלוש הרגלים, בהוצאת מר"ם וקהילת "כל הנשמה".
- א. בערב החג מדליקים נרות ומברכים לאחר ההדלקה "...להדליק נר של יום טוב". לאחר ההדלקה מברכים את ברכת הזמן ("שהחינו").
 - ב. המקפידים בדיני הבערת אש מדליקים טרם הדלקת הנרות נר של יממה להעברת האש לצרכי בישול.
 - ג. מתפללים תפילת עמידה של יום טוב (תפילת שבע), ומזכירים את "חג הסוכות, זמן שמחתנו". בברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא", את הבקשה: "הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו טוב", ואת הבקשה המיוחדת לחג הסוכות. מנהג רבות מקהילות התנועה: "הרחמן הוא יפרוש עלינו את סוכת שלומו". הנוסח המסורתי של הבקשה: "הרחמן הוא יקים לנו את סוכת דוד הנופלת".
 - ד. עורכים את הקידוש הקהילתי בסוכת בית הכנסת. מקדשים בבית הכנסת ובבית בסדר: יין, קדושת היום ("...מקדש ישראל והזמנים"), ברכת הזמן, ברכת "ליישוב בסוכה", וברכת הפת. המקדשים בבית ולא בסוכה אינם מברכים על הישיבה בסוכה.
 - ה. מזמינים את האושפיזין טרם הקידוש (כמופיע במחזור "השמחה שבלב") או טרם ברכת הסוכה.
 - ו. נטילת הלולב וההלל: בבוקר החג נוטלים את ארבעת המינים בברכה. זמן הנטילה מזריחת החמה ועד שקיעתה, אולם נוהגים לטול הלולב עד תחילת אמירת ההלל. מנהג רבות מקהילות התנועה לטול את המינים יחד במעמד קהילתי לאחר סיום תפילת העמידה בשחרית וטרם אמירת ההלל.
 - ז. טרם הנטילה מברכים "...על נטילת לולב" ואת ברכת הזמן (ביום הראשון של החג, או בפעם הראשונה שנוטלים). נוהגים לאחוז את אגודת הלולב, ההדס והערבה ביד ימין ואת האתרוג ביד שמאל. בעת הברכה אוזנים את האתרוג במהופך, כאשר עוקץ הפרי כלפי מעלה, בניגוד לדרך גידולו, כדי שהמברך לא יצא ידי חובת הנטילה בעצם האחיזה בארבעת המינים.
 - ח. לאחר הברכות הופכים את האתרוג כדרך גידולו (עוקץ למטה ופיטם למעלה) ומנענעים את האגודה לארבע רוחות השמים למעלה ולמטה. לעניין נענוע האגודה ישנם מספר מנהגים (מנהג אשכנז: מזרח, דרום, מערב, צפון, מעלה, מטה. מנהג האר"י וקהילות החסידים: דרום, צפון, מזרח, מעלה, מטה, מערב). נוהגים לנענע את האגודה שלוש פעמים לכל כיוון.

יג. יש הנוהגים לומר חצי קדיש בתום הקריאה בספר הראשון ובספר השני. יש הנוהגים לומר ברכה לרפואת החולים טרם הגבהת הספר הראשון.

יד. על פי המנהג במחזור "השמחה שבלב" מפטירים במלכים א' ח, 14-1 בספור חג הסוכות בימי שלמה המלך וחונכת המקדש הראשון. על פי המנהג המסורתי מפטירים בזכריה י"ד 21-1, בנבואה המזכירה את חג הסוכות ואת הקשר בינו לבין הבקשה לגשמים.

טו. במחזור "השמחה שבלב" מופיע נוסח של תפילת המוסף לרגלים. מרבית קהילות התנועה נוהגות להסתפק בזכר למוסף בנוסח המופיע בסיפור "העבודה שבלב", או בנוסח המופיע במחזור "השמחה שבלב".

טז. חלק מקהילות התנועה נוהגות לחלק את פרקי מגילת קהלת בין ימי החג, ולהתחיל בקריאתה כבר ביום טוב ראשון של החג.

יז. בסעודת צהרי החג, מקדשים על היין ועל הפת. מקדימים לברכות את פסוקי "אלה מועדי יי... וידבר משה..." (ויקרא כג, ד ו-מד).. נוסח הקידוש מופיע גם בסיפור "העבודה שבלב" (עמ' 137) וגם במחזור "השמחה שבלב" (עמ' 214). כמו בכל יתר הסעודות הנערכות בסוכה, מברכים את ברכת הישיבה בסוכה לפני ברכת הפת. ניתן לחזור ולהזמין את האושפיזין של היום הראשון - שרה ואברהם.

יח. בתפילת מנחה מתפללים תפילת שבע של יום טוב ומזכירים את "חג הסוכות זמן שמחתנו". אין קוראים בתורה. מנהג חלק קטן מקהילות התנועה לקרוא בתורה גם במנחה במקום בו ישנה חגיגת בר/בת מצווה.

יט. במוצאי החג, עם צאת הכוכבים, מבדילים על כוס היין. מברכים את ברכת "בורא פרי הגפן" את ברכת "...המבדיל בין קודש לחול". אין מברכים על מאורי האש ועל הבשמים ואין מקדימים לברכות את פסוקי הישועה והשמחה.

כ. בלילות חול המועד סוכות נוהגים לערוך זכר ל-"שמחת בית השואבה" ומתכנסים בסוכה או בבית הכנסת ללימוד ולשירה. מזמינים את האושפיזין של היום השני - רבקה ויצחק.

ט. לאחר סיום העמידה בתפילת שחרית נוהגים לומר הלל שלם בברכותיו. בעת אמירת ההלל אוחזים באגודת ארבעת המינים. שבים ומנענעים את האגודה בעת אמירת הפסוקים "הודו ליי כי טוב, כי לעולם חסדו", בראשית ובסוף פרק קי"ח ובפסוק: "אנא יי הושיעה נא" שבאמצע הפרק. בנוסחי התפילה המסורתיים נוהגים שהקהל עונה: "הודו ליי כי טוב, כי לעולם חסדו" אחרי ששליח הציבור אומר כל אחד מארבעת הפסוקים הראשונים של הפרק ("הודו", "יאמר נא בית ישראל", "יאמרו נא בית אהרון", "יאמרו נא יראי יי") ומנענעים את האגודה בעת אמירת הפסוק. במרבית קהילות התנועה לא נוהגים שהקהל חוזר אחרי שליח הציבור באמירת "הודו ליי כי טוב כי לעולם חסדו", וממילא אין מנענעים את האגודה, אלא בראשית הפרק ובחתימתו. בנוסף נוהגים לנענע את הלולב בעת אמירת הפסוק "אנא יי הושיעה נא" והחזרה עליו.

יא. מכאן שעל פי מנהג מרבית קהילות התנועה (וכך גם במחזור "השמחה שבלב") יש לנענע את אגודת המנים ארבע פעמים בעת ההלל: בפסוק הראשון ובפסוק האחרון של הפרק ("הודו ליי כי טוב...") ובעת האמירה הכפולה של הפסוק "אנא יי הושיעה נא". יש הנוהגים לנענע האגודה בכל ארבעת הפסוקים של "הודו", "יאמר נא בית ישראל", "יאמרו נא בית אהרון", "יאמרו נא יראי יי".

יא. סדר ההושענאות: לפני קריאת התורה נוהגים באמירת סדר ההושענאות. מוציאים ספר תורה מן ההיכל, מניחים אותו על הבימה/דוכן הקריאה, או ניצבים עמו על הבימה, והקהל מקיף את התורה הקפה אחת בעת אמירת פיוט ההושענאות ליום טוב, תוך אחיזה באגודת ארבעת המינים. מנהג חלק מהקהילות לשלב את אמירת ההושענאות בסדר הוצאת ספר התורה, לאחר הוצאת הספרים וטרם הקריאה בתורה. מנהג חלק מקהילות ספרד לומר את סדר ההושענאות לפני חתימת התפילה, בתום תפילת המוסף. ברוח זו, קהילות שאינן אומרות את תפילת המוסף יכולות לומר את פיוט ההושענא בעת השבת הספרים להיכל. במחזור "השמחה שבלב" מופיעים פיוטי הושענאות ממסורת קהילות השונות וכן פיוטים שנכתבו על ידי רבות ורבני התנועה.

יב. קריאת התורה וההפטרה: מוציאים שני ספרי תורה בשחרית. בעת הוצאתם אומרים את י"ג מידות הרחמים. בספר הראשון מעלים חמישה עולים בפסוקי המועדים שבפרשת "אמר" (ויקרא כג, 1-44). בספר השני קוראים למפטיר בעניין החג. המנהג המסורתי: פסוקי קורבנות היום הראשון של החג בפרשת "פנחס". מנהג מחזור "השמחה שבלב": פסוקי החג מתוך פרשת "ראה". ראו בהמשך טבלת הקריאות וההפטרות לכל ימי החג.

מנהגי ארבעת המינים ונטילת הלולב

- א. בכל אחד מימי החג נוהגים ליטול יחד בברכה את ארבעת המינים: לולב, אתרוג, הדס וערבה. נטילת הלולב ביום הראשון נחשבת כמצווה מהתורה, ואילו נטילת הלולב ביתר ימי החג היא מתקנת רבן יוחנן בן זכאי לזכר המקדש (בו נהגו לטול את הלולב במשך כל ימי החג).
- ב. במרבית קהילות התנועה נוהגים לטול את הלולב גם בשבת, בניגוד למנהגן של הקהילות המסורתיות (מחשש לטלטול בשבת). מנהג חלק מהקהילות (כדוגמת קהילת הראל) ליטול לולב בשבת רק אם מדובר ביום טוב ראשון של חג הסוכות.
- ג. אין לברך על נטילת לולב אם אחד מן המינים גנוב או גזול. אין מברכים על הנטילה אם האגודה חסרה את אחד מן המינים או אחד מהם פסול.
- ד. נוהגים לטול לולב אחד, אתרוג אחד, שלושה ענפי הדס, ושני ענפי ערבה. מנהג חלק מעדות ישראל להוסיף הדסים וערבות להידור המצווה.
- ה. אוגדים את הלולב, הערבה והדס יחד, לשם הידור המצווה. יש המקפידים לאגוד את הלולב במינו ולהשתמש בכלי מיוחד הקלוע מעלי התמר. יש הקושרים את האגודה בסרט, חבל או פיסת בד. מקפידים שהלולב יהיה גבוה מההדסים ומהערבות בטפח (8 ס"מ).
- ו. בכל יום מימות החג מברכים טרם הנטילה "...וציוונו על נטילת לולב". ביום הראשון של החג, או בפעם הראשונה שנוטלים את הלולב, מוסיפים את ברכת הזמן (שהחיינו). נוהגים לאחוז את אגודת הלולב, ההדס והערבה ביד ימין ואת האתרוג ביד שמאל. בעת הברכה אוחזים את האתרוג במהופך, כאשר עוקץ הפרי כלפי מעלה בניגוד לדרך גידולו, כדי שהמברך לא יצא ידי חובת הנטילה עוד לפני הברכה בעצם האחיזה בארבעת המינים. לאחר הברכות הופכים את האתרוג כדרך גידולו (עוקץ למטה ופטמה למעלה) ומנענעים את האגודה לארבע רוחות השמים למעלה ולמטה.
- ז. לעניין נענוע האגודה ישנם מספר מנהגים. מנהג אשכנז: מזרח, דרום, מערב, צפון, מעלה, מטה. מנהג האר"י וקהילות החסידים: דרום, צפון, מזרח, מעלה, מטה, מערב. נוהגים לנענע את האגודה שלוש פעמים לכל כיוון.

"ומחה יי דמעה" - אבלות בסוכות: חג הסוכות מפסיק את אבלות השבעה ואת אבלות השלושים, גם אם האבלים הספיקו לשבת באבלותם במשך זמן קצר בלבד לפני כניסת החג. במידה והאבלים כלל לא נהגו במנהגי האבלות לפני כניסת החג (מכורח או מבחירה) ימנו שבעת ימי האבלות מצאת החג השני.

האבלים המעוניינים בכך יכולים להמשיך ולקבל מנחמים גם לאחר יומו הראשון של חג הסוכות ובמהלך חול המועד עד השלמת שבעה ימים מיום הקבורה, ואף להודיע על כך ברבים (במודעת האבל או בשמועה). יחד עם זאת במהלך היום הטוב וחול המועד האבלים אינם נוהגים במנהגי האבלות אלא מקבלים את פני המנחמים בלבד.

במידה והחג בטל את אבלות השבעה, האבלים נוהגים מצאת החג השני את מנהגי אבלות השלושים עד ליום השלושים לקבורתו.

האבלים יכולים לעלות לקבר יקירם בערב סוכות או לאחר החג. אין נוהגים לפקוד הקבר לצורך אזכרה במהלך ימי חול המועד.

חול המועד סוכות, ימים שלישי עד ראשון ט"ז - כ"א תשרי 30.9-25

- א. בתפילות העמידה ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא". בברכת המזון מוסיפים את הבקשה המיוחדת לחג הסוכות: "הרחמן הוא יפרוש עלינו את סוכת שלומו" או "הרחמן הוא יקים לנו סוכת דוד הנופלת".
- ב. בחול המועד אין מניחים תפילין.
- ג. תפילת העמידה, ההלל ונטילת הלולב: מתפללים תפילת עמידה של חול (ומוסיפים בה כאמור את ברכת "יעלה ויבוא") נוטלים את הלולב עוד טרם אמירת ההלל. לאחר תפילת עמידה אומרים הלל שלם בברכותיו. מנענעים הלולב בפסוקי "הודו ל-י"י" ו"אנא יי הושיעה נא". לעניין מנהגי הנטילה ואמירת ההלל ראו לעיל.
- ד. נוהגים לומר את סדר ההושענות טרם הוצאת ספר התורה, או במהלך הוצאת ספר התורה. המנהג המסורתי לומר בכל אחד מימות החג פיוט הושענות אחר. מנהג רבות מקהילות התנועה (כפי שמשתקף בסידור "העבודה שבלב") לחזור בימות חול המועד על פיוט ההושענות הנאמר ביום טוב ראשון. במחזור "השמחה שבלב" מופיע מגוון של פיוטי הושענות ממסורת העדות השונות, וניתן לבחור מבינם. עדות ספרד נוהגות לומר את סדר ההושענות לפני חתימת התפילה.
- ה. קריאת התורה: מוציאים ספר תורה אחד וקוראים לארבעה עולים בעניין החג. המנהג המסורתי: קריאת פסוקי הקורבנות של היום מתוך פרשת "פנחס" (חוזרים על אותה הקריאה בכל עליה). מנהג "השמחה שבלב": פסוקי החג בפרשת "אמר" (מתוך הקריאה של היום הראשון - שלושה פסוקים בכל עליה). ראו טבלת הקריאות בתורה בימי החג בהמשך. אין מפטירים בחול המועד.
- ו. לאחר קריאת התורה נוהגים להוסיף זכר למוסף או להתפלל תפילת מוסף, בת שבע ברכות, כמופיע במחזור "השמחה שבלב". גם קהילות שאינן אומרות זכר למוסף בשבת, ראוי ויוסיפו את התפילה במהלך חול המועד לאחר החזרת התורה להיכל, על מנת לברך את ברכת "....מקדש ישראל והזמנים".
- ז. בסעודות הנערכות בסוכה מברכים "ליישב בסוכה" טרם ברכת הפת. מזמינים אושפיזין טרם ברכת הסוכה והפת.
- ח. בלילות חול המועד סוכות נוהגים לערוך זכר ל-"שמחת בית השואבה" ומתכנסים בסוכה או בבית הכנסת ללימוד ולשירה.

ח. זמנה של המצווה במהלך כל שעות היום, אך נוהגים לברך על נטילת הלולב עוד טרם אמירת תפילת ההלל בכל אחד מימיו של החג. מנהג רבות מהקהילות לעצור את סדר התפילה לאחר תפילת העמידה (ביום טוב ובחול המועד), להדריך את חברי הקהילה והמתפללים בפרטי המצווה ולאפשר לכל החפץ בכך לטול את הלולב.

ט. בעת אמירת ההלל אוחזים באגודת ארבעת המינים. שבים ומנענעים את האגודה בעת אמירת הפסוקים "הודו ל-י"י כי טוב, כי לעולם חסדו", בראשית ובסוף פרק קי"ח ובפסוק: "אנא יי הושיעה נא" שבאמצע הפרק.

י. בנוסחי התפילה המסורתיים נוהגים שהקהל עונה: "הודו ליי כי טוב כי לעולם חסדו" אחרי ששליח הציבור אומר כל אחד מארבעת הפסוקים הראשונים של הפרק (הודו, יאמר נא בית ישראל, יאמרו נא בית אהרון, יאמרו נא יראי יי) ומנענעים את האגודה בעת אמירת הפסוק. במרבית קהילות התנועה אין נוהגים שהקהל חוזר אחרי שליח הציבור באמירת "הודו ליי כי טוב כי לעולם חסדו", וממילא אין מנענעים את האגודה, אלא בראשית הפרק ובחתימתו. בנוסף נוהגים לנענע את הלולב בעת אמירת הפסוק "אנא יי הושיעה נא" והחזרה עליו.

יא. מכאן שעל פי מנהג מרבית קהילות התנועה (וכך גם במחזור "השמחה שבלב") יש לנענע את אגודת המינים ארבע פעמים בעת ההלל: בפסוק הראשון ובפסוק האחרון של הפרק ("הודו ליי כי טוב...") ובעת האמירה הכפולה של הפסוק "אנא יי הושיעה נא". יש הנוהגים לנענע האגודה בכל ארבעת הפסוקים של "הודו", "יאמר נא בית ישראל", "יאמרו נא בית אהרון", "יאמרו נא יראי יי".

יב. נוהגים לנענע האגודה שלוש פעמים לכל כיוון. יש הנוהגים שבזמן ששליח הציבור אומר את שם יי', בעת אמירת פסוקי ההלל עוצרים את הנענוע של הלולב.

יג. נוהגים לאחוז באגודת המינים גם בעת ההקפה של ספר התורה בזמן אמירת פיוטי ההושענות.

- א. נטילת לולב בשבת: המנהג המסורתי הוא שלא לישול את לולב ביום השבת, לא לנענע אותו בעת אמירת ההלל ולא להקיף את התורה עם האגודה בעת אמירת ההושענות. מנהג חלק מקהילות התנועה לטול לולב ביום שבת, על כל מנהגיו, בדומה לתקיעת השופר בשבת. מנהג חלק אחר מקהילות התנועה, לטול לולב בשבת רק כאשר מדובר ביום טוב ראשון של החג (וזה הוא אינו המקרה בשנת תשע"ט).
- ז. בתפילת השחרית של שבת מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא". לאחר תפילת העמידה אומרים את ההלל.
- ח. לאחר ההלל אומרים את פיוט ההושענא המיוחד ליום השבת. מנהג חלק מהקהילות להוציא את התורה ולהקיפה כבימות החג האחרים. מנהג חלק מהקהילות להסתפק בפתיחת ארון הקודש בעת אמירת הפיוט. רוב קהילות הספרדים ועדות המזרח כלל אינן אומרות הושענות בשבת. בדרך זו נוהגת גם קהילת הר-אל.
- ט. הקריאה בתורה בהפטרה: ובמגילת קהלת: בשבת חול המועד נוהגים לקרוא את מגילת קהלת טרם קריאת התורה. מנהג חלק מקהילות התנועה להסתפק בקריאת מבחר פסוקים מן המגילה. מנהג אחר בחלק מן הקהילות: חלוקת פרקי המגילה בין יום טוב ראשון של החג, שבת חול המועד ויום שמיני עצרת.
- י. מוציאים שני ספרי תורה. בראשון מעלים שבעה עולים בקריאה המיוחדת לשבת חול המועד - פרשת הלוחות השניים מתוך פרשת "כי תשא", שבסיומה מוזכרים הרגלים (שמות לד). בספר השני קוראים למפטיר בעניין החג. המנהג המסורתי: קורבנות היום מתוך פרשת "פנחס". מנהג מחזור "השמחה שבלב": פסוקי החג בפרשת "משפטים" (שמות כג). לעניין זה ראו בטבלת הקריאות בתורה בהמשך.
- יא. המנהג המוצע ע"י מחזור "השמחה שבלב" הוא להפטיר בנחמיה, בפסוקים המזכירים את חג הסוכות של שבי ציון. מנהג מיוחד זה מבוסס על מסכת סופרים שקבעה ברכה מיוחדת לקריאה בכתובים. המנהג המסורתי להפטיר בנבואת יחזקאל על מלחמת גוג ומגוג. פרטי הקריאה מפורטים בטבלה שבהמשך.
- יב. בסיום ההפטרה מברכים את ארבע הברכות החותמות. חתימת הברכה הרביעית ברוב מנהגי העדות: "מקדש השבת". מנהג חלק מקהילות התנועה (בעקבות מנהג אשכנז ותימן) לחתום ב"מקדש השבת, ישראל והזמנים".
- יג. לאחר החזרת ספרי התורה אומרים זכר למוסף, בנוסח לשבת, או בנוסח המופיע במחזור "השמחה שבלב". מנהג חלק מקהילות התנועה להתפלל תפילת מוסף לשבת ולחג, כמופיע במחזור "השמחה שבלב" (חתימת הברכה הרביעית: מקדש

"ומחה יי דמעה מעל"ומחה יי דמעה" - אבלות בחול המועד: קרוביו של אדם שנקבר במהלך חול המועד מתחילים את אבלות השבעה עם צאת חג שמחת תורה למשך שבעה ימים.

יחד עם זאת אם האבלים מעוניינים לקבל פני מנחמים במהלך ימי חול המועד, לאחר הקבורה, הם יכולים לעשות כן, מבלי שינהגו במנהגי האבלות הפומביים במהלך ימי חול המועד. עם צאת חג שמחת תורה מקבלים פני מנחמים עד היום השביעי מהקבורה, ואין הכרח לקבל פני מנחמים עד להשלמת שבעת ימי האבל. לאחר תום שבעת ימי האבל הנמנים מצאת שמחת תורה מתחילה אבלות השלושים הנמנית עד מלאת שלושים ימים מהקבורה.

ניתן לעלות לקבר ביום השביעי לקבורה או בתום שבעת ימי האבל המתחילים עם צאת חג שמחת תורה. את אזכרת השלושים עורכים ביום השלושים לקבורה.

שבת חול המועד סוכות, כ' תשרי 29.9

- א. בערב שבת מדליקים נרות ומברכים לאחר ההדלקה "...להדליק נר של שבת" כמו בכל שבת (ולא את ברכת "...של יום טוב").
- ב. נוהגים לומר נוסח מקוצר של קבלת השבת. בחלק מקהילות התנועה נוהג להתחיל במזמור תהילים כט ולשיר ארבעה בתים בלבד מתוך הפיוט לכה דודי (שמור וזכור, לקראת שבת, התעוררי ובואי בשלום). קהילות אחרות נוהגות להתחיל את סדר קבלת השבת ממזמור צב: "מזמור שיר ליום השבת".
- ג. בתום קריאת שמע ולפני תפילת עמידה אומרים את פסוקי "ושמרו". נוהגים להוסיף את הפסוק: "וידבר משה את מועדי יי אל בני ישראל" (ויקרא כג, 44)
- ד. מתפללים תפילת עמידה של ערב שבת (ולא של יום טוב) ומוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא".
- ה. עורכים קידוש ליל שבת (ולא ליל יום טוב) בסוכה, ומברכים "ליישב בסוכה" טרם ברכת המוציא. מזמינים אושפיזין טרם הקידוש או לפני ברכת הסוכה. האוכלים את סעודת השבת בתוך ביתם ולא בסוכה אינם מברכים את ברכת "ליישב בסוכה" אך יכולים להזמין את האושפיזין.

השבת, ישראל והזמנים). גם בקהילות בהן לא נוהגים לומר זכר למוסף מדי שבת, ראוי לומר סדר זה בשבת חול המועד על מנת לומר את מטבע הברכה: "... מקדש ישראל והזמנים".

יד. עורכים את הקידוש לצהרי השבת בסוכה. יש הנוהגים גם להוסיף את הפסוק "וידבר משה את מועדי יי" (ויקרא כג, 44) טרם הברכה על היין ולאחר פסוקי השבת ("ושמרו" ו-"זכור"). מברכים "... לישב בסוכה" לפני ברכת הפת. המקדשים בביתם אינם מברכים את ברכת הסוכה.

טו. בתפילת מנחה קוראים לשלושה בפרשת "וזאת הברכה". מתפללים תפילת עמידה של שבת ומוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא". אין אומרים פסוקי "צדקתך צדק" בשבת חול המועד.

טז. במוצאי השבת עורכים הבדלה בנוסח המלא על ארבע ברכותיה. לילה זה הוא ליל הושענא רבא. יש הנוהגים לקיים בלילה זה לימוד במתכונת של תיקון. על פי המנהג המסורתי האופייני של יום זה הוא דוד המלך וניתן לציין הדבר בסעודת מלווה מלכה בסוכה או בבית הכנסת, המכונה גם סעודת דוד המלך.

הושענא רבא, יום ראשון כ"א תשרי 30.9

א. יומו השביעי של החג - דינו כדיני חול המועד לעניין תפילות הרגל והקריאה בתורה.
ב. ביום זה, שנחשב כיום חיתום הדין, נוהגים מקצת מנהגי הימים הנוראים, בכל הנוגע לניגוני התפילה, להדלקת נר נשמה ולאחולי אדם לרעהו: "גמר טוב", או "פתקה טובה".

ג. יש הנוהגים לערוך בליל הושענא רבא תיקון וליל לימוד בדומה לליל שבועות וליל שביעי של פסח.

ד. לאחר אמירת ההלל נוהגים לומר סדר הושענות מיוחד. נוהגים להוציא את כל ספרי התורה שבהיכל ולהקיפם שבע הקפות בעת אמירת הפיוטים שנאמרו בימי החג הקודמים ופיוטים נוספים המיוחדים ליום הושענא רבא. בתום ההקפות נוהגים לומר פיוטי הושענות מיוחדים שעניינם הבקשה לגשם והצפייה לגאולה. בתום אמירת הפיוטים חובטים בקרקע באגודה של חמשה ענפי ערבות חמש פעמים ויש הנוהגים לנענע את אגודת הערבות (על יסוד פירושו של רש"י למסכת סוכה). נוסח מיוחד של פיוטים ותפילה ליום הושענא רבא מופיע במחזור "השמחה שבלב" (עמ' 282).

ה. בשעות הצהריים של הושענא רבא נוהגים לאכול את הסעודה האחרונה בסוכה ולומר תפילה מיוחדת עם היציאה האחרונה מן הסוכה. נוסח התפילה מופיע במחזור "השמחה שבלב".

שמיני עצרת ושמחת תורה, יום שני כ"ב תשרי 1.10

א. שמיני עצרת הוא רגל בפני עצמו ואין יושבים בו בסוכה. נוהגים לומר תפילה ליציאה מן הסוכה בעת הישיבה בסוכה ביום הושענא רבא, טרם כניסת החג.

ב. בערב החג מדליקים נרות ומברכים טרם ההדלקה "להדליק נר של יום טוב". מברכים גם את ברכת הזמן (ברכת שהחיינו), שכן מדובר ביום טוב נפרד. יש הנוהגים להדליק הנרות בפתח סעודת החג.

ג. המקפידים בדיני הבערת אש ביום טוב מדליקים טרם הדלקת הנרות נר של יממה להעברת האש לצרכי בישול.

ד. מתפללים תפילת עמידה של יום טוב, בת שבע ברכות, ומזכירים את "שמיני עצרת החג הזה, זמן שמחתנו". בברכת המזון מוסיפים "יעלה ויבוא" ואת הבקשה "הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו טוב".

ה. מנהג חלק מקהילות התנועה להוציא ספר תורה גם לאחר תפילת העמידה בליל החג ולהזמין את הילדים לעליה מיוחדת בליווי אחד מן המבוגרים. למנהג זה יסוד במנהגי חלק מקהילות אשכנז שנהגו לקרוא בתורה בליל שמחת תורה.

ו. תפילת הגשם: בבוקר החג אומרים את ברכת הגשם ונוהגים לאמרה מול ארון פתוח. בסידור "העבודה שבלב" ובמיוחד במחזור "השמחה שבלב" מבחר פיוטי גשמים ממסורת הקהילות השונות. לעניין זה מספר מנהגים:

א. שילוב ברכת הגשם בחזרת שליח הציבור על תפילת העמידה בשחרית, לאחר ברכת אבות ואימהות (מנהג סידור "העבודה שבלב" וקהילות שאינן אומרות את תפילת המוסף).

ב. בקהילות האומרות את תפילת המוסף - שילוב ברכת הגשם בחזרת שליח הציבור על תפילת העמידה במוסף, לאחר ברכת אבות ואימהות (מנהג קהילות אשכנז).

ג. אמירת פיוטי הגשם בפני עצמם לאחר השבת התורה להיכל (מנהג קהילות ספרד).

ז. לאחר תפילת העמידה בבוקר החג אומרים הלל שלם בברכותיו.

ח. ההקפות: בערב החג לאחר תפילת העמידה, ובבוקר החג, טרם הקריאה בתורה, מוציאים את ספרי התורה מן ההיכל ועורכים שבע הקפות, בשירה ובריקודים, לכבודה של התורה. מקדימים את פסוקי "אתה הראת לדעת" להוצאת ספרי התורה ופותחים כל הקפה בבית מתוך הפיוט "אלוהי הרוחות".

ט. הקריאה בתורה ובהפטרה: בתום ההקפות בבוקר החג קוראים בתורה מתוך שלושה ספרים. בספר הראשון לחמישה עולים בפרשת "וזאת הברכה" (דברים לג, 1-26). מנהג לעלות לתורה את כל הנוכחים בתפילה, אם באמצעות חזרה על הקריאה, אם באמצעות עליה קבוצתית, ואם באמצעות הקריאה במספר ספרי תורה במקביל, באתרים שונים בבית הכנסת.

י. נוהגים להזמין את הילדים לעליה מיוחדת בלויית אחד ממבוגרי הקהילה. יש הנוהגים לקרוא בעליה זו בדברים ל"ג, 27-29, ולהזמין את המבוגר לעליה באמצעות הרשות לחתן/כלת "מעונה" על שום המילים הפותחות את הקריאה. רשות (הזמנה) לעליה זו מופיעה בסידור "העבודה שבלב" ובמחזור "השמחה שבלב" החדש. בעת העלייה נוהגים לפרוש טלית מעל ראשי הילדים ולאחר הברכה החותמת את העלייה לברך אותם באמצעות ברכת יעקב לנכדיו: "המלאך הגואל אותי מכל רע הוא יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבותי אברהם ויצחק וידגו לרוב בקרב הארץ" (בראשית מח, 16)

יא. לאחר עליית הילדים, מזמינים את חתן/כלת התורה באמצעות הרשות לחתן/כלת התורה ומסיימים את קריאת התורה בקריאה מספר דברים לד, 1-12. בתום הקריאה מכריזים "חזק חזק ונתחזק". מגביהים וגוללים את הספר הראשון.

יב. מזמינים את כלת/חתן בראשית באמצעות הרשות המופיעה אף היא בסידור "העבודה שבלב" ובמחזור "השמחה שבלב" וקוראים בפרשת בראשית פרק א, 1 - פרק ב, 3. מנהג מקצת קהילות התנועה להסתפק בקריאת פסוקי היום הראשון בפרשת בראשית. מגביהים וגוללים את הספר שני.

יג. בספר השלישי מזמינים את המפטיר וקוראים בעניין שמיני עצרת. מנהג קהילות התנועה: פסוקי החג בפרשת "אמר". המנהג המסורתי: פסוקי קורבנות שמיני עצרת בפרשת "פנחס". ראו לעניין זה טבלת הקריאות בתורה וההפטרות לחג בהמשך.

יד. קהילות שיש ברשותן רק ספר תורה אחד, גוללות הספר כדי לחתום התורה ולהתחילה בראשית. בעת הגלילה בתורה ראוי לומר דברי תורה, לשיר לכבודה של התורה, או לנצל הגלילה כדי להסביר לקהל על דיני ומנהגי ספר התורה.

טו. חלק מקהילות התנועה נוהגות ביום שמחת תורה לפתוח את מגילת התורה לכאורה. הבחורים לקיים מנהג זה ראוי ויתנו דעתם על השמירה הקפדנית בכבודה של התורה ובשלומה של המגילה (לדוג': הזמנת הקהל לאחוז ביריעה באמצעות מטפחות או טליתות).

טז. לאחר גלילת הספר השלישי, המפטיר קורא את ההפטרה ביהושע א, 1-18 או 1-11, על מנת להדגיש את הקשר בין התורה לבין הנביאים וכתובים.

יז. טרם השבת ספרי התורה להיכל אומרים את סדר ה-"יזכור". מנהג חלק מקהילות התנועה לומר סדר 'יזכור' לאחר השבת ספרי התורה להיכל. במחזור "השמחה שבלב" מופיע סדר יזכור מיוחד לכל אחד מן הרגלים, לרבות שמיני עצרת.

יח. הנוהגים לומר זכר למוסף יכולים לעשות שימוש בנוסח המופיע בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המופיע במחזור "השמחה שבלב" החדש. מנהג חלק מקהילות התנועה לומר את תפילת המוסף במלואה ולכלול בה את ברכת הגשם.

יט. חלק מקהילות התנועה נוהגות לחלק את קריאת פרקי מגילת קהלת בין יו"ט סוכות, שבת חוה"מ ושמחת תורה.

כ. בתפילת מנחה מתפללים תפילת עמידה ליום טוב. אין מברכים את פסוקי "צדקתך צדק". אין קוראים בתורה במנחה של יום טוב שחל ביום חול. מנהג חלק מקהילות התנועה לאפשר חגיגת בר/ת מצווה בתפילת מנחה ולקרוא בתורה מפרשת בראשית.

כא. במוצאי החג מבדילים על כוס היין, מברכים את ברכת "בורא פרי הגפן" ומוסיפים את ברכת "...המבדיל בין קודש לחול". אין מברכים על הבשמים ועל מאורי האש.

כב. בצאת החג נוהגים לערוך חגיגת הקפות שניות בכיכרות העיר ובמקומות ציבוריים.

הקריאות בתורה ובהפטרה בחג הסוכות ושמיני עצרת-שמחת תורה

קריאה בנוסח המסורתי	הנוסח הרפורמי הישראלי עפ"י מחזור "השמחה שבלב"	
ספר א': ויקרא כג, 1 - כג, 44 ספר ב': דברים טז, 13-17 הפטרה: מלכים א' ח, 1-14	ספר א': ויקרא כג, 33-44 (שלושה פסוקים בכל עליה)	יום טוב סוכות, יום שני 24.9 - חמש עליות ומפטיר
במדבר כט, 17-19 "... וביום השני". חוזרים על הקריאה ארבע פעמים	ויקרא כג, 33-44 (שלושה פסוקים בכל עליה)	א' חול המועד, יום שלישי 25.9 - ארבע עליות
במדבר כט, 20-22 "...וביום השלישי". חוזרים על הקריאה ארבע פעמים	ויקרא כג, 33-44 (שלושה פסוקים בכל עליה)	ב' חול המועד, יום רביעי 26.9 - ארבע עליות
במדבר כט, 23-25 "... וביום הרביעי". חוזרים על הקריאה ארבע פעמים	ויקרא כג, 33-44 (שלושה פסוקים בכל עליה)	ג' חול המועד, יום חמישי 27.9 - ארבע עליות
במדבר כט, 26-28 "... וביום החמישי". חוזרים על הקריאה ארבע פעמים	ויקרא כג, 33-44 (שלושה פסוקים בכל עליה)	ד' חול המועד, יום שישי 28.9 - ארבע עליות
ספר א': שמות לג, 12 - לד, 26 ספר ב': במדבר כט 20-22 "...וביום הששי". הפטרה: יחזקאל לח, 16 - לט, 18	ספר א': שמות לג, 12 - לד, 26 ספר ב': שמות כג, 12-19 הפטרה: נחמיה ח, 9-18	שבת חול המועד, 29.9 - שבע עליות ומפטיר
במדבר כט, 32-34 "...וביום השביעי". חוזרים על העליה ארבע פעמים	ספר א': שמות לג, 12 - לד, 26 ספר ב': שמות כג, 12-19 הפטרה: נחמיה ח, 9-18	הושענא רבא - יום ראשון 30.9 - ארבע עליות
ספר א': דברים לג-לד ספר ב': בראשית א, 1 - ב' 3 ספר ג': במדבר כט, 35-39 הפטרה: יהושע א, 1-18	ספר א': דברים לג-לד ספר ב': בראשית א, 1 - ב' 3 ספר ג': ויקרא כג, 33-36 הפטרה: יהושע א, 1-11	שמיני עצרת ושמחת תורה - יום שני, 1.10 ספר ראשון: חמש עליות, עלית ילדים (חתן/כלת מעונה), עלית חתן/כלת תורה; ספר שני: עלית חתן/ כלת בראשית; ספר שלישי: מפטיר

**שבת פרשת בראשית, כ"ז תשרי 6.10 -
שבת מברכין חודש מרחשוון**

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר מתוך פרשת "בראשית". מפטירים בנבואת ישעיהו המזכירה את בריאת העולם. מנהג ספרד: ישעיהו מב, 21-5. מנהג אשכנז: ישעיהו מב, 5 - מג, 10.
- ב. לאחר קריאת התורה מברכים את חודש מרחשוון ומכריזים על ראש החודש שיחול בימים שלישי ורביעי.
- ג. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "נח".
- ד. מנהג חלק מעדות ישראל לשלב בתפילת המנחה החל משבת בראשית ועד לשבת הגדול שלפני חג הפסח את אמירת מזמורי "שיר המעלות" שבספר תהילים.

א' ראש חודש מרחשוון, יום שלישי, ל' תשרי 9.10

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
- ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.
- ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שנייה: י, 7-4; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).
- ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 5-3; עליה שלישית: פס' 10-6; עליה רביעית: 15-11).
- ו. אין מפטירים בראש חודש.

- ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת בכותל המערבי.

מרחשוון

כוונה להדלקת נרות מתוך שער ההכנות לשבת בבית / הרב ליאו בק

קידוש השבת, עצירה נפשית והבדלה, בחירת הזמן, מופקדים בידי האדם; כדי שנניח לעצמנו למלא ולהגשים את הזמן, לשלב בתוכו קדושה, היינו ברכה מגבוה. כך תיכנס לנשמת קיומו הארצי נשמת הנצח - נשמה יתרה. כך נעשית השבת לשחרור הגדול מן הגורל ומן העבדות, לניצחון על כל שעבוד. לפיכך היא מצווה על האדון כשם שהיא מצווה על העבד. לזמן, אותו סוף ללא סוף, ניתן עכשיו סיום וחידוש. המנוחה הגופנית גרידא, הכרחית, אך היא ניצחון התנועה והזמן על האדם. לעומת זאת השבת שבנפש היא צו של ניצחון האדם על התנועה והזמן.

ב' ראש חודש מרחשון, יום רביעי, א' מרחשון 10.10

א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.

ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.

ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.

ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שניה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).

ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שניה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).

ו. אין מפטירים בראש חודש.

ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסיוד "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.

ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.

ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת בכותל המערבי.

שבת פרשת נח, ד' מרחשון 13.10

ד. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "נח". מפטירים בישיבה, פרק נד 1-10. ההפטרה נבחרה בעקבות אזכורם של נח וושל הברית לפיה תשחת עוד הארץ.

ה. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "לך לך".

יום בקשת הגשמים, יום שלישי, ז' מרחשון 16.10

על פי מסורת חז"ל, עוד מימי בית המקדש, מזכירים את הגשם מיום שמיני עצרת במסגרת ברכת "גבורות" בתפילת העמידה, אך מבקשים על ירידת הגשמים, הלכה למעשה, רק החל מיום ז' מרחשון במסגרת ברכת "השנים".

מועד זה נקבע על יסוד דברי רבן גמליאל בן שמעון (משנה, תענית, א', ג) על מנת לאפשר לעולי הרגל לעזוב את ארץ ישראל ולהגיע לביתם לפני ירידת הגשמים.

החל משנת תשע"ו פועלת התנועה הרפורמית בישראל, באמצעות פרויקט "דומים", לציין ביום זה את יום ישראל-תפוצות בארץ ובקהילות מעבר לים.

נוסח ברכת השנים והבקשה על הגשם, כמנהג קהילות ספרד ועדות המזרח:

בְּרַךְ עֲלֵינוּ יי אֱלֹהֵינוּ אֵת הַשָּׁנָה הַזֹּאת. וְאֵת כָּל מִינֵי תְבוּאָתָהּ לְטוֹבָהּ. וְתַן טַל וּמָטָר לְבִרְכָה עַל כָּל פְּנֵי הָאָדָמָה. וְרוּחַ פְּנֵי תַבַּל וְשִׁבְעָה אֵת הָעוֹלָם כְּלוּ מְטוֹבָהּ. וּמֵלֵא יָדִינוּ מִבְּרִכּוֹתֶיךָ וּמֵעֲשֶׂר מִתְּנוּת יָדֶיךָ. שִׁמְרָה וְהַצִּילָה שָׁנָה זוּ מִכָּל דְּבַר רָע. וּמִכָּל מִינֵי מַשְׁחִית וּמִכָּל מִינֵי פּוֹרְעָנוּת. וְעֲשֵׂה לָהּ תַקְוָה טוֹבָה וְאַחֲרִית שְׁלוֹם. חוּס וְרוּחַם עֲלֶיהָ וְעַל כָּל תְּבוּאָתָהּ וּפִירוֹתֶיהָ. וּבִרְכָה בְּגִשְׁמֵי רֶצוֹן בְּרִכָּה וּנְדָבָה. וְתִהְיֶה אַחֲרֶיהָ חַיִּים וְשִׁבְעָה וְשְׁלוֹם. כְּשָׁנִים הַטּוֹבוֹת לְבִרְכָהּ. כִּי אֵל טוֹב וּמְטִיב אֶתָּה וּמְבָרֵךְ הַשָּׁנִים: בְּרוּךְ אַתָּה יי, מְבָרֵךְ הַשָּׁנִים:

שבת פרשת לך לך, יא מרחשון 20.10

א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "לך לך". מפטירים בישיבה, מ-מא בפסוקים בהם מוזכר אברהם. מנהג אשכנז וספרד: מ, 27 - מא, 16. מנהג אטליה ותימן: מ, 25 - מא, 17. מנהג נוסף בקהילותינו: מא, 1-16.

ב. קהילות אשר לא יצינו את יום הזיכרון לרצח רה"מ יצחק רבין ביום גופו, ראוי ויזכירו טרם אמירת הקדיש את ראש הממשלה יצחק רבין (יצחק בן רוזה ונחמיה רבין). כן ניתן לשלב את ענייני הזיכרון ולקחי המאורע הקשה במסגרת תפילות השבת באופן התואם את רוחה של השבת.

ג. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "וירא".

ד. מנהג קהילת "כל הנשמה" ליחד את שבת לך-לך לעולים החדשים אשר עלו לישראל במרוצת השנה החולפת, כמעשה אברהם ושרה.

ה. במסגרת פרויקט "דומים" תצוין בשבת זו שבת ישראל-תפוצות.

יום הזיכרון הממלכתי לרצח רה"מ יצחק רבין, יום ראשון, י"ב מרחשון 21.10

- א. יום זה נקבע על ידי מועצת הרבנים המתקדמים כיום תענית. חברי המועצה אינם עורכים בערב היום ובמהלכו טקסי חופה וקידושין וקהילות היהדות המתקדמת אינן מקיימות ביום זה פעולות ואירועים שאינם הולמים את אופי היום. מעטים נוהגים ביום זה מנהגי תענית נוספים כדוגמת צום.
- ב. נהוג לערוך מעמדי זיכרון ולקיים פעולות לימוד ודיון הנוגעות למקומם של ערכי הסובלנות, כבוד הבריות ותרבות המחלוקת. מועצת הרבנים המתקדמים הפיקה, במלאת שנה לרצח, מעמד תפילה, התייחדות ולימוד, הכולל נוסח יזכור, תפילת הזכרת נשמות וסדר סליחות ווידוי. מעמד זה יכול לעמוד בפני עצמו וכן יכול להשתלב, כולו או בחלקו, בתפילות היום. במלאת עשרים שנים לרצח הפיקה התנועה מהדורה מחודשת של אוגדן התפילה והלימוד.
- ג. בתפילת השחרית מוציאים ספר תורה וקוראים לשלושה עולים. ניתן לקרוא בפרשת השבוע, פרשת "וירא", שהיא פרשת עקדת יצחק. אפשרות נוספת היא לקרוא בקריאה המסורתית ליום תענית הציבור, פרשת י"ג המידות שבפרשת "כי תשא" (עלייה ראשונה: שמות לב, 11-14; עליה שנייה: שמות לד, 1-3; עליה שלישית: שמות לד, 4-10). כמו כן, ניתן לקרוא לשלושה עולים לקריאה בפרשות אחרות העוסקות בענייני היום, כדוגמת סיפור קין והבל, פרשת "קדושים" וכו'. ראוי לערוך מעמד הזכרת נשמות (תפילת אל מלא רחמים) לאחר קריאת התורה, או בסמוך לקדיש.
- ד. המתפללים תפילת מנחה במהלך יום הזיכרון יכולים אף הם לקרוא בתורה, באחת מן הקריאות הנזכרות לעיל (על פי המנהג המסורתי חוזרים בעת תפילת המנחה על הקריאה מתוך פרשת "כי תשא"). כנהוג בימי תענית, לאחר קריאת התורה ניתן להפטיר בישעיהו נה 6 - נו 8 (הפטרת "דרשו יי בהמצאו"). הקורא בהפטרה עולה לעליה השלישית. לאחר ההפטרה מברכים שלוש ברכות: "האל הנאמן בכל דבריו", "בונה ירושלים" ו-"מגן דוד"/"משמח ציון בבניה ובבנותיה". מנהג ספרד שלא להפטיר בתענית ציבור.

שבת פרשת וירא, י"ח מרחשון 27.10

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ומפטיר בפרשת "וירא". מפטירים במלכים ב' פרק ד' בפסוקים המספרים את הולדת בנה של האישה הגדולה משונם ואשר מזכירים את סיפור הולדת יצחק לשרה ולאברהם בזקנתם. מנהג אשכנז, אטליה ותימן: מלכים ב' ד, 1-37. מנהג ספרד: ד' 23-1. מנהג נוסף בקהילותינו: ד, 23-8.
- ב. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "חיי שרה".

שבת פרשת חיי שרה, כ"ה מרחשון 3.11 שבת מברכין חודש כסלו

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ומפטיר בפרשת "חיי שרה". מפטירים במלכים א' פרק א', בפסוקים המספרים על אחרית ימיו של דוד המלך ועל צוואתו ואשר מזכירים את צוואת אברהם לעבדו אליעזר. מנהג אשכנז, ספרד ותימן: מלכים א' א, 1-31. מנהג אטליה: מלכים א' א, 1-34. מנהג נוסף: מלכים א' א, 31-11.
- ב. לפני החזרת ספר התורה להיכל מברכים את חודש כסלו ומכריזים על ראש החודש שיחול בימים חמישי וששי.
- ג. נוהג ראוי להזכיר בתפילות השבת את ליל הבדולח, ליל חורבנם של היכלי התפילה ובתי הכנסת בגרמניה, אשר ארע ב-9 נובמבר 1938. אזכור זה יכול להיעשות טרם אמירת הקדיש או בשלבים אחרים של תפילות השבת.
- ד. בנוסף, ראוי להזכיר בשבת זו את חגה של קהילת ביתא ישראל - חג הסיגד - שיצוין ביום כט מרחשוון.
- ה. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "תולדות".

חג הסיגד - חגה של קהילת "ביתא ישראל", יום רביעי כט מרחשון 7.11

חג הסיגד - חגה של יהדות אתיופיה

ביום כ"ט בחשוון חל חג הסיגד, חגם של יהודי אתיופיה. יום זה הנו יום צום ותפילה, חזרה בתשובה ותחינה לישועה משמים. חג זה הינו זכר למעמד הר סיני ולחידוש הברית, והוא תופס מקום חשוב ביותר במסורת של קהילת יהודי אתיופיה.

יהודי אתיופיה חוגגים חג זה חמישים יום אחרי יום הכיפור (בדומה לשבועות החל 50 יום לאחר חג הפסח), כתוספת לחשבון הנפש הפרטי של כל אדם. ביום זה מתקבלים המוני מתפללים, ובמעמד הציבור נערך חשבון נפש ציבורי. קהל המתפללים מכריזים מחדש על הברית שבין העם ואלוהים ומזכירים את מעמד סיני ומתן התורה.

באתיופיה נהגו היהודים לערוך את הטקס על הר גבוה, כשיחזור למעמד הר סיני ומשמעות סמלית לזיכרון הברית בקבלת התורה בהר סיני. בארץ מתקיים האירוע המרכזי בטיילת ארמון הנציב (שרובר) בירושלים.

ראוי להזכיר את החג הייחודי בתפילות השבת המקדימה ולהדגיש את מסירותה של יהדות אתיופיה לזהותה היהודית ולזיקתה לארץ ישראל, וכן את חובת החברה בישראל להשלים קליטתה של העדה באופן המכבד את מסורתה ומנהגיה.

א' ראש חודש כסלו, יום חמישי, ל' מרחשון 8.11

א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.

ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.

ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.

ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י', 1-3; עליה שנייה: י', 4-7; עליה שלישית: י', 8-10; עליה רביעית: י', 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).

ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).

ו. אין מפטירים בראש חודש.

ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.

ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.

ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגית בכותל המערבי.

כסלו

שבת בלבך / רחל שפירא מתוך פרקי שירה ישראלית לקבלת השבת

דמדומים יורדים בלאט
עוד מעט שבֵּת
בְּלִבְךָ
השבוע האָרֶךְ
אט לאט
נשָׁמֵט מִכְתֶּפֶךָ.
שוֹאֵלֶת מֶה נִתְּתָה
מֶה רוֹבֵץ כְּחוּב
בֵּינוּ וּבֵינֶךָ
תִּדְבְּקִי בְטוֹב עֵכָשׁוּ
תֵאֲמִינִי בּוֹ
בְּכֹל רְצוֹנֶךָ.

את שואלת מה תקנות
ומה נותר שבור לעת עתה
ואיזה ממעשיך, בת,
ראוי לשכחה,
כאשר השמש מנמיכה.
את שואלת מה השתקת
ומה הרבית לומר לטוב או רע
ואיזה, איזה חטא מצאת
בלחם השגרה
כאשר השמש מנמיכה.

מאין באה הברכה.
מהו כוחך,
מה בתוכך אינו נסוג מחשכה
כאשר השמש מנמיכה.
מאין באה הברכה?
מאין באה הברכה,
מהו כוחך,
מה בתוכך אינו נסוג מחשכה
כאשר השמש מנמיכה.
מאין באה הברכה?

ב' ראש חודש כסלו, יום ששי, א' כסלו 9.11

א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.

ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.

ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.

ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שנייה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).

ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).

ו. אין מפטירים בראש חודש.

ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסיוד "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.

ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.

ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת בכותל המערבי.

שבת פרשת תולדות, ב' כסלו 10.11

א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "תולדות". מפטירים במלאכי א' 1 - ב' 7. ההפטרה נבחרה משום סיפור יעקב ועשו המופיע בה. מנהג נוסף בקהילותינו: מלאכי א' 1-11

ב. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "ויצא".

שבת פרשת ויצא, ט' כסלו 17.11

א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ומפטיר בפרשת "ויצא". ההפטרה לקוחה מסוף ספר הושע, בפסוקים שעניינם היחסים בין בית יעקב ובית עשו. מנהג רוב קהילות אשכנז: הושע יב, 13 - יד, 10. מנהג רוב הספרדים ועדות המזרח וחלק מעדות אשכנז: הושע יא, 7 - יב, 12 (ויש המוסיפים את פס' 13 ו-14). מנהג נוסף בקהילותינו: יא, 7 - יב, 11.

ב. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "וישלח".

שבת פרשת וישלח, ט"ז כסלו 24.12

א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "וישלח". מנהג רוב העדות להפטיר בספר עובדיה. מנהג חלק מקהילות אשכנז להפטיר בהושע יב, 13 - יד, 10 או בהושע יא, 7 - יב, 12. הפטרות פרשת "וישלח" בדומה להפטרות הפרשה הקודמת, נבחרו בשל עיסוקן ביחסי בית יעקב ובית עשו.

ב. לקראת יום "כ"ט בנובמבר" (היום בו החליטה עצרת האומות המאוחדות על הקמתה של מדינת ישראל בארץ ישראל ועל חלוקת הארץ) החל ביום חמישי ובעיצומו של חג החנוכה, ניתן להזכיר "מעין מאורע" בתפילות השבת. בין אם בהקדמה לתפילה לשלום המדינה ובין אם באמצעות מקרא אחר. מנהג חלק מקהילות התנועה להוסיף להפטרה או לפני התפילה לשלום המדינה, את פסוקי הנחמה מספר ירמיהו לג, 4-11.

ג. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "וישב".

שבת פרשת וישב, כ"ג כסלו 1.12 - שבת מברכין חודש כסלו

א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "וישב". מפטירים בעמוס ב, 6 - ג, 8. ההפטרה נבחרה בשל ההתייחסות למכירת הצדיק המופיעה בתחילתה, המזכירה את מכירת יוסף על ידי אחיו.

ב. לפני החזרת ספר התורה להיכל מברכים את חודש טבת ומכריזים על ראש החודש שיחול בימים שבת וראשון שלאחריו.

ג. במנחה קוראים לשלושה עולים מתוך פרשת "מקץ".

טבלת הקריאות בתורה בחג החנוכה תשע"ח

מנהג המסורתי	מנהג רבות מקהילות התנועה	
ספר אחד, שלושה עולים בפרשת "נשא". עליה ראשונה: במדבר ו, 22-27; עליה שניה: ז, 11-11; עליה שלישית: ז, 12-17.	ספר אחד, שלושה עולים בפרשות "נשא" ו"בהעלותך". עליה ראשונה: במדבר ז, 84-86; עליה שניה: ז, 87-89; עליה שלישית: ח, 1-4.	א' חנוכה, יום שני 3.12
ספר אחד, שלושה עולים בפרשת "נשא". עליה ראשונה: במדבר ז, 18-20; עליה שניה: ז, 21-23; עליה שלישית: ז, 23-18 (חזרה על שתי העליות)	כנ"ל	ב' חנוכה, יום שלישי 4.12
ספר אחד, שלושה עולים בפרשת "נשא". עליה ראשונה: במדבר ז, 24-26; עליה שניה: ז, 27-29; עליה שלישית: ז, 29-24 (חזרה על שתי העליות)	כנ"ל	ג' חנוכה, יום רביעי 5.12
ספר אחד, שלושה עולים בפרשת "נשא". עליה ראשונה: במדבר ז, 30-32; עליה שניה: ז, 33-35; עליה שלישית: חזרה על שתי העליות.	כנ"ל	ד' חנוכה, חמישי 6.12
ספר אחד, שלושה עולים בפרשת "נשא". עליה ראשונה: במדבר ז, 36-38; עליה שניה: ז, 39-41; עליה שלישית: חזרה על שתי העליות	כנ"ל	ה' חנוכה, יום ששי 7.12

מנהגי התפילות והקריאות בתורה בחג החנוכה

- א. כל שמונת ימי החנוכה מוסיפים את ברכת "על הניסים" בתפילות העמידה ובברכת המזון. המברכים ברכת המזון בקצרה יכולים להוסיף טרם חתימת הברכה: "הרחמן הוא יעשה לנו נסים כשם שעשה לאבותינו ואימותינו בימים ההם ובזמן הזה".
- ב. בתפילת שחרית מוסיפים את תהילים ל: "מזמור שיר חנוכת הבית לדוד", בפסוקי דזמרה או לפני קריאת התורה.
- ג. בכל שמונת ימי החג, לאחר תפילת עמידה בשחרית, אומרים הלל שלם על ברכותיו.
- ד. בכל אחד מימי החנוכה קוראים בתורה ומעלים שלושה עולים (למעט בשבת ובראש חודש טבת וראו להלן בטבלת הקריאות בתורה לחג).
- ה. ברבות מקהילות התנועה קוראים קריאה קבועה בכל ימי חג החנוכה. הקריאה לקוחה מפסוקיה האחרונים של פרשת "נשא", המסכמים את פרשת חנוכת המזבח (הנקראים גם במסגרת הקריאה המסורתית ביום השמיני של החג) ופסוקיה הראשונים של פרשת "בהעלותך", שעניינם - מנורת המקדש. סדר הקריאה על פי הצעה זו: עליה ראשונה במדבר זף 84-86; עליה שניה: ז, 87-89; עליה שלישית: ח, 1-4. על פי מנהג זה בשבת חנוכה יקראו פסוקים אלו כמפטיר לאחר הקריאה בפרשת השבוע בספר הראשון. בראש חודש טבת, יקראו פסוקים אלו כעליה רביעית, לאחר הקריאה בעניין ראש החודש בשלוש העליות הראשונות.
- ו. קריאת התורה המסורתית לימי החנוכה לקוחה מפרשת "נשא" בספר במדבר, בה מצוי תיאור חנוכת המזבח. בכל אחד מימי החג קוראים את קורבנות אחד מנשיאי השבטים, ביום הראשון קורבן היום הראשון, ביום השני קורבן היום השני וכד'. ביום השמיני של החג קוראים את קורבנות ארבעת הנשיאים הנותרים ואת פסוקי הסיום של פרשת חנוכת המזבח. יום אחרון זה של החג מכונה "זאת חנוכה", על שם המילים הנכללות בקריאת היום "זאת חנוכת המזבח ביום המשח אותו" (במדבר ז, 84).
- ז. מניחים תפילין בימות החנוכה.

"ומחה יי דמעה מעל כל פנים" - אבלות בחנוכה: חג החנוכה אינו מבטל ואינו דוחה את אבלות השבעה ואבלות השלושים. מנחמים אבלים בימי החנוכה. האבלים מדליקים נרות בביתם בברכה (כולל אמירת ברכת שהחיינו בלילה הראשון). בתפילות הנאמרות בבית האבל יש להוסיף את תפילת "על הנסים" ואת תפילת ההלל. ישנם הנוהגים שלא לומר את תפילת ההלל בתפילות שחרית הנערכות בבית אבלים ולומר את ההלל לאחר תום התפילה ביחידות. האבלים רשאים לפקוד את קבר יקירם במהלך החנוכה לצורך אזכרת השבעה או אזכרת השלושים, אך יש גם הנוהגים לדחות את האזכרה לאחר ימי החג.

א' חנוכה, יום שני, כ"ה כסלו 3.12 - מדליקים נר ראשון ביום ראשון בערב

- א. בליל א' חנוכה, יום ראשון 2.12 בערב, מדליקים נר ראשון של חנוכה. מברכים על ההדלקה שלוש ברכות: ".... להדליק נר של חנוכה", ".... שעשה נסים לאבותינו ואמותינו" ואת ברכת הזמן (שהחיינו). מנהגי הדלקת הנרות מפורטים בהרחבה לעיל.
- ב. מוסיפים את ברכת "על הנסים" לברכת ההודאה שבתפילות העידה ולברכת הארץ בברכת המזון.
- ג. בתפילת השחרית קוראים את ההלל על ברכותיו. לאחר ההלל קוראים בתורה. פירוט הקריאות כמנהג קהילות התנועה וכמנהג המסורתי מופיע בטבלה לעיל.

שבת פרשת מקץ, שבת חנוכה, ל' כסלו 16.12 - א' דראש חודש טבת

- ד. בערב שבת מדליקים את נרות החנוכה מספר דקות טרם הדלקת נרות השבת. נוהגים להדליק נרות אשר יבערו זמן ממושך, ולכל פחות כמחצית השעה לאחר כניסת השבת.
- ה. בתפילות העמידה במהלך השבת ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש ואת תפילת "על הניסים" לציון חג החנוכה.
- ו. בתפילת השחרית מברכים בתפילת העמידה את ברכת "אתה יצרת... מקדש השבת, ישראל וראשי חדשים" במקומה של ברכת "ישמח משה". לאחר תפילת עמידה אומרים הלל שלם, בברכותיו.

שני ספרים. שבעה עולים ומפטיר. ספר ראשון: ששה עולים בספר בפרשת "מקץ". ספר שני: עולה שביעי בעניין ראש חודש בפרשת "בהעלותך", במדבר י, 1-10 מפטיר בנושא חנוכה, במדבר ח 1-4 (גוללים לאחור את הספר השני) הפטרה: זכריה ב, 14 - ד, 7 או זכריה ד, 1-14.	שלושה ספרים. שבעה עולים ומפטיר. ספר ראשון: ששה עולים בפרשת "מקץ". ספר שני: עליה שביעית, ענין ראש חודש: פרשת "פנחס", במדבר כ"ח 9-15. ספר שלישי: מפטיר בענין חנוכה בפסוקי היום השישי, במדבר ז, 42-47. הפטרה: זכריה ב, 14 - ד, 7.	ו' חנוכה, שבת 8.12 א' ראש חודש טבת
ספר אחד, ארבעה עולים. שלושה בעניין ראש חודש: במדבר י' 1-3, 4-6, 7-10 רביעי בנושא חנוכה: במדבר ח' 1-4 (גוללים לאחור את הספר)	שני ספרים. ארבע עולים. ספר ראשון: שלושה עולים בענין קורבנות ראש חודש בפרשת "פנחס". עליה ראשונה: במדבר כח, 1-4; עליה שנייה: שם, 5-8; עליה שלישית: שם, 9-15. ספר שני, ענין חנוכה, פסוקי היום השביעי, במדבר ז, 48-53.	ז' חנוכה, יום ראשון 9.12 ב' ראש חודש טבת
ספר אחד. שלושה עולים בפרשות "נשא". עליה ראשונה: במדבר ז, 71-54; עליה שנייה: ז, 83-72; עליה שלישית: ז, 89-84.	ספר אחד. שלושה עולים בפרשות "נשא" ו"בהעלותך". עליה ראשונה: במדבר ז, 86-84; עליה שנייה: ז, 89-87; עליה שלישית: ח, 1-4.	זאת חנוכה, ח' חנוכה, שני 10.2

- ז. מוציאים מן ההיכל שני ספרי תורה. בספר הראשון קוראים לששה קרואים בפרשת השבוע "מקץ". בספר השני קוראים לשביעי בפרשת "בהעלותך" בעניין תרועת ראש חודש. באותו הספר קוראים למפטיר בעניין חנוכה, מתוך פרשת "נשא" (מגוללים ספר התורה לאחור). המנהג המסורתי הוא להוציא שלושה ספרי תורה מהיכל. בספר הראשון לקרוא לששה עולים בפרשת "מקץ"; בספר השני לקרוא לשביעי בעניין קורבנות ראש חודש מתוך פרשת "פנחס" ובספר השלישי לקרוא למפטיר בפסוקי היום השישי של חנוכה בפרשת "נשא". פירוט הקריאות מופיע בטבלה לעיל.
- ח. יש הנוהגים להפריד בין הקריאה בספרים השונים באמצעות אמירת חצי קדיש; יש מפרידים באמצעות ברכת "מי שברך לחולים", וברכות נוספות.
- ט. למרות הכלל של "תדיר ושאינו תדיר - תדיר קודם". מפטירים בהפטרת חנוכה בנבואתו של זכריה המזכירה את מנורת המקדש (מכיוון שההפטרה הולכת אחרי קריאת המפטיר). המנהג המסורתי: זכריה ב, 14 - ד, 7; מנהג נוסף בקהילותינו: זכריה ד 1-14 (בנוסף זה נזכרים גם ענפי הזית היוצרים, יחד עם המנורה, את סמל מדינת ישראל). יש הנוהגים להוסיף גם פסוק ראשון ופסוק אחרון של הפטרת שבת וראש חודש - "השמים כסאי..."", ישעיהו סו, פסוקים 11-24.
- י. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- יא. בתפילת מנחה עולים שלושה בפרשת "ויגש". בתפילת העמידה מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לראש חודש ו"תפילת" על הניסים" לחג החנוכה. אין אומרים את פסוקי "צדקתך צדק", בשל שמחת החג.
- יב. בבית הכנסת ובבית מדליקים נר של חג החנוכה לאחר ההבדלה. יש הנוהגים להדליק את נרות החנוכה טרם ההבדלה על כוס היין, וזאת בשם הכלל של הוספה מקודש על החול. העושים כן מברכים: "... המבדיל בין קודש לחול" לפני הדלקת הנרות או אומרים את ברכת "אתה חוננתנו" במסגרת תפילת הערבית למוצאי שבת, מדליקים נרות החנוכה ולאחר מכן עורכים ההבדלה על הכוס בשלמותה.

טבת

אָנִי קוֹרָא בְּהָרִים / יצחק שלו

מתוך פרקי שירה ישראלית לקבלת השבת
אֲשֶׁר לֹא קִרְאתִי בְּסִדּוּרִים וּבַמְחֻזְזִים
אָנִי קוֹרָא בְּהָרִים.
בְּהָרִים אֹמֵר אָנִי
אֶת כָּל הַתְּחִנּוֹת וְהַמְזֻמּוּרִים.
מִן הַגֵּיא הָעֵמֶק לְמִדְתִּי
אֶת הַזְּעָקָה כְּמוֹ מַכְלָא
וְהַרְבֵּה תְּפִלוֹת זְכוֹת לְמִדְתִּי
מִן הַתְּכֵלֶת.
בְּרֹאשֵׁי הָהָרִים רְאִיתִי חֲרוּתִים
כָּל הַפִּיּוּטִים
וְכָל הַפְּסוּקִים חֲקוּקִים
בְּמַדְרֻגּוֹת הַחֲשׂוּפִים וְהַמְּכִים
וְכָל דְּבַרֵי הַזַּעַם
בְּצוּקִים.

יום ראשון, ז' חנוכה, ב' ראש חודש טבת, א' טבת 9.12

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את תפילת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש ואת תפילת "על הניסים" לציון חג החנוכה. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה".
- ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים קד: "ברכי נפשי" הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים ואת מזמור תהילים ל: "מזמור שיר חנוכת הבית לדוד". ניתן לשלב את פרקי התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה אומרים הלל שלם (ולא בדילוג כביתר ראשי החודשים), על ברכותיו.
- ד. מעלים ארבע עולים לתורה ולא שלושה כביתר ימי החג. שלושה העולים הראשונים קוראים בענין ראש חודש. העולה רביעי קורא בענין חנוכה.
- ה. מנהג קהילותינו להוציא ספר תורה אחד מהיכל. ולקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה לציון ראש החודש ואת פסוקי העלאת נרות המנורה במשכן לציון חג החנוכה. (עליה ראשונה, שניה ושלישית: במדבר י' 1-3, 4-6, 7-10; עליה רביעית: במדבר ח' 1-4 (גוללים לאחור את הספר))
- ו. המנהג המסורתי הוא להוציא מן ההיכל שני ספרי תורה. בספר הראשון קוראים לשלושה עולים בפרשת "פנחס" בענין קורבנות ראש החודש. בספר השני קוראים לעולה רביעי בענין חנוכה בפסוקי היום השביעי בפרשת "נשא" (ראו הטבלה לעיל).
- ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות בראשי חודשים תפילת שחרית ומוסף יגיגית בכותל המערבי.

שבת פרשת ויגש, ז' טבת 15.12 - מכריזים על תענית עשרה בטבת

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ומפטיר מתוך פרשת "ויגש". מפטירים ביחזקאל לז, 15-28, בפסוקים המזכירים את יחסי בית יהודה ובית יוסף.
- ב. לאחר קריאת התורה וההפטרה ראוי להכריז על תענית עשרה בטבת, אשר חלה ביום שלישי, וזאת כמנהג קהילות ספרד.

ההכרזה על יום התענית

אחינו בית ישראל שמעו. יום צום העשירי יהיה ביום חשילשי. יהפך אותו הקדוש ברוך הוא לששון ולשמחה. כדכתיב: כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה, ולמעדים טובים. והאמת והשלום אהבו: יהי חסדך ה' עלינו. כאשר יחלנו לך: ה' הושיעה. המלך יעננו ביום קראנו:

- א. בקהילות אשר אינן מקיימות אירוע תפילה או לימוד בתענית עשרה בטבת, אשר נקבע גם כיום הקדיש הכללי לזכר קורבנות השואה, ניתן וראוי להזכיר את נספי השואה, שיום פטירתם ו/או מקום רציחתם לא נודעו, בהקדמה לקדיש אבלים בסוף התפילה.
- ד. במנחה קוראים לשלושה עולים מתוך פרשת "ויחי".

תענית עשרה בטבת, יום שלישי, י' טבת 18.12

- א. תענית עשרה בטבת היא התענית הראשונה מארבעת ימי התענית והצום לזכר חורבן בתי המקדש, המציינת את יום תחילת המצור של נבוכדנצר על ירושלים בימי הבית הראשון.
- ב. זמן התענית - מעלות השחר ועד צאת הכוכבים והיא כוללת איסור אכילה ושתייה אך לא את יתר העינויים הנוהגים ביום הכיפורים ובתשעה באב. על פי החלטת מר"ם ביום זה אין עורכים אירועי שמחה בקהילות היהדות המתקדמת ורבני המועצה אינם עורכים טקסי חופה וקידושין, כולל בערב התענית.

שבת פרשת ויחי, י"ד טבת 22.12

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "ויחי". מפטירים בספר מלכים א' ב, 1-12 (כל המנהגים). ההפטרה נבחרה בשל ברכת דוד לשלמה טרם מותו, המזכירה את ברכת יעקב לבניו.
- ב. טרם ברכתו של המפטיר לאחר קריאת התורה, מכריזים עם הסיום של הקריאה: "חזק חזק ונתחזק", לציון סיום הקריאה בספר בראשית.
- ג. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "שמות".

שבת פרשת שמות, כ"א טבת 29.12

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "שמות". מפטירים בסיפורי הקדשתם של נביאי ישראל, המזכירים את ספור הקדשתו של משה רבנו. מנהג ספרד ועדות המזרח: ירמיה א, 1 - ב, 3; מנהג אשכנז: ישעיה כז, 6 - כח 13 ו-כט, 22-23; מנהג תימן ובבל: יחזקאל טז. מנהג נוסף בקהילותינו: ירמיהו א, 12-11.
- ב. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "וארא".
- שבת פרשת וארא, כ"ח טבת 5.1.2019 שבת מברכין חודש שבט
- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר מתוך פרשת "וארא". מפטירים ביחזקאל כח, 25 - כט, 21 בנבואה העוסקת באחריתה של מצרים.
- ב. מברכים את חודש שבט ומכריזים על ראש החודש שיחול ביום רביעי.
- ג. במנחה קוראים לשלושה עולים מתוך פרשת "בא".

- ג. ברכת עננו: מוסיפים לתפילת העמידה את ברכת "עננו", הנמצאת במוסף התפילה. היחיד מוסיף בתפילתו את הברכה כחלק מברכת "שומע תפילה". שליח הציבור, בחזרתו על התפילה, מוסיף את הברכה לאחר ברכת "גאולה" וקודם ברכת "רופא חולי עמו ישראל", כברכה העומדת בפני עצמה.
- ד. מנהג תימן לומר את הברכה בכל תפילות היום (ערבית, שחרית ומנחה). מנהג הספרדים שהיחיד ושליח הציבור אומרים את הברכה בשחרית ובמנחה. מנהג האשכנזים ששליח הציבור אומר הברכה בשחרית, אך לא היחיד, ובמנחה אומרים גם היחיד וגם שליח הציבור.
- ה. בתענית ציבור אומרים את ברכת הכוהנים גם בתפילת המנחה. לאחר תפילת העמידה בשחרית ובמנחה נוהגים לומר את סדר "אבינו מלכנו".
- ו. קהילות המתכנסות לתפילה בעשרה בטבת ועושות שימוש בסיפור "העבודה שבלב", בו לא כלולה ברכת "עננו", יכולות להוסיף לתפילה את ברכת נחם, כנהוג בתשעה באב, ולהוסיף את שירת התיבות האחרונות של סדר אבינו מלכנו לאחר תפילת עמידה.
- ז. קריאת התורה וההפטרה: בתפילת שחרית בציבור קוראים בתורה לשלושה עולים מפרשת "כי תשא", בפסוקים המזכירים את י"ג מידות הרחמים (עליה ראשונה: שמות לב, 14-11; עליה שנייה: שמות לד, 3-1; עליה שלישית: שמות לד, 10-4). נוהגים לפי מסורת אשכנז שבעת הקריאה הציבור כולו אומר את הפסוק: "שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך", את י"ג מידות הרחמים, ואת המילים "וסלחת לעוננו ולטאתנו ונחלתנו", ולאחר מכן חוזר בעל הקריאה על הפסוקים בטעמים של הימים הנוראים.
- ח. בתפילת מנחה חוזרים על הקריאה מהבוקר ומפטירים בישעיה נה, 6 - נו, 8 (כמנהג אשכנז). ספרדים ועדות המזרח אינם מפטירים בתענית ציבור למעט תשעה באב ויום הכיפורים.
- ט. יום י' בטבת נקבע ע"י מועצת הרבנות הראשית בראשית שנות המדינה כיום זיכרון לנספי השואה שיום פטירתם או מקום מותם וקבורתם לא נודע. אור ל-י' בטבת נהוג להדליק בבית נר נשמה ולהתייחד עם זכר הנספים. בכל תפילות היום נוהגים להזכיר את קורבנות השואה טרם אמירת קדיש אבלים. כן נוהגים לומר תפילת "אל מלא רחמים". המצויה בסדר יום השואה בסיפור "העבודה שבלב". ניתן אף לומר את פיוטי הקינה שנתחברו לאחר השואה לזכר הנרצחים.
- י. מנהג חלק מקהילות התנועה להקדיש את ימי התענית "הקטנים" בלוח השנה העברי ללמוד ולעשייה בנושאי חברה, התנדבות וצדק חברתי.

שבת

פרקי הגות ולימוד מתוך שער "בין השמשות" המקדים את תפילת ערבית לשבת

השבת עצמה היא משכן - משכן שאנו בונים, **משכן בזמן**. יש אדם אשר חייו מכוונים על-ידי הצורך להתמודד עם המכשולים הרבים שהחיים מעמידים בפניו; ויש אדם המצליח לעצור את המרוץ ולעמוד דום לנוכח רגע אשר ממנו נשקפת הוויית הנצח... השבת הינה מודעות עמוקה להרמוניה ולאחדות השוררות בין האדם לעולמו.
אברהם יהושע השל, השבת

משמעות המנוחה היא גאולה, לא אגירת כוחות למלאכה חדשה. המלאכה היא פעם בפעם התחלה. יום החול הראשון פותח את השבוע; יום המנוחה חותם אותו. השבת כחג הבריאה היא חג השלמות. כשאנו חוגגים אותו אנו מתעלים בתוך הבריאה אל מעל לבריאה ומעל להתגלות. בעמידה של שבת אין אומרים את הבקשות על צורכי היחיד והציבור כבימי החול. נשארים רק השבח וההודיה. כי בשבת חש הציבור, עד כמה שניתן להטרים תחושה זאת - כנגאל כבר היום. השבת הוא חג של הבריאה, אך של בריאה שנבראה למען הגאולה.
על פי פרנץ רוזנצוויג, כוכב הגאולה

ראש חודש שבט, יום שני, א' שבט 7.1

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
- ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.
- ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שנייה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).
- ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).
- ו. אין מפטירים בראש חודש.
- ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת כותל המערבי.

שבת פרשת בא, ו' שבט 12.1

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "בא". מפטירים בירמיה מו, 13-28, בפסוקים המזכירים את פרעה ומצרים.
- ב. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "בשלח".

שבת פרשת בשלח, שבת שירה, י"ג שבט 19.1

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "בשלח". בשל חשיבותה של שירת הים, והעובדה שהשבת כולה מכונה על שם השירה, נוהגים לקרוא את פסוקיה מדי שנה, גם באותן קהילות הנוהגות במחזור הקריאה התלת שנתי.
- ב. נוהגים לעמוד בעת קריאתה של שירת הים ונוהגים שלא לחלק את השירה בין העולים אלא לקרוא אותה במסגרת עליה אחת. הצעה להכללת שירת הים בכל אחד ממחזורי הקריאה בפרשה מופיעה בטבלת הקריאות המצורפת לאוגדן התפילה.
- ג. ההפטרה אף היא בלשון שירה - שירת דבורה בשופטים ה, 31-1.
- ד. בשל שמה ועניינה, נוהגים לשלב שירים וניגונים רבים במהלך תפילות השבת, ולעסוק באמצעות מדרשים ומקורות נוספים בחשיבותם של השירה והניגון.
- ה. לקראת יום ט"ו בשבט, ראש השנה לאילנות, נהוג לשלב במהלך התפילות דברי תורה, מקראות וניגונים העוסקים בשבחה של ארץ ישראל, בקשר בין האדם ליתר הברואים ולחובת האדם לשמור על עולמו של הקב"ה.
- ו. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "יתרו".

ראש השנה לאילנות, יום שני, ט"ז בשבט 21.1

- א. נוהגים במנהגי שמחה לכבוד ראש השנה לאילנות. בסדר התפילה המסורתי אין אומרים ביום זה את סדר התחנון בשחרית ובמנחה.
- ב. המתכנסים לתפילה ביום זה נוהגים לשלב במהלך התפילות דברי תורה, מקראות וניגונים, העוסקים בשבחה של ארץ ישראל, שבח פרותיה וחובת השמירה על הטבע.
- ג. נוהגים בליל החג או ביומו לערוך תיקון ט"ז בשבט, או בשמו הנוסף: סדר ט"ז בשבט. מנהג זה תוקן ע"י האר"י וגוריו במאה השש עשרה בצפת ומפורט בספר "חמדת הימים". אחרי שנים רבות בהן נשכח התיקון מלב הוא שב ותפס את מקומו בחוויה היהודית המתחדשת, רבות בזכות קהילות היהדות המתקדמת ורבניה.
- ד. המקיימים את מנהג הנטיעות ביום החג או לקראתו יכולים להקדים למעשה הנטיעה את התפילה לנוטעים המופיע בסידור "העבודה שבלב".

שבת פרשת יתרו, כ' שבט 26.1

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ומפטיר מתוך פרשת "יתרו". בשל חשיבותן של עשרת הדברות נוהגים לקרוא אותן מדי שנה גם בקהילות הקוראות בתורה במחזור הקריאה התלת שנתית. הצעה להכללת עשרת הדברות בכל אחד ממחזורי הקריאה מופיעה בטבלת הקריאות המצורפת בסוף אוגדן זה.
- ב. אין מחלקים את קריאת הדברות בין מספר עולים. המנהג הוא לעמוד בעת קריאת עשרת הדברות. נוהגים לקרוא את הדברות בטעם תחתון. בקריאה זו לא נקרא כל דבר כפסוק בפני עצמו. זאת בניגוד לקריאה בחג השבועות (המכונה - קריאה בטעם עליון).
- ג. מפטירים בישעיה ו, 1-13, בסיפור התגלות אלוהים לנביא, המזכירה את מעמד הר סיני.
- ד. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "משפטים".
- ה. בשבוע הקרוב יחול יום השואה הבינלאומי (27.1 - יום שחרור מחנה ההשמדה אושוויץ-בירקנאו). ראוי לציין הדבר במהלך תפילות היום, בהקדמה לקדיש או במקומות מתאימים אחרים.

שבת פרשת משפטים כ"ה שבט 2.2 - שבת מברכין ראש חודש אדר א'

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ומפטיר בפרשת "משפטים".
- ב. לאחר קריאת התורה וההפטרה מברכים את חודש אדר ומכריזים על ראש החודש שיחול בימים שלישי ורביעי.
- ג. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "תרומה".

א' ראש חודש אדר א', יום המשפחה, יום חמישי, ל' שבט 5.2

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
- ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.

- ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התנועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שנייה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).
- ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).
- ו. אין מפטירים בראש חודש.
- ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת כותל המערבי.
- י. יום זה, יום הולדתה של הנרייטה סאלד, מנהיגת עליית הנוער ומייסדת ארגון הנשים הדסה, מצוין בישראל כיום המשפחה. הנרייטה סאלד היא ממייסדות מנין התפילה השוויוני הראשון בארץ ישראל עוד בשנות ה-20 של המאה הקודמת.

דברים מתוך הרצאתה של הנרייטה סאלד על המנין השוויוני שהקימה בירושלים בשנות ה-20 של המאה הקודמת:

"פעם אחת בשבת בבוקר, כאשר הלכתי לבית כנסת בירושלים יצרתי מהומה. השמש התרגש מאוד לראות אישה בתפילה וכיוון אותי לחדר הנשים, שם היה שולחן קטן ומלא אבק. לאחר דקות ארוכות הוא הביא כיסא ישן ורעוע עבורי. החדר היה מופרד מהקהילה על ידי וילון שכיסה דלת צרה. למזלי היה רווח בין הדלת לוילון כך שיכולתי לראות את רגלי המתפללים כדי לדעת באיזה חלק מהתפילה הקהילה נמצאה..." "יצרנו קהילה שנפגשה בביתו של אחד מן החבורה. גברים, נשים וילדים התפללו יחדיו כאשר כל אחד נוטל חלק בהתפילה, אפילו בקריאת התורה. התקווה היא שעם הזמן הדבר הזה יחד עם מקומות נוספים יתפתחו לתפילות ופולחן שיספקו את הצרכים של מי שמעוניין בתפילה מסודרת וציבורי."

אדר א'

ברכת הילדים מתוך שער ליל שבת בבית / הרבה אשרת מורג

יהי רצון מלפניך, יהוה אלהינו ואלהי אבותינו ואמותינו,
שתשמר על משפחתנו, היום ובכל יום, שתהא השמחה
והאהבה שורה בתוכנו, והגן עלינו מכל מכאוב וחסבלה, צער
ואכזבה, בין שמפנינו ובין שמפני מרענו. אבינו האב הרחמן,
אשר מפי עוללים ויונקים יסדת עז. (תהלים ח ג).

אנא הנחה את ילדינו... שדרכם לא תאבד עליהם, והאר
את יומם; שחיוכם לא ימוש מפיהם לעולם, והרחק מעליהם
אנשים רעים ופגעים רעים, והשיבם אלינו בשלום ובגיל תמיד.
ברוך אתה יהוה, משמח הורים וילדים.

בין אדר א' לאדר ב' לענייני שמות ואבלות

- א. בדומה לדחייה של ארבע השבתות, תענית אסתר וחג הפורים מאדר ראשון לאדר שני נוהגים לדחות ציון של מועדים ואירועים אחרים אל החודש השני. אשר על כן, ילדים שנולדו בחודש אדר ושנת בר המצווה שלהם היא שנה מעוברת, יציינו את הגעתם לגיל מצוות באדר שני. יש הנוהגים שאם הנער או הנערה נולדו בשנה מעוברת באדר א' לציין את בר/בת המצווה גם באדר א'.
- ב. ביחס לאזכרות ישנו הבדל מנהגים בין עדות ספרד לעדות אשכנז. עדות ספרד נוהגות לדחות את האזכרה השנתית לאדר שני בשנים מעוברות, למעט מקרים בהם אדם נפטר בשנה מעוברת באדר א' (במקרים אלו נוהגים לקיים את האזכרה באדר א').
- ג. עדות אשכנז נוהגות להבחין בין אירועי שמחה לבין אירועי אבלות ולא לדחות ימי זיכרון שנתיים לאדר ב', למעט אותם מקרים בהם נפטר האדם בשנה מעוברת במהלך אדר ב'.
- ד. בכל מקרה אבלות השנה על פטירת הורים נוהגת במשך שנים עשרה חודשים בלבד, ולפיכך מקיימים את יום האזכרה הראשון להורה שנפטר באדר בחודש אדר א'. אבלות על הורה שנפטר בניסן שלפני שנה מעוברת, תסתיים באדר ב'. האבלים יכולים לערוך את אזכרת השנה בתום שנת האבלות במהלך אדר ב' או בתאריך הקבורה בחודש ניסן.

ב' ראש חודש אדר א', יום ד', א' אדר א' 6.2

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
- ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשך", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.

- ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שניה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).
- ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שניה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).
- ו. אין מפטירים בראש חודש.
- ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת בכותל המערבי.

שבת פרשת תרומה, ד' אדר א' 9.2

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ומפטיר מתוך פרשת "תרומה". מפטירים במלכים א', ה, 26 - 1, 13. ההפטרה נבחרה משום התמקדותה בהקמת בית המקדש במקביל להקמת המשכן שבפרשה.
- ב. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "תצוה".

שבת פרשת תצוה, י"א אדר א' 16.2

- א. קוראים לשבעה עולים ומפטיר מתוך פרשת "תצוה". מפטירים ביחזקאל מג, 10-27. ההפטרה נבחרה משום התמקדותה במבנה המקדש ובעבודת הכהנים, שהם גם נושאי הפרשה.
- ב. בשבת זו מציינים את יום תל חי - יום נפילתם של יוסף טרומפלדור ושבעת חבריו בהגנת תל חי בשנת 1920.
- ג. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "כי תשא".

שלישי ורביעי, פורים קטן, י"ד-ט"ו אדר א' 20.2-19

בימים אלו מצוינים פורים קטן ושושן פורים קטן ונוהגים בהם מעט מנהגי שמחה. במנהג התפילה המסורתי נוהגים שלא לומר את פרקי התחנון בימים אלו.

שבת פרשת כי תשא, י"ח אדר א' 23.2

א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ומפטיר מתוך פרשת "כי תשא". מפטירים במלכים א' יח, 20-39 (כרוב המנהגים). ההפטרה נבחרה בשל סיפור מאבקו של אליהו בנביאי הבעל, המזכיר את תגובתו של משה למעשה עגל הזהב.

ב. במנחה קוראים לשלושה עולים מתוך פרשת "ויקהל".

שבת שקלים, שבת פרשת ויקהל, כ"ה אדר א' 2.3 - שבת מברכים חודש אדר ב'

א. שבת שקלים היא הראשונה מבין ארבע השבתות בהן קריאת המפטיר וההפטרה מוקדשת לעניינים הקשורים בחודש אדר, בחג הפורים ובהכנות לקראת העלייה לרגל בפסח. הקריאה בשבת שקלים היא זכר לאיסוף מחצית השקל לצורכי המקדש והעיר ירושלים, בימי הבית השני, במהלך חודש אדר - כמפורט במסכת שקלים במשנה ובתלמוד הירושלמי.

ב. מוציאים שני ספרי תורה, בספר הראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת השבוע. בספר השני קוראים למפטיר בעניין שבת שקלים. קריאת המפטיר לקוחה מתוך פרשת "כי תשא", שמות ל, 16-11.

ג. מפטירים במלכים ב' יב, 17-1. ענינה של ההפטרה המיוחדת הוא איסוף הכספים מעם ישראל לצורך תחזוקת המקדש בימי המלך יהואש, המזכירה את איסוף הכספים להקמת המשכן.

ד. לאחר קריאת התורה וההפטרה מברכים את חודש אדר ב' ומכריזים על ראש החודש שיחול בימים חמישי וששי.

ה. מנהג בקהילות ישראל להקדיש את שבת שקלים לעיסוק במצוות גמילות החסדים והצדקה, במסגרת דברי התורה והתפילות. קרן בכבוד משיקה בשבת זו את המבצע השנתי לגיוס תרומות לפעילות הקרן.

א' ראש חודש אדר ב' - יום ה', ל' אדר א' 7.3

א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצרפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.

ב. יש נוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.

ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.

ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 3-1; עליה שנייה: י, 7-4; עליה שלישית: י, 10-8; עליה רביעית: י, 10-8 (חזרה על עליה שלישית)).

ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 3-1; עליה שנייה: פס' 5-3; עליה שלישית: פס' 10-6; עליה רביעית: 11-15).

ו. אין מפטירים בראש חודש.

ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.

ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.

ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת בכותל המערבי.

י. מרבים בשמחה לכבודם של חודש אדר וחג הפורים המתקרב.

אדר ב'

ברכות השחר מתוך תפילת שחרית לשבת
/ הרבה תמר דבדבני

ברוכה את־יה מקור החיים,
בוראת אור ומרחקת חֹשֶׁךְ,
הפּוֹרְשֶׁת אַרְצוֹת ופּוֹתַחַת דְּרָכִים.

ברוכה את־יה מקור החיים, יוצֶרֶת הָאָדָם בְּתַבּוּנָה,
נוֹתֵנָת בּוֹ נְקָבִים וְנְקָבִים חֲלוּלִים חֲלוּלִים
וְנוֹפַחַת רוּחַ אֱלֹהִים לְנִגַּן בָּם.

ברוכה את־יה מקור החיים,
שְׁעֵשִׂיתִינִי בְּצִלְמָךְ,
שְׁעֵשִׂיתִינִי בַת-חֹרֶן,
שְׁעֵשִׂיתִינִי אֲנִי.

ברוכה את־יה, אִמִּי, אִם כָּל חַי הַפּוֹרְשֶׁת עָלַי כְּנֶפֶךְ -
הִי לִי מַחְסֵה וְאֶהֱלֵךְ,
תֵּנִי לִיעָף כַּח.

ב' דראש חודש אדר ב' - יום ו', א' אדר ב' 8.3

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
- ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.
- ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שניה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).
- ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שניה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).
- ו. אין מפטירים בראש חודש.
- ז. לאחר החזרת ספר התורה לפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת בכותל המערבי.
- י. מרבית בשמחה לכבודם של חודש אדר וחג הפורים המתקרב.

שבת פרשת פקודי, ב' אדר ב' 9.3

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "פקודי". בסיום הקריאה מכריזים "חזק חזק ונתחזק" טרם ברכת המפטיר שלאחר הקריאה, לציון סיומו של חומש שמות.

- ב. מפטירים במלכים א' ז', 40-50 בפסוקים שעניינם בניית בית המקדש ע"י שלמה.
- ג. במנחה קוראים לשלושה עולים מתוך פרשת "ויקרא".

שבת זכור, שבת פרשת ויקרא, ט' אדר ב' 16.3

- א. השנייה מבין שבתות "ארבע הפרשות". בשבת זו הסמוכה לחג הפורים, מזכירים את מלחמת עמלק בישראל ואת חובת מחיית זכור, לאור המסורת שהמן היה מזרע אגג מלך עמלק.
- ב. מוציאים שני ספרי תורה. בספר הראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת "ויקרא". בספר השני קוראים את המפטיר - מצוות זכירת עמלק ומחיתו מתוך פרשת "כי תצא", בדברים כה, 17-19. בין הקריאה בספר הראשון והקריאה בספר השני נוהגים לומר חצי קדיש. יש הנוהגים לומר את הברכה לחולים בין הקריאות בשני הספרים.
- ג. מפטירים בסיפור מלחמת שאול בעמלק בשמואל א' טו, 2-34.
- ד. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "צו".

תענית אסתר, יום רביעי, י"ג אדר ב' 20.3

- א. תענית אסתר נקבעה בימי הביניים ואינה נזכרת במשנה ובתלמודים. רבים נוהגים להקל בה, בניגוד לתעניות החורבן. על פי כללי מועצת הרבנים המתקדמים אין מניעה מלערוך חתונות ואירועי שמחה ביום זה.
- ב. זמן התענית למקפידים בה - מעלות השחר ועד צאת הכוכבים והיא כוללת איסור אכילה ושתייה, אך לא את יתר העינויים הנוהגים ביום הכיפורים ותשעה באב, כדוגמת רחצה וסיכה ונעילת נעלי עור.
- ג. מוסיפים לתפילת העמידה את ברכת "עננו", הנמצאת במוסף התפילה. היחיד מוסיף בתפילתו את הברכה כחלק מברכת "שומע תפילה". שליח הציבור, בחזרתו על התפילה, מוסיף את הברכה לאחר ברכת "גאולה" וקודם ברכת "רופא חולי עמו ישראל", כברכה בפני עצמה. מנהג תימן לומר את הברכה בכל תפילות היום (ערבית, שחרית ומנחה). מנהג הספרדים שהיחיד ושליח הציבור אומרים את הברכה בשחרית ובמנחה. מנהג האשכנזים ששליח הציבור אומר הברכה בשחרית, אך לא היחיד, ובמנחה אומרים גם היחיד וגם שליח הציבור.
- ד. קהילות המתפללות ביום תענית אסתר ועושות שימוש בסידור "העבודה שבלב", בו לא כלולה ברכת "עננו", יכולות להוסיף את השורות האחרונות של תפילת

מנהגי קריאת המגילה

- ב. קריאת המגילה נעשית מתוך מגילת קלף כשרה, הכתובה בכתב סת"ם. השומע את הקריאה מבעל קריאה הקורא מתוך מגילה כשרה, יוצא ידי חובתו. בהעדר מגילה קוראים את המגילה מתוך ספר. נהוג שלא לברך על קריאת מגילה מודפסת.
- ג. מלכתחילה קריאת המגילה נעשית בטעמי הקריאה המיוחדים למגילות. בהעדר בעלי קריאה בטעמים ניתן לקרוא את המגילה בקריאה רגילה. נוהגים שקורא המגילה עומד בזמן הקריאה.
- ד. לפני קריאת המגילה מברכים שלוש ברכות: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על קריאת מגילה"; "שעשה ניסים לאבותינו ואמותינו בימים ההם בזמן הזה" וברכת הזמן (שהחיינו). לאחר קריאת המגילה במניין מברכים את ברכת "...ברוך אתה יי הנפרע לעמו ישראל מכל צריהם; האל המושיע". לאחר הברכה החותמת נוהגים לשיר את הפיוט "שושנת יעקב צהלה ושמחה".
- ה. במהלך קריאת המגילה נהוג לקרוא יחד ובקול ארבעה פסוקים של גאולה. נוהגים שהקהל קורא בקול את הפסוקים ולאחר מכן בעל הקריאה חוזה על הפסוקים. אלו ארבעת הפסוקים:
- אֵישׁ יְהוּדִי הָיָה בְּשׁוֹשַׁן הַבֵּיָרָה וְשָׁמוֹ מְרֹדְכִי בֶן יָאִיר בֶּן-שִׁמְעִי בֶן-קִישׁ אִישׁ יְמִינִי (אסתר ב, 5);
- וּמְרֹדְכִי יָצָא מִלְּפָנֵי הַמֶּלֶךְ בְּלְבוּשׁ מַלְכוּת תְּכֵלֶת וְחֹר וְעִטְרַת זָהָב גְּדוּלָּה וְתַכְרִיף בּוֹץ וְאַרְגָּמָן וְהָעִיר שׁוֹשַׁן צָהֳלָה וְשִׁמְחָה (אסתר ח, 15);
- לְיְהוּדִים הָיְתָה אֹרְחָה וְשִׁמְחָה וְשִׁשָּׁן וְיָקָר (אסתר ח, 16);
- כִּי מְרֹדְכִי הָיְהוּדִי מִשְׁנֵה לְמֶלֶךְ אַחֲשֵׁרוּשׁ וְגָדוֹל לְיְהוּדִים וְרָצוּ לְרֵב אֶחָיו דָּרָשׁ טוֹב לְעַמּוֹ וְדָבַר שְׁלוֹם לְכָל-זָרְעוֹ. (אסתר י, 3).
- ו. יש הנוהגים גם לקרוא בקול את הפסוק: "בְּלֵילָה הַהוּא נִדְּדָה שְׁנַת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לְהִבְיָא אֶת סֵפֶר הַזְכָּרֹנוֹת דְּבַרֵי הַיָּמִים וַיְהִיו נִקְרָאִים לְפָנֵי הַמֶּלֶךְ (אסתר ו, 1).
- ז. מנהג חלק מן הקהילות לקרוא בקול גם פסוקים העוסקים בפועלה ובכבודה של אסתר:

- אבינו מלכנו לחתימת התפילה האישיית לאחר תפילת עמידה. נוסח ברכת "עננו" וסדר תחנון לימי תענית מופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ה. בתענית ציבור אומרים את ברכת הכהנים גם בתפילת המנחה.
- ו. בתפילת שחרית בציבור קוראים בתורה לשלושה עולים מפרשת "כי תשא", בפסוקים המזכירים את י"ג מידות הרחמים (עליה ראשונה: שמות לב, 11-14; עליה שנייה: שמות לד, 1-3; עליה שלישית: שמות ל"ד, 4-10). נוהגים לפי מסורת אשכנז שבעת הקריאה הציבור כולו אומר את הפסוק: "שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך", את י"ג מידות הרחמים, ואת המילים "וסלחת לעוננו ולטאתנו ונחלתנו". לאחר מכן חוזר בעל הקריאה על הפסוקים בטעמים של הימים הנוראים.
- ז. בתפילת מנחה חוזרים על הקריאה מהבוקר ומפטירים בישעיה נה, 6 - נו, 8 (כמנהג אשכנז). ספרדים ועדות המזרח אינם מפטירים.
- ח. בשנים האחרונות מציינים ארגוני הנשים וארגוני הפלורליזם הדתי את יום המאבק למען מסורבות הגט והעגונות בתענית אסתר. בתפילות ביום זה ראוי להזכיר את מצוקתן של מסורבות הגט והעגונות ולשאת תפילה לשחרורן.
- ט. במהלך היום, ועד לכניסתו של חג הפורים נוהגים להרים תרומה לצדקה, זכר למחצית השקל.
- י. במוצאי התענית מתחילים בחגיגה של החג הפורים וקוראים במגילה.

פורים, יום חמישי, י"ד אדר 21.3

- א. מוסיפים את תפילת "על הנסים" בברכת "הודאה" בתפילות העמידה ובברכת "הארץ" שבברכת המזון. המברכים ברכת המזון בקצרה מוסיפים: "הרחמן הוא יעשה לנו נסים כשם שעשה לאבותינו ואמותינו בימים ההם בזמן הזה".
- ב. בערב פורים (יום ד' בלילה) קוראים את מגילת אסתר, טרם אמירת "עלינו לשבח" וחתימת התפילה.
- ג. קריאת התורה: בתפילת שחרית קוראים לשלושה עולים לתורה בסיפור מלחמת עמלק בישראל בפרשת "בשלח" (שמות יז, 16-8 (שלושה פסוקים לכל עליה)). לאחר קריאת התורה נוהגים לקרוא שנית את המגילה; יש הנוהגים לקרוא עוד בטרם החזרת התורה להיכל. יש הנוהגים לחזור על ברכות המגילה גם בקריאה בבוקר, ויש הנוהגים להסתפק בברכות הנאמרות בקריאה בערב החג.
- ד. יש הנוהגים לקרוא את מזמור תהילים כב: "למנצח על אילת השחר" בערב פורים ובבוקרו, וזאת על רקע המדרשים המקשרים בין המזמור לאסתר המלכה.
- ה. במהלך כל תפילות היום מרבים בשמחה.

"ומחה יי דמעה מעל כל פנים" - אבלות בפורים: חג הפורים אינו מבטל או דוחה את אבלות השבעה והשלושים. עם זאת לא נוהגים מנהגי אבלות בפרהסיה (בדומה לשבת).

האבל רשאי לצאת מביתו לטובת קריאת המגילה בציבור אף במהלך ימי השבעה (ואף להיות בעל קורא אם אין אחר הבקיא בדבר), וכל מצוות החג חלות עליו; ניתן גם לקרוא המגילה ביחיד ובמניין גם בבית האבלים.

נוהגים לנחם אבלים ולקבל מנחמים בחג. מביאים לקבורה ביום הפורים והאבלים רשאים לקורע הבגד.

שושן פורים, יום ששי, ט"ו אדר 22.3

בערים המוקפות חומה מימות יהושע בן נון, ובראשן ירושלים, נוהגים לציין ביום זה את חג הפורים על כל מצוותיו ומנהגיו.

שבת פרשת צו, ט"ז אדר ב' 23.3

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ומפטיר מתוך פרשת "צו".
- ב. מפטירים בירמיה ז, 21-28 (מנהג אשכנז להמשיך עד פרק ח פסוק 3) ומסיימים בשני פסוקים בפרק ט, 22-23 (על מנת לחתום בדברי נחמה). ההפטרה נבחרה על מנת להציב משקל נגד לפרשה העוסקת בדיני הקורבנות.
- ג. במנחה קוראים לשלושה עולים מתוך פרשת "שמיני".

שבת פרה, שבת פרשת שמיני, כ"ג אדר 30.3 שבת מברכין חודש ניסן

- א. השלישית מבין שבתות "ארבע הפרשות". עניינה של שבת פרה הוא טיהור המקדש והיטהרותם של העולים לרגל לקראת חג הפסח.
- ב. בשחרית מוציאים שני ספרי תורה מן ההיכל. בספר הראשון קוראים לשבעה עולים מתוך פרשת "שמיני". בספר השני קוראים למפטיר במצוות פרה אדומה מתוך פרשת "חקת", במדבר יט, 1-22. מנהג חלק מקהילות התנועה לקצר בקריאת המפטיר ולקרוא את עשרת הפסוקים הראשונים בלבד (במדבר יט, 1-10).

וַיְהִי אִמֵּן אֶת הַדְּסָה הַיָּא אֶסְתֵּר בַּת דָּדוּ כִּי אֵין לָהּ אָב וְנִעְרָה יִפֶּת תֹּאֵר וְטוֹבַת מְרָאָה וּבְמֹת אֲבִיָּהּ וְאִמָּהּ לִקְחָה מְרַדְּכִי לֹו לְבַת. (אסתר ב, 7).

וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וַתִּלְבַּשׁ אֶסְתֵּר מְלִכוּת וַתַּעֲמֵד בַּחֲצַר בֵּית הַמֶּלֶךְ הַפְּנִימִית נֹכַח בֵּית הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא מְלִכוּתוֹ בְּבֵית הַמְּלָכוּת נֹכַח פֶּתַח הַבַּיִת (אסתר ה, 1)

וּמֵאַמֵּר אֶסְתֵּר קָיָם דְּבַרֵּי הַפְּרִים הָאֵלֶּה וְנִכְתָּב בְּסֵפֶר (אסתר ט, 32).

ח. נהוג לקרוא בניגון מגילת איכה את הפסוק המזכיר את גלות יהויכין, במסגרתה גלה מרדכי לפרס: "אֲשֶׁר הִגְלָה מִירוּשָׁלַיִם עִם הַגְּלָה אֲשֶׁר הִגְלָתָה עִם יְכִיָּנָה מֶלֶךְ יְהוּדָה אֲשֶׁר הִגְלָה נְבוּכַדְנֶאֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל" (אסתר ב, 6). יש הנוהגים לקרוא בניגון איכה גם את המלים: "וְהִשְׁקוּת בְּכָלִי זָהָב וְכָלִים מְכָלִים שׁוֹנִיִּים" (אסתר א, 7), המתארות את הכלים ששמשו במשתה אחשוורוש, על יסוד המדרש שכלים אלו היו כלי המקדש שנלקחו מירושלים.

ט. יש נוהגים בקהילותינו לקרוא בקול נמוך גם את הפסוקים העוסקים ביחס המשפיל לנשים ובנקמת היהודים, בבחינת: "בנפל אויבך אל תשמח".

י. קוראים את המגילה כאגרת. אין גוללים את היריעות שסיימו בקריאתן, אלא מותירים אותן פתוחות או מקופלות זו אחר זו. מנהג זה מקורו בצירוף: "דברי האיגרת" (אסתר ט, 26) המתייחס למגילה.

משלוח מנות, מתנות לאביונים וסעודת הפורים

א. מצווה להעניק משלוחי מנות איש לרעהו, הכוללים לפחות שני מיני מאכל ומשתה. יוצאים ידי חובת המצווה במשלוח אחד המכיל שתי מנות. נוהגים לחלק את משלוחי המנות ביום הפורים עצמו, כדי להרבות את שמחת החג.

ב. מצווה להעניק מתנות לאביונים לקראת הפורים ובמהלך היום, בכסף ובשווה כסף, באופן המאפשר להם לקנות את צרכי החג ולחגוג במהלכו. יוצאים ידי חובת המצווה במתן מתנה לשני אביונים. כתמיד, מן הראוי להקפיד הקפדה יתרה בכבודו של מקבל המתנה ובפרטיותו.

ג. נוהגים לערוך סעודה חגיגית בצהרי היום ולהרבות בה דברי ושרי שמחה ושטות. במהלך הסעודה נוהגים להתבסס בייין, במתינות, "עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי" (בבלי, מגילה ז ע"ב).

- ג. מפטירים ביחזקאל לו 36-15, בפסוקים שעניינם היטהרות העם מטומאתו.
- ד. חלק מקהילות התנועה נוהגות שלא לציין את שבת פרה באמצעות הקריאה בתורה ובהפטרה, בשל התמקדותה בענייני טומאה וטהרה של בית המקדש. בקהילות אלו מוציאים ספר תורה אחד בלבד, מעלים שבעה קוראים ומפטיר בפרשת "שמיני". מפטירים בשמואל ב' ו, 1-ז, 17. ההפטרה נבחרה בשל סיפור העברת ארון הברית ומותו של עוזה שנגע בארון. סיפור הנקשר לסיפור מותם של בני אהרון המופיע בפרשה. מנהג נוסף: שמואל ב' ו, 1-12.
- ה. לפני הכנסת ספרי התורה להיכל מברכים את חודש ניסן ומכריזים על ראש החודש שיחול בשבת הבאה.
- ו. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "תזריע".

ניסן

כוונה לשעת הוצאת ספר התורה מתוך יומנה של חנה סנש

בְּשֶׁבֶת, הַשָּׁכֵם בְּבִקְרוֹ, עָלִיתִי עַל הַהָרִים מוֹל כָּפֹר-גְּלֻעָדִי.
סְבִיבָה נִפְלְאָה. וּבְרַעְנָנוֹת הַבִּקְרוֹ הַנִּפְלְאָה הַבִּינּוּתִי לְמָה קִבַּל
מִשֶּׁה אֶת הַתּוֹרָה עַל הָהָר. רַק בְּהָרִים אֶפְשֶׁר לְקַבֵּל פְּקוּדָה
מִלְמַעְלָה, כְּשֵׁרוֹאִים כְּמָה קִטּוֹן הָאָדָם, וּבְכָל זֹאת מְרַגִּישִׁים
אֶת הַבְּטָחוֹן בְּקִרְבַּת הָאֱלֹהִים. עַל הָהָר מִתְרַחֵב הָאֵפֶק בְּכָל
הַמּוֹבְנִים וּמְבִינִים אֶת סֵדֵר הָעוֹלָם. בְּהָרִים יְכוּלִים לְהֶאֱמִין
וְצָרִיף לְהֶאֱמִין. בְּהָרִים עוֹלָה הַשְּׂאֵלָה מֵאֵלֶיהָ: אֶת מִי
אֶשְׁלַח? - שְׁלַח אוֹתִי! לְשֶׁרֶת אֶת הַטּוֹב וְהִיפָה. - הַאוֹכֵל?

מנהגי ברכת האילנות

- א. החל מראש חודש ניסן ובמהלך החודש כולו מברכים את ברכת האילנות. נוהגים לברך את הברכה פעם אחת בשנה בעת ראייתם של עצי פרי מלבליים. ניתן לברך את הברכה גם בשבת ובחג הפסח.
- ב. ניתן לברך את הברכה הן ביחיד והן במניין.
- ג. נוסח הברכה: "בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁלֹּא חָסַר בְּעוֹלָמוֹ כְּלוּם, וּבָרָא בוֹ בְּרִיּוֹת טוֹבוֹת וְאֵילָנוֹת טוֹבוֹת, לְהַנּוֹת בָּהֶם בְּנֵי אָדָם".
- ד. יש הנוהגים להוסיף לברכה את מזמור תהילים ככו: "בשוב יי את שיבת ציון היינו כחולמים". נוסח למעמד "ברכת האילנות" ניתן למצוא באתר התנועה.

שבת החודש, שבת פרשת "תזריע", ראש חודש ניסן, א' ניסן 6.4

- א. שבת "החודש" היא הרביעית והאחרונה מבין שבתות ארבע הפרשיות. בשבת זו, החלה השנה בראש חודש ניסן עצמו, מציינים את תחילתו של חודש האביב וחודש היציאה ממצרים שהיה בתקופת המקרא ראש וראשון לחודשי השנה.
- ב. כבכל ראש חודש מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" בברכת "עבודה" שבתפילות העמידה, ובברכת "בונה ירושלים", בברכת המזון. כן מוסיפים בברכת המזון את הבקשה: "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". המברכים ברכת המזון בקצרה יכולים להוסיף אף הם את הבקשה, טרם חתימת הברכה.
- ג. בתפילת העמידה בבוקר שבת אומרים את ברכת "אתה יצרת... מקדש השבת ישראל וראשי חודשים" במקום ברכת "ישמח משה... מקדש השבת".
- ד. בשחרית, לאחר תפילת עמידה, אומרים הלל בדילוג, על ברכותיו.
- ה. מוציאים שלושה ספרי תורה. בספר הראשון עולים ששה לקריאה בפרשת "תזריע". בספר השני קוראים בעניין ראש החודש: מנהג רבות מקהילות התנועה: פרשת "בהעלותך", במדבר י, 8-10. הקריאה המסורתית: פרשת "פנחס", במדבר כח, 1-15. בספר תורה שלישי קוראים את המפטיר המיוחד לשבת "החודש" מתוך פרשת "בא", שמות יב 1-20. מנהג נוסף למפטיר: שמות יב 8-1.
- ו. נוהגים לומר חצי קדיש אחרי הקריאה בספר השני ולפני הקריאה בספר השלישי.

או להבדיל בין הקריאות בספרים השונים באמצעות ברכה לרפואת החולים ושירה. קהילות בהן אין שלושה ספרי תורה גוללות את הספר למקום הקריאה המתאים.

- ז. מפטירים ביחזקאל מה, 16-18 בעניין ההכנות לחג הפסח במקדש. מנהג נוסף: מה, 25-16. עדות ספרד נוהגות להוסיף את הפסו הראשון והאחרון של הפטרת שבת וראש חודש, "השמים כסאי...", ישעיהו סו פסוקים 1-24.
- ח. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "מצורע". אין אומרים את פסוקי "צדקתך צדק" בשל שמחת ראש החודש.
- ט. מן הראוי לנצל את שבת החודש על מנת לעודד את חברי הקהילה לתרום לצדקה ולגמול חסדים, לרבות במסגרת מבצע "קמחא דפסחא" של קרן בכבוד.

שבת הגדול, שבת פרשת מצורע, ח' ניסן 13.4

- א. בשחרית קוראים לשבעה עולים ולמפטיר מתוך פרשת "מצורע".
- ב. מפטירים בהפטרה מיוחדת לשבת הגדול במלאכי, ג, 4 עד סוף הספר. חוזרים בסוף הקריאה על הפסוק "הנה אנוכי שולח לכם את אליה הנביא לפני בוא יום ה' הגדול והנורא", על מנת לסיים בסימן נחמה. השבת נקראת 'שבת הגדול' ולא 'הגדולה' כמתבקש, בשל המילה "גדול" בפסוק זה.
- ג. מקובל כי הדרשות בשבת זו עוסקות בהלכות החג, צרכי הציבור והדאגה לזולת הנצרך, בדגש על ההתגייסות למבצע "קמחא דפסחא".
- ד. נהוג לחזור בשבת זו על ההגדה של פסח עד לסוף ה"מגיד". מנהג זה הוביל ליצירת הביטוי: "עד כאן בשבת הגדול" המודפס במהדורות רבות של הגדת פסח. ברבות מקהילות התנועה עורכים בצאת השבת "סדר לדוגמה".
- ה. במנחה קוראים לשלושה עולים מתוך פרשת "שמיני".
- ו. ערב פסח - בדיקת החמץ וביעורו- יום ששי, י"ד ניסן 19.4
- א. עם צאת הכוכבים ביום חמישי ובמהלך הלילה בודקים את החמץ לאור הנר ומברכים "...אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על ביעור חמץ". לאחר הבדיקה מבטלים את החמץ, בכל שפה המובנת לאומרים. נוסח הביטול בעברית: "כל חמץ ושאר שישנו ברשותי, שלא ראיתיו ולא בערתיו, יתבטל ויהיה כעפר הארץ".
- ב. בבוקר י"ד ניסן ועד חצות היום, שורפים או מפקירים את החמץ (על ידי פירורו ברשות הרבים) ושבים ומבטלים אותו באמירה לעיל. נוהגים להפסיק לאכול חמץ לפנות הצהרים ובמקביל להימנע מאכילת מצות לפני הסדר.

פסח, יום שבת, ט"ו ניסן 20.4

- א. בערב החג מדליקים נרות ומברכים לאחר ההדלקה "להדליק נר של שבת ויום טוב". בנוסף מברכים את ברכת הזמן, ברכת "שהחינו".
- ב. נוהגים לומר נוסח מקוצר של קבלת השבת. חלק מקהילות התנועה נוהגות להתחיל במזמור תהילים כט ולשיר ארבעה בתים בלבד מתוך הפיוט לכה דודי (שמור וזכור, לקראת שבת, התעוררי ובואי בשלום). קהילות אחרות נוהגות להתחיל את סדר קבלת השבת ממזמור צ"ב: "מזמור שיר ליום השבת" בלבד.
- ג. מתפללים תפילת עמידה של יום טוב, ומזכירים בה את השבת ואת "חג המצות זמן חירותנו". בתום תפילת העמידה אומרים את פסוקי "ויכולו" ואת ברכת "מגן אבות". בברכת המזון (במסגרת הסדר ובסעודה צהרי השבת) מוסיפים "יעלה ויבוא" ואת הבקשה: "הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו טוב".
- ד. מנהג רבות מן העדות לומר בערב החג הלל שלם בברכה בבית הכנסת, בוסף על ההלל הנאמר כחלק מן הסדר.
- ה. בתפילת השחרית מתפללים עמידה של יום טוב ומזכירים בה את השבת. לאחר תפילת העמידה אומרים את הלל על ברכתיו.
- ו. בבוקר החג אומרים את ברכת הטל, ונוהגים לאמרה מול ארון פתוח. בסידור "העבודה שבלב" ובמיוחד במחזור "השמחה שבלב" מבחר פיוטי ממסורת הקהילות השונות. לעניין זה מספר מנהגים:
- שילוב ברכת הטל בחזרת שליח הציבור על תפילת העמידה בשחרית, לאחר ברכת אבות ואימהות (מנהג סידור "העבודה שבלב" וקהילות שאינן אומרות את תפילת המוסף).
 - בקהילות האומרות את תפילת המוסף - שילוב ברכת הטל בחזרת שליח הציבור על תפילת העמידה במוסף, לאחר ברכת אבות ואימהות (מנהג קהילות אשכנז).
 - אמירת פיוטי הטל בפני עצמם לאחר השבת התורה להיכל (מנהג קהילות ספרד).
- ז. מוציאים שני ספרי תורה. מנהג רוב הקהילות להימנע מאמירת י"ג מידות הרחמים בשבת. בספר הראשון מעלים שבעה עולים בפרשת "בא" המתארת את פסח מצרים ופסח דורות. בספר השני מפטירים בעניין החג. מנהג קהילות התנועה: פסוקי החג בפרשת "אמר" בספר ויקרא. המנהג המסורתי: פרשת קורבנות החג

- בפרשת "פנחס"; ראו בהמשך טבלת הקריאה בימות הפסח על פי מנהג מחזור "השמחה שבלב" והמנהג המסורתי.
- ח. יש הנוהגים לומר חצי קדיש בתום הקריאה בספר הראשון וטרם הקריאה בספר השני.
- ט. מפטירים ביהושע בסיפור חגיגת הפסח הראשון לאחר הכניסה לארץ (ראו בהמשך בטבלת הקריאה). בברכה לאחר ההפטרה חותמים: "מקדש השבת, ישראל והזמנים".
- י. נוהגים לקרוא בשבת פסח את מגילת שיר השירים, והשנה הזו, ביום טוב ראשון שחל בשבת. מנהג חלק מקהילות התנועה לחלק את קריאת מגילת שיר השירים בין יום טוב ראשון של פסח, ושביעי של פסח. מנהג נוסף בקהילות התנועה להסתפק בקריאת הפרק הראשון והאחרון של המגילה או בשירתם של הפסוקים המולחנים של המגילה (חלק מפסוקים אלו מופיע בסדר קבלת השבת בסידור העבודה שבלב ובכך במחזור "השמחה שבלב"). קריאת המגילה נעשית לפני קריאת התורה או לאחר השבת ספרי התורה להיכל.
- יא. הנוהגים לומר זכר למוסף יכולים לעשות שימוש בנוסח המופיע בסידור "העבודה שבלב" או בנוסח לרגלים במחזור "השמחה שבלב". מנהג מקצת קהילות להתפלל תפילת מוסף של יום טוב, בנוסח המופיע במחזור "השמחה שבלב".
- יב. בתפילת המנחה קוראים לשלושה בפרשת "אחרי מות". אין אומרים פסוקי "צדקתך צדק".
- יג. במוצאי החג והשבת מבדילים בסדר ההבדלה הרגיל (יין, בשמים, נר והבדלה).
- יד. מתחילים לספור את העומר במוצאי החג, וסופרים "יום אחד לעומר" לאחר אמירת הברכה: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על ספירת העומר". אין מברכים ברכת שהחינו על התחלת הספירה. יש הנוהגים להקדים את הספירה להבדלה על הכוס, בשל העיקרון של להוסיף מן הקודש על החול.

- ה. לפני הספירה נוהגים להקדים רשות לקיום המצווה (הנני מוכן ומזומן לקיים מצוות עשה של ספירת העומר...) ואת הברכה: "...וציונו על ספירת העומר". אין מברכים את ברכת הזמן (שהחיינו) בלילה הראשון של הספירה. לאחר הספירה נוהגים לומר את מזמור תהלים צז וכן תפילה חותמת קצרה.
- ו. נוהגים לספור את העומר בעמידה, בתפילה בציבור נוהגים ששליח הציבור מברך וסופר והקהל חוזר על הברכה ועל הספירה.
- ז. מימי הגאונים והלאה, נקבעו ברוב קהילות ישראל איסור על נישואין בימי ספירת העומר ומנהגים שונים של אבלות (הימנעות מגילוח ותספורת ואיסור על השמעת מוזיקה כלית). קהילות ספרד נוהגות באיסורים אלו עד יום ל"ג בעומר (כולל יום זה). קהילות אשכנז נוהגות לקיים איסורים אלו עד ערב חג השבועות, תוך הפסקתם למשך יום ל"ג בעומר עצמו. בקהילות הציונות הדתית התגבשו מנהגים שונים סביב הפסקת מנהגי האבלות סביב יום העצמאות.
- ח. קהילות היהדות המתקדמת אינן נוהגות במנהגי האבלות של ימי הספירה. על פי החלטות מועצת הרבנים המתקדמים ניתן להשיא זוגות במהלך ימי הספירה. יש הנוהגים להימנע מתספורת או גילוח במהלך ימי הספירה או בחלקים ממנה כזכר למנהג המסורתי.

חול המועד פסח, ימים ראשון - חמישי, ט"ז - כ' ניסן 21-25.4

- א. אין מניחים תפילין במהלך ימי חול המועד.
- ב. בערבית, שחרית ומנחה, מתפללים תפילת עמידה של חול ומוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא". מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" גם בברכת המזון.
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית אומרים הלל בדילוג בברכותיו.
- ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה. המנהג המסורתי הוא להוציא שני ספרי תורה. בספר הראשון מעלים שלושה וקוראים באחת מפרשיות התורה המזכירות את יציאת מצרים וחג הפסח. בספר השני מעלים את העולה הרביעי וקוראים בעניין קורבנות החג בפרשת "פנחס". בהתאם לקריאות ביתר החגים, קהילות התנועה אינן נוהגות לקרוא את פסוקי הקורבנות אלא את פסוקי החג מתוך פרשת "אמר". ראו בהמשך טבלת הקריאות בתורה.
- ה. מנהג חלק קהילות התנועה לקרוא בכל ימות חול המועד קריאה זהה בספר הראשון, מתוך פרשת "בא", ובספר השני את המפטיר מפרשת "אמר". מנהג אחר

- "ומחה יי דמעה" - אבלות בפסח: חג הפסח מפסיק את אבלות השבעה ואת אבלות השלושים, גם אם האבלים הספיקו לשבת באבלותם במשך זמן קצר בלבד לפני כניסת החג. במידה והאבלים כלל לא נהגו במנהגי האבלות לפני כניסת החג (מכורח או מבחירה) ימנו שבעת ימי האבלות מצאת החג השני.
- האבלים המעוניינים בכך יכולים להמשיך ולקבל מנחמים גם לאחר יומו הראשון של חג הפסח ובמהלך חול המועד עד השלמת שבעה ימים מיום הקבורה, ואף להודיע על כך ברבים (במודעת האבל או בשמועה). יחד עם זאת במהלך היום הטוב וחול המועד האבלים אינם נוהגים במנהגי האבלות, והם מקיימים את מנהגי החג ומצוותיו (לרבות ההשתתפות בליל הסדר).
- במידה והחג בטל את אבלות השבעה, האבלים נוהגים מצאת החג השני את מנהגי אבלות השלושים עד ליום השלושים לקבורה.
- האבלים יכולים לעלות לקבר יקירם בערב החג או לאחר החג (וישנן עדות שנוהגות כלל לא לפקוד את בית הקברות במהלך חודש ניסן אלא רק לאחריו). בכל מקרה, אין נוהגים לפקוד הקבר לצורך אזכרה במהלך ימי חול המועד.

מנהגי ספירת העומר

- א. נוהגים לספור את העומר ממוצאי יום טוב ראשון של חג הפסח ועד לערב חג השבועות - סה"כ 49 ימים שהם שבעה שבועות.
- ב. סופרים העומר בלילו של כל יום על מנת להזדרז למצוות וכזכר לקצירת העומר והנפתו במקדש שנעשו במוצאי יום טוב ראשון של חג הפסח (כשיטת החכמים במחלוקתם למול הבייתוסים). זמן הספירה מצאת הכוכבים. נוהגים לספור את העומר במהלך תפילת הערבית לפני אמירת "עלינו לשבח". היחיד יכול לספור העומר במהלך הלילה כולו בתוך התפילה או כברכה העומדת בפני עצמה.
- ג. במידה ולא ספרו בלילה, ניתן לספור במהלך היום. המנהג המסורתי הוא שבשעות הבוקר סופרים ללא ברכה.
- ד. המנהג המסורתי הוא שמי שדלג על ספירה באחד מימי העומר ממשיך את הספירה ללא הברכה המקדימה. מנהג קהילות התנועה שלא לעשות כן ובכל מקרה להקדים את הברכה לספירה.

- ג. בתפילות העמידה של יום טוב מזכירים את "חג המצות - זמן חירותנו". בברכת המזון מוסיפים את פסקת "יעלה ויבוא" ואת הבקשה: "הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו טוב".
- ד. טרם אמירת "עלינו" סופרים את היום השישי לעומר.
- ה. יש הנוהגים בליל שביעי של פסח ללמוד במהלך הלילה במסגרת "תיקון ליל שביעי של פסח", ויש הנוהגים להתכנס בשעות הלילה על חוף הים לאמירת שירת הים.
- ו. בכל ימי הפסח, למעט ביום טוב ראשון, לאחר תפילת העמידה בשחרית אומרים הלל בדילוג על ברכותיו. זאת על יסוד מגמת חז"ל שלא תהיה שמחתנו שלמה בידוענו את סבל מצרים, כדברי המאמר: "מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה לפנינו?" (בבלי, סנהדרין לט ע"ב).
- ז. מוציאים שני ספרי תורה. בעת הוצאתם אומרים י"ג מידות הרחמים. בספר הראשון מעלים חמישה עולים בפרשת "בשלח" וקוראים את סיפור חציית ים-סוף ושירת הים. בספר השני קוראים למפטיר בעניין החג. מנהג מחזור "השמחה שבלב": פסוקי החג בפרשת "ראה", בדברים טז, 8-1. המנהג המסורתי: קורבנות החג בפרשת "פנחס", במדבר כח, 25-19.
- ח. מנהג חלק מקהילות התנועה, ומנהג מחזור "השמחה שבלב" להפטיר בסיפור חציית הירדן על ידי יהושע ובני ישראל בכניסתם לארץ, ביהושע ג, 17-5. המנהג המסורתי להפטיר בשירת דוד בשמואל ב' כב, 51-1.
- ט. בתום קריאת התורה וההפטרה וטרם השבת הספרים להיכל אומרים את סדר ה-"יזכור". במחזור "השמחה שבלב" נוסח מיוחד לתפילת היזכור בשביעי של פסח. מנהג חלק מקהילות התנועה לומר את היזכור לאחר השבת ספרי התורה להיכל.
- י. הנוהגים לומר זכר למוסף יכולים לעשות שימוש בנוסח המופיע בסידור "העבודה שבלב" או במחזור "השמחה שבלב". מנהג חלק מקהילות התנועה להתפלל תפילת מוסף של יום טוב בנוסח מחזור "השמחה שבלב".
- יא. מנהג חלק מקהילות התנועה לחלק את קריאת מגילת שיר השירים בין יום טוב ראשון של פסח, שבת חול המועד, ושביעי של פסח.
- יב. אין עורכים הבדלה במעבר בין החג לשבת וחותרים את החג עם הדלקת נרות השבת. המקפידים בדיני הדלקת אש בחג, מדליקים את נרות השבת מנר שהודלק טרם כניסת החג.
- יג. נוהגים בסדר מקוצר של קבלת השבת.

בקהילותינו הוא להעלות ארבעה עולים מדי יום בקריאה בספר הראשון בלבד (אם בקריאה המסורתית ואם בקריאה החוזרת בפרשת "בא"), ולא להוציא כלל שני ספרים, מכיוון שענייני חג הפסח לדורות נזכרים בקריאה זו ממילא. ראו עניין זה טבלת הקריאות בתורה בהמשך.

- ו. לאחר קריאת התורה נוהגים להוסיף זכר למוסף, או להתפלל תפילת מוסף של יום טוב, בנוסחים המופיעים במחזור "השמחה שבלב" ובמוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ז. לאחר צאת הכוכבים סופרים את העומר בברכה.

"ומחה יי דמעה" - אבלות בחול המועד ובחג השני: קרוביו של אדם שנקבר במהלך חול המועד מתחילים את אבלות השבעה עם צאת החג השני למשך שבעה ימים.

יחד עם זאת אם האבלים מעוניינים לקבל פני מנחמים במהלך ימי חול המועד, לאחר הקבורה, הם יכולים לעשות כן, מבלי שהם נוהגים במנהגי האבלות הפומביים במהלך ימי חול המועד. הנוהגים כך ימשיכו לקבל פני המנחמים גם לאחר החג השני עד מלאת שבעה ימים לקבורה, ולאחר מכן ימשיכו באבלותם את הימים הנותרים עד לחלוף שבוע מצאת החג, מבלי שהם חייבים לקבל פני מנחמים.

ניתן לעלות לקבר ביום השביעי לקבורה או בתום שבעת ימי האבל המתחילים עם צאת החג השני.

שביעי של פסח, יום שישי, כ"א ניסן 26.4

- א. בערב החג מדליקים נרות ומברכים טרם ההדלקה "להדליק נר של יום טוב". אין מברכים את ברכת הזמן בעת הדלקת הנרות ובקידוש, שכן אין מדובר על חג נפרד. כמו כן אין מברכים את ברכת הזמן בחתימת הקידוש, מאותו הטעם.
- ב. המקפידים בדיני בישול והבערת אש בחג ובשבת מקיימים את מצוות עירוב תבשילין המאפשרת לבשל בחג עבור השבת הצמודה. לקיום העירוב נוטלים שני מאכלים (כדוגמת מצה וביצה או כזית משני תבשילים) מניחים יחד, מברכים ומכריזים: "בְּרוּךְ אַתָּה ה', אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מִצְוֹת עִירוב; בְּעִרוב זֶה יִהְיֶה מִתְּרֵנוּ לְאֹפֹת וּלְבֶשֶׁל וּלְהַדְלִיק הַנֵּר וּלְעֲשׂוֹת כָּל צְרָכֵינוּ מִיּוֹם טוֹב לְשַׁבָּת". נוהגים לטעום מהתבשילים במהלך אחת מסעודות השבת.

הקריאות בתורה ובהפטרה בחג הפסח

המנהג המסורתי	מנהג מחזור "השמחה שבלב"	
ספר א': שמות יב, 21-51 ספר ב': במדבר כח, 16-25 הפטרה: יהושע ה 2-12	ספר א': שמות יב, 21-51 ספר ב': שמות ו, 2-8 הפטרה: יהושע ה, 2-12	יום טוב ראשון - יום שבת, שבע עליות ומפטיר
ספר א': ויקרא כב, 26 - כג 44 (שלוש עליות) ספר ב': במדבר כח, 19-25 (עליה רביעית)	ספר א': שמות י"ג 1-10 (שלוש עליות) ספר ב': ויקרא כ"ג 4-8 (עליה רביעית) לחילופין: ארבע עליות בספר אחד, שמות י"ג 1-16	א' חול המועד - יום א, ארבע עליות.
ספר א': שמות יג, 1-16 (שלוש עליות) ספר ב': במדבר כח 19-25 (עליה רביעית)	כנ"ל	ב' חול המועד - יום ב, ארבע עליות
ספר א': שמות כב, 24 - כג 19 (שלוש עליות) ספר ב': במדבר כח, 19-25 (עליה רביעית)	כנ"ל	ג' חול המועד - יום ג' ארבע עליות
ספר א': שמות לד 1-26 (שלוש עליות) ספר ב': במדבר כח, 19-25 (עליה רביעית)	כנ"ל	ד' חול המועד - יום ד' ארבע עליות
ספר א': במדבר ט, 1-14 (שלוש עליות) ספר ב': במדבר כח, 19-25 (עליה רביעית)	כנ"ל	ה' חול המועד - יום ה' ארבע עליות
ספר א': שמות יג-17 טו 26 ספר ב': במדבר כח 19-25 הפטרה: שמואל ב' כב, 1-51	ספר א': שמות יד, 1 - טו 21 ספר ב': דברים טז, 1-8 הפטרה: יהושע ג 5-17	שביעי של פסח - יום ו' חמש עליות ומפטיר

שבת פרשת אחרי מות, שבת "זיכרון קדושים", כ"ב ניסן 27.4

א. המקפידים בדיני הדלקת אש בחג מדליקים את נרות השבת מאש שהודלקה בערב שביעי של פסח. אין עורכים הבדלה במעבר בין קדושת החג לקדושת השבת. נוהגים להקפיד ולהימנע מאכילת חמץ עד צאת השבת.

ב. נוהגים בסדר מקוצר של קבלת השבת. מנהג חלק מהקהילות להתחיל מאמירת מזמור כט וארבע בתים בפיוט לכה דודי. מנהג נוסף הוא להתחיל במזמור צב: "מזמור שיר ליום השבת".

ג. בתפילת ערבית לפני "עלינו לשבח" סופרים שבעה ימים לעומר.

ד. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "אחרי מות". מפטירים ביחזקאל כב 1-15 (מנהג ספרד) או ב-עמוס ט, 7-15 (מנהג אשכנז). הנבואה של יחזקאל עוסקת בכינון משפט צודק והוגן. נבואת עמוס מזהירה לעם על ההשלכות בגין אי קיום הציווי "קדושים תהיו".

ה. ביום חמישי יחול יום הזיכרון לשואה ולגבורה. מנהג מקצת קהילות התנועה, ובמיוחד אלו אשר אינן מתכנסות למעמד בתפילה ביום הזיכרון עצמו, לייחד שבת זו כשבת זיכרון לזכר נספי השואה ולקרוא כהפטרה חילופית את חזון העצמות היבשות ביחזקאל לו, 1-14.

ו. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "קדושים".

ז. במוצאי השבת מציינות קהילות צפון אפריקה את חגיגת המימונה. מנהג חלק מקהילות התנועה, ביוזמת המרכז הרפורמי לדת ומדינה, לערוך חגיגת מימונה בסימן קיום משותף יהודי-ערבי וסובלנות בין דתית.

ח. בצאת השבת סופרים שמונה ימים לעומר.

יום הזיכרון לשואה ולגבורה, יום חמישי, כ"ז ניסן 2.5

א. נוהגים לקיים בערב יום הזיכרון (יום רביעי בלילה) עצרת תפילה והתייחדות עם קורבנות השואה ונוהגים לומר סדר אזכרת נשמות לעילוי נשמות הנספים. התנועה הפיקה מעמד תפילה מיוחד לליל יום השואה.

ב. יש נוהגים בתפילות העמידה ביום זה, להוסיף ברכת "נחם" מיוחדת, במסגרת ברכת "על הרשעה" (ברכה יב) בסדר התפילה המיוחד, שיצא לאור על ידי התנועה, מוצעת הברכה בשני נוסחים:

הַתּוֹעִים אֵלַיךְ יְשׁוּבוּ, וְכָל הַרְשָׁעָה תֵּאבֵד, וְהַדָּוָן תִּכְנִיעַ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.

נוסח א':

נַחֵם ה' אֱלֹהֵינוּ, אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל, שְׂאֵרֵית הַפְּלִיטָה, אֹד מִצַּל מַאֲשׁ, פִּי בְשֶׁבֶת אֲבוֹתֵינוּ בְּטַח בְּגִלּוֹתֶם קָם עֲלֵיהֶם שׁוֹנֵא אֲכֹזֵךְ מִכָּל, גּוֹי עַז פְּנִים אֲשֶׁר לֹא יֵשֵׂא פְּנִים לְזִקְוֹ, וְנִעַר לֹא יָחוּ, וְאָמַר: "לֵכֵנוּ וְנִכְחִידֵם מִגּוֹי וְלֹא יִזְכֹּר שֵׁם יִשְׂרָאֵל עוֹד". לְבִי לְבִי עַל חַלְלֵיהֶם, מְעִי מְעִי עַל חַלְלֵיהֶם - וּמֵאַנְהָ נִפְשֵׁי לְהַנְחֵם, עָלֵי הָיִו כְּלָנָה. וְאַף עַל פִּי כֵן וְלִמְרוֹת הַכֹּל "נִצַּח יִשְׂרָאֵל לֹא יִשְׁקָר".

נוסח ב':

נַחֵם יי אֱלֹהֵינוּ אֶת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל הָאֲבֵל עַל בְּנָיו וּבְנוֹתָיו שֶׁנִּסְפוּ וְעַל קַהֲלֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּחְרְבוּ. צִיּוֹן בְּמַר תִּבְכֶּה וִירוּשָׁלַיִם תִּתֵּן קוֹלָהּ. לְבִי עַל חַלְלֵיהֶם. מְעִי עַל חַלְלֵיהֶם. כִּי אַתָּה יי הַקִּמְתָּ מִעֶפְרָךְ דָּל, מֵאֲשַׁפֶּת הַרְמַתְ אֲבִיוֹן וּבְרָצוֹנְךָ הַעֲמַדְתָּה לְהַרְרִינוּ עוֹ.

בְּרוּךְ אַתָּה יְהוָה, שׁוֹבֵר רָשָׁע וּמְכַנִּיעַ זָדוֹן.

- ג. יש הנוהגים לשלב אמירת קינות אשר נכתבו במיוחד לזכר נספי השואה ויש הקוראים פסוקים מתוך מגילת איכה. יש הנוהגים לקרוא את פרק תהילים פג כשיר של יום.
- ד. בליל יום הזיכרון סופרים שנים עשר ימים לעומר. במוצאי יום הזיכרון סופרים שנים עשר ימים לעומר.

שבת פרשת קדושים, שבת תקומה, כ"ט ניסן 4.5 - שבת מברכין חודש אייר

- א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "קדושים" מפטירים בהפטרת "מחר חודש" לציון ראש חודש אייר החל ביום א'. המנהג המסורתי: שמואל א' כ, 18-42. מנהג נוסף: שמואל א' כ, 18-29.
- ב. לפני הכנסת ספרי התורה להיכל מברכים את חודש אייר ומכריזים על ראש החודש שיחול בימים ראשון ושני.
- ג. שבת זו נקראת גם "שבת תקומה" והיא השבת שבין יום הזיכרון לשואה ולגבורה

ובין יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל וחג העצמאות. הרעיון לייחד שבת זו למעבר משואה לתקומה זו נולד בבית מדרשה של התנועה ליהדות מתקדמת בישראל. הוגה הרעיון היה מר אברהם אשר ז"ל מחבריה הפעילים של קהילת "הר-אל" בירושלים. במהלך תפילות השבת משלבים תפילות ומקראות שעניינן תקומת ישראל בארצו לאחר איימי השואה.

ד. במשך השנים נוצרו מספר מנהגים בקהילות התנועה לציונה של השבת:

- 1) בקהילת "הר-אל" ובקהילות אחרות מוציאים בתפילת שחרית, שני ספרי תורה. בראשון קוראים לשבעה בפרשת השבוע. בספר השני קוראים למפטיר בפרשת "עקב", דברים ח, 10-1 ומפטירים בהפטרת יום העצמאות: "עוד היום בנב..." (ישעיה י, 32 - יב, 6) או בפסוקי הנחמה בישעיהו ס, 1-22. הבוחרים בקריאת הפטרה מיוחדת לשבת יכולים להוסיף בסוף פסוקי ההפטרה את הפסוק הראשון והפסוק האחרון של הפטרת "מחר חודש".
- 2) מנהג קהילות אחרות להסתפק בקריאת הפטרה מיוחדת ליום זה, בדומה לנוהג בשבת שובה, שבת הגדול, שבת חזון ושבתות הנחמה, בין אם הפטרת יום העצמאות ובין אם הפטרות נחמה אחרות. כאמור, הבוחרים בקריאת הפטרה מיוחדת לשבת יכולים להוסיף בסוף פסוקי ההפטרה את הפסוק הראשון והפסוק האחרון של הפטרת "מחר חודש".
- 3) מנהג קהילת "בית דניאל" לקיים תפילת קבלת שבת וערבית לשבת בה משובצים קטעי תפילה במגוון רחב של שפות לציון קיבוץ הגלויות ולפתוח תפילה זו בתקיעת שופר.
- 4) בקהילת "דרכי נעם" ברמת השרון נוהגים שנים רבות לקיים בערב שבת ארוחה קהילתית וקריאת מגילת חג מיוחדת לשבת זו הכוללת פרקי קריאה, שירת ארץ ישראל וקריאת מגילת העצמאות.
- ה. בתפוזות, קוראים בשבת זו בפרשת "שמיני" עקב יום טוב שני של גלויות של שביעי של פסח שחל בשבת, 7.4. רוב הקהילות הרפורמיות בחו"ל נוהגות בסדר קריאה זה, למרות שאין אינן מציינות את היום הטוב השני. אשר על כן, משבת זו, הקהילות בתפוזות לא יקראו אותה הפרשה של הקהילות בארץ וזאת עד שבת פרשת "במדבר", החלה בה' סיון 1.6.
- ו. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "אמר".
- ז. בערב שבת סופרים ארבעה עשר ימים לעומר. במוצאי השבת סופרים חמשה עשר ימים לעומר.

ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגית בכותל המערבי.

י. בערב ראש החודש סופרים חמשה עשר ימים לעומר; במוצאי א' ראש חודש סופרים ששה עשר ימים לעומר.

ח. מפסח ועד ראש השנה, נוהגים ללמוד את משניות מסכת אבות לאחר תפילת המנחה או בעת הסעודה השלישית. יש הנוהגים בתקופה זו של השנה ללמוד את אחת ממשניות המסכת מדי יום. בהתאם למנהג זה מתחילים בלימוד מסכת אבות בשבת זו, בקריאת פרק א' של המסכת.

א' ראש חודש אייר, יום ראשון, ל' ניסן 5.5

א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.

ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.

ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.

ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שנייה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).

ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).

ו. אין מפטירים בראש חודש.

ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.

ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.

כוונה להעברת ספר התורה
מדור לדור, מאם לבת / הרבה רינת צפניה

מְרִים קִבְּלָה תוֹרָה מִסִּינִי
וּמִסְרָתָהּ לְבָנוֹת צִלְפָּחַד
וּבָנוֹת צִלְפָּחַד לְדְבוּרָה,
וְדְבוּרָה לְרוּת,
וְרוּת מִסְרָתָהּ לְבְרוּרָה.
הֵן אָמְרוּ וְשִׁלְשָׁה דְבָרִים:
הַשְׁמִיעוּ אֶת קוֹלְכֶן
וְהַעֲמִידוּ מִלְמִידוֹת הַרְבֵּה
וַעֲשׂוּ דֶרֶשׁ לַתּוֹרָה.

אילר

ב' ראש חודש אייר, יום שני, א' אייר 6.5

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
- ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.
- ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שנייה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).
- ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).
- ו. אין מפטירים בראש חודש.
- ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת ככותל המערבי.
- י. בערב ב' ראש חודש אייר סופרים ששה עשר ימים לעומר; במוצאי ראש החודש סופרים שבעה עשר ימים לעומר.

יום הזיכרון לחללי מערכות ישראל, יום רביעי, ג' אייר (הוקדם ביום) 8.5

- א. מדליקים בבית הכנסת נרות נשמה לזכר חללי מערכות ישראל וקורבנות פיגועי הטרור.
- ב. בקהילות היהדות המתקדמת נערכים מעמדי זיכרון והתייחדות, הכוללים את סדר הזכרת הנשמות. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לשלב את מעמד הזיכרון עם סדר תפילת ערבית, ולערוך בסיומה מעמד אזכרה. בסידור "העבודה שבלב" נכלל סדר תפילה ולימוד מיוחד ליום הזיכרון.
- ג. יש הנוהגים לומר במסגרת תפילות היום את מזמור תהילים ט: "למנצח על מות לבן...".
- ד. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לערוך מעמד תפילה, יזכור והבדלה במוצאי יום הזיכרון ולציין את המעבר מתוגת יום הזיכרון לשמחת חג העצמאות.
- ה. בערב יום הזיכרון סופרים שמונה עשר ימים לעומר; במוצאי יום הזיכרון וערב יום העצמאות סופרים תשעה עשר ימים לעומר.

יום העצמאות, יום חמישי, ד' אייר (הוקדם) 9.5

- א. במרבית קהילות התנועה מתקיימים מעמדי תפילה, הלל ושמחה לציון היום ולציון תקומת ישראל בארצו. חלק מקהילות התנועה נוהגות לערוך מעמד תפילה והבדלה לציון המעבר מתוגת יום הזיכרון לשמחת חג העצמאות. קהילות אחרות נוהגות להתכנס לתפילת שחרית חגיגת. קהילת "אור חדש" בחיפה וקהילת "מעלות טבעון" נוהגות להתפלל תפילת ותיקין במעמד "אילת השחר".
- ב. נוהגים להתפלל את תפילות היום בנעימה חגיגת ובהתרוממות רוח.
- ג. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את תפילת "על הנסים" במסגרת ברכת ה"הודאה" וברכת ה"ארץ" בהתאמה. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לשלב בברכת אבות ואמהות את פסוקי ההבטחה לאבות האומה, כמופיע בסדר יום העצמאות בסידור "העבודה שבלב".
- ד. נוהגים לומר הלל בברכה בערב החג וביום. יש הנוהגים לומר בערב החג, הלל בדילוג, ובבוקר החג הלל שלם.
- ה. בתפילת השחרית מוציאים ספר תורה ומעלים שלושה בפרשת "עקב", דברים ח, 1-18. מפטירים בנבואת הנחמה בישעיהו י, 32 - יב, 6.

פסח שני, יום ראשון, י"ד אייר 19.5

- א. נוהגים מקצת מנהגי שמחה. במנהג התפילה המסורתי אין אומרים את סדר התחנון.
- ב. ניתן להקדיש את היום ללימוד על מקורות היום, ועל המסרים של הכלה, נגישות ומתן הזדמנות שניה, העומדים ביסודו של המועד.
- ג. בערבו של היום סופרים עשרים ותשעה ימים לעומר. במוצאי היום (יום א' בלילה) סופרים שלושים ימים לעומר.

ל"ג בעומר, יום חמישי, י"ח באייר 23.5

- א. נוהגים מקצת מנהגי שמחה. במנהג התפילה המסורתי אין אומרים את סדר התחנון.
- ב. בערבו של יום (יום ד' בערב) סופרים שלושים ושלושה ימים לעומר; במוצאי היום סופרים שלושים וארבעה ימים לעומר.
- ג. עדות אשכנז נוהגות להפסיק את מנהגי האבלות של ימי העומר ביום זה ולחדשם ביום ל"ד לעומר. עדו ספרד נוהגות להפסיק את מנהגי האבלות בצאת ל"ג בעומר.

שבת פרשת בחוקותי, כ' אייר 25.5

- א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "בחוקותי". נוהגים לקרוא את פסוקי התוכחה והקללה בקול נמוך ואין מחלקים אותם בין מספר עולים. מפטירים בירמיהו טז, יז - 19, יז, 14 בענייני ברכות וקללות.
- ב. בחתימת הקריאה בתורה מכריזים, טרם ברכתו של המפטיר לאחר קריאת התורה, "חזק חזק ונתחזק" לציון סיום הקריאה בספר ויקרא.
- ג. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "בחוקותי". לומדים פרק ד' במסכת אבות.
- ד. בערב שבת סופרים שלושים וחמישה ימים לעומר; בצאת השבת סופרים שלושים וששה ימים לעומר.

שבת פרשת במדבר, כ"ז אייר 1.6 - שבת מברכין חודש סיון

- א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "במדבר". מפטירים בהושע ב', 1-22 בפסוקים המזכירים את נדודי ישראל במדבר.

1. נוהגים לתקוע בשופר תקיעה גדולה או סדר תשר"ת.

2. נוהגים לערוך סעודות שמחה בבית או בחיק הטבע ולהקדים להן קידוש חגיגי, כמובא בסידור ה"עבודה שבלב". בחתימת הקידוש ובתפילות היום בבית הכנסת מברכים את ברכת הזמן.
- ח. בערב יום העצמאות סופרים תשעה עשר ימים לעומר; במוצאי חג העצמאות סופרים עשרים ימים לעומר.

"ומחה יי דמעה מעל כל פנים" - אבלות ביום העצמאות: חג העצמאות אינו מבטל או דוחה את אבלות השבעה והשלושים. עם זאת ראוי לא לנהוג מנהגי אבלות בפרהסיה (בדומה לשבת ולחג הפורים).
נוהגים לנחם אבלים ולקבל מנחמים בחג. לא נוהגים להביא את המת לקבורה ביום העצמאות (יום שבתון ממלכתי) ונוהגים לדחות אזכרת השבעה ואזכרת השלושים החלות ביום העצמאות ליום שאחרי החג.

שבת פרשת אמר, ו' אייר 11.5

- א. בשחרית קוראים לשבעה ומפטיר בפרשת "אמר". מפטירים ביחזקאל מד, 31-15, בפסוקים העוסקת במעמד הכהונה. מנהג נוסף: יחזקאל מד, 24-15
- ב. במנחה קוראים לשלושה בפרשת "בהר". לומדים פרק ב' במסכת אבות.
- ג. בערב שבת סופרים עשרים ואחד ימים לעומר; במוצאי שבת סופרים עשרים ושנים ימים לעומר.

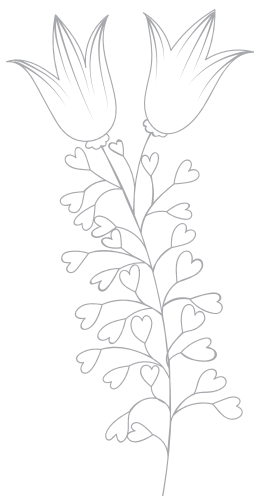
שבת פרשת בהר, י"ג אייר 18.5

- א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "בהר". מפטירים בירמיהו לב, 6-27 בענייני גאולת הקרקע הנזכרים גם בפרשה.
- ב. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "בחוקותי". לומדים פרק ג' במסכת אבות.
- ג. בערב שבת סופרים עשרים ושמונה ימים לעומר; במוצאי שבת סופרים עשרים ותשעה ימים לעומר.

יזכר לקדושי קהילת "ביתא ישראל"

יזכר אלהים אֶת אלפי בניו ובנותיו, אחינו ואחיותינו, יהודי קהילת ביתא ישראל, אשר חרפו נפשם במסע מאתיופיה לארץ ישראל ונספו ברעב ובצמא, בחום המדבר ובצינת הלילה, ואת כל אלו אשר נהרגו ונרצחו במסעם על ידי בני עוולה, מבקשי רעתם ונפשם. "ציון בְּמֶרְתְּבָהּ וירושלים תִּמְנָן קוֹלָהּ. לְבִי לְבִי עַל חַלְלֵיהֶם, מְעִי מְעִי עַל הַרוּגֵיהֶם".

יזכר עם ישראל את גבורתם ויתברך בזרעם ובמורשתם. יִאֲבֹל הָעַם עַל קִדְשֵׁת הַרְצוֹן וּמְסִירוֹת הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר אֲבָדוּ בְּמַסַּע אֶל אֶרֶץ צִיּוֹן וִירוּשָׁלַיִם. יִהְיֶה זְכוֹרָם חַתוּם בְּלֵב יִשְׂרָאֵל לְדוֹר דוֹר.

- ב. לפני הכנסת ספר התורה לארון הקודש מברכים את חודש סיון ומכריזים על ראש החודש שיחול ביום שלישי.
- ג. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "במדבר". לומדים פרק ה' במסכת אבות.
- ד. לקראת יום ירושלים, בו מצוין גם זכרם של בני קהילת "ביתא ישראל" שנספו בדרכם מאתיופיה לישראל, ראוי להעלות את זכרם במסגרת תפילות השבת, בהקדמה לקדיש ובמקומות מתאימים נוספים.
- ה. בערב שבת סופרים ארבעים ושני ימים לעומר; בצאת השבת סופרים ארבעים ושלושה ימים לעומר.

יום ירושלים, יום ראשון, כ"ח אייר 2.6 - יום הזיכרון לנספי קהילת "ביתא ישראל"

- א. יום זה נקבע על ידי הכנסת לציון איחודה של העיר ירושלים ולזכר הנופלים בקרבות מלחמת ששת הימים ובמיוחד בקרבות לשחרור העיר.
- ב. מזה יובל שנים, מאז סוף מלחמת ששת הימים, הונהגה ביום זה אמירת הלל בברכה. בקהילות היהדות המתקדמת המתכנסות לתפילה ביום זה ראוי לומר הלל בדילוג בדומה ליום שביעי של פסח. בצד השמחה על איחודה של העיר ראוי לעסוק ביום זה בלימוד ובמעשה לקידום הסובלנות, הערבות הדדית והשלום בין כל תושבי העיר.
- ג. יום ירושלים נקבע גם כיום הזיכרון לזכר נספי עדת "ביתא ישראל" שמתו במסעם המפרך מאתיופיה לארץ ישראל. התנועה הרפורמית התקינה נוסח יזכור מיוחד לזכר הנספים. גם מטעם זה ראוי לומר הלל בדילוג ביום זה ולא הלל שלם.
- ד. בערב יום ירושלים סופרים ארבעים ושלושה ימים לעומר; במוצאי יום ירושלים סופרים ארבעים וארבעה ימים לעומר.

סיוון

נוסחים לברכה לפני הקריאה בתורה

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם, אשר בחר בנו מכל העמים, ונתן לנו את תורתו / אשר בחר בנו ליחיד את שמו וקרבו לעבודתו. ברוך אתה יהוה, נתן התורה.

ברוך אתה יהוה אלהינו מלך העולם, הנותן תורה מן השמים וחי עולמים ממרומים. ברוך אתה יהוה, נתן התורה.

ראש חודש סיון, יום שלישי, א' סיון 4.6

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
- ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.
- ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שנייה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).
- ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).
- ו. אין מפטירים בראש חודש.
- ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת בכותל המערבי.
- י. בערב ראש החודש סופרים ארבעים וחמישה ימים לעומר; במוצאי ראש החודש סופרים ארבעים וששה ימים לעומר.

שבת פרשת נשא, ערב חג השבועות, ה' סיון 19.5 -
"שבת כלה" ו-"שבת דרך ארץ"

- א. הנוהגים שלא להדליק אש בשבת ובחג ידליקו בערב שבת נר הדולק כ-25 שעות. מנר זה ייקחו להדלקת נרות החג במוצ"ש ולהדלקת נר הזיכרון הנהוג ברגלים.
- ב. בתום תפילת הערבית בערב שבת, לפני תפילת "עלינו" סופרים את היום האחרון של ספירת העומר: "ארבעים ותשעה ימים שהם שבעה שבועות לעומר".
- ג. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "נשא". מפטירים בסיפור נזירתו של שמשון בשופטים יג, 2-25, המזכיר את מצוות הנזירות המופיעה בפרשה.
- ד. שבת זו, שלפני חג השבועות נקראת גם "שבת כלה" משום שמעמד מתן תורה נמשל לחגיגת כלולות בין עם ישראל והקב"ה. בעדות ספרד נהוג בשבת זו לקרוא כתובה מיוחדת. נוסח הכתובה מופיע במחזור "השמחה שבלב".
- ה. בשנים האחרונות נוהגות חלק מקהילות התנועה לציין בשבת זו את "שבת דרך ארץ" על שום המאמר "דרך ארץ קדמה לתורה", ולהקדיש דברי תורה ולימוד לענייני צדק חברתי ומקומה של האחריות החברתית במסורת ישראל.
- ו. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "בהעלותך". לומדים פרק ו' ואחרון במסכת אבות. פרק "קניין תורה".
- ז. בצאת השבת עורכים את ההבדלה במסגרת הקידוש לערב שבועות הנערך בסדר יקנה"ז (יין, קידוש היום, נר, הבדלה, זמן (שהחיינו)). את ברכת ברוך מאורי האש מברכים על נרות החג ולא על נר הבדלה רגיל. אין מברכים על הבשמים. בתפילת העמידה של ערב חג השבועות משלבים את ברכת ההבדלה "ותודיענו" בברכה רביעית, קדושת היום.

חג השבועות, יום ראשון, ו' סיון 9.6

- א. בצאת השבת מדליקים את נרות החג. המקפידים בדיני הבערת אש בשבת וחג מדליקים הנרות מאש שהודלקה לפני כניסת השבת (נר של יממה).
- ב. נוהגים לאחר את תפילת ערבית ליום טוב, על מנת ששבעה השבועות של ספירת העומר יהיו "תמימים". מתפללים תפילת עמידה של יום טוב (תפילת שבע). מוסיפים את ברכת ההבדלה בברכת "קדושת היום" (פסקת "ותודיענו"), ומזכירים את "חג השבועות, זמן מתן תורתנו". בברכת המזון מוסיפים את פסקת "יעלה ויבוא" ואת הבקשה: "הרחמן הוא ינחילנו יום שכולו טוב".

- ג. מי שלא ברך את ברכת ההבדלה במסגרת תפילת העמידה לליל החג מברך לפני הדלקת הנרות בביתו: "ברוך אתה יי אלוהינו מלך העולם המבדיל בין קודש לקודש" ואז מברך: "...וציוונו להדליק נר של יום טוב". לאחר ההדלקה מברכים את ברכת הזמן ("שהחיינו").
- ד. המקפידים בדיני הבערת אש בחג מדליקים מנר שהודלק לפני כניסת השבת גם נר של יממה לטובת העברת האש לצרכי בישול.
- ה. מקדשים טרם סעודת ליל שבועות בסדר יקנה"ז: יין, קידוש, נר, הבדלה, זמן (שהחיינו), ולאחר מכן מברכים על הפת. את ברכת "בורא מאורי האש" נוהגים לברך על נרות החג ואין צורך בנר הבדלה מיוחד.
- ו. בסעודות החג נוהגים לאכול מאכלי חלב כסמל לטובה של הארץ ולדימויה של התורה לדבש ולחלב.
- ז. בליל החג נוהגים להישאר ערים וללמוד תורה. נוהגים להמשיך הלימוד עד עלות השחר ולהתפלל תפילת שחרית כמנהג "ותיקין".
- ח. בתפילת השחרית לאחר סיום העמידה נוהגים לומר הלל שלם בברכותיו.
- ט. מוציאים שני ספרי תורה. בעת הוצאתם אומרים את י"ג מידות הרחמים. בספר הראשון מעלים חמישה עולים וקוראים בעניין מעמד הר סיני בפרשת "יתרו" (שמות יט, 1- כ, 18). בספר השני מפטירים בעניין החג: מנהג קהילות התנועה: פסוקי החג בפרשת "אמר" (ויקרא, כג, 15-22). המנהג המסורתי: פסוקי קורבנות החג בפרשת "פנחס" (במדבר כח, 26-31).
- י. נהוג שלא לחלק את קריאת עשרת הדברות בין שני עולים או יותר אלא לקרוא את כולן במסגרת עליה אחת. מנהג רבות מהקהילות לעמוד בעת קריאת עשרת הדברות. נוהגים לקרוא את הדברות "בטעם עליון", באופן בו כל דבר (לרבות אלו בני שתי מלים כדומת "לא תרצח") נקראים כפסוק העומד בזכות עצמו.
- יא. ההפטרה על פי מנהג מחזור "השמחה שבלב" בישעיה ב, 4-1 ובישעיה מב, 10-5, 21. ההפטרה המסורתית: יחזקאל פרק א, 1-28 ו-ג, 12. בברכה האחרונה לאחר ההפטרה חותמים: "מקדש ישראל והזמנים".

- יב. מנהג עדות אשכנז להקדים לקריאת התורה לאחר ברכותיו של העולה הראשון וטרם תחילת הקריאה את הפיוט הארמי "אקדמות". מנהג עדות ספרד להקריא טרם תחילת הקריאה בתורה נוסח כתובה מיוחד לחג השבועות וכן את פיוטי האזהרות של רבי שלמה אבן גבירול הסוקרים את תרי"ג המצוות. נוסח הכתובה, פיוט ה"אקדמות" והצעות פיוט וקריאה נוספות לשבועות מופיעים במחזור "השמחה שבלב".
- יג. בתום קריאת התורה וההפטרה וטרם השבת הספרים להיכל נוהגים לומר את סדר ה-"זיכור". מנהג חלק מקהילות התנועה לומר את סדר הזיכור לאחר השבת ספרי התורה להיכל. במחזור ה"שמחה שבלב" סדר "זיכור" מיוחד לחג השבועות.
- יד. הנוהגים לומר זכר למוסף יכולים לעשות שימוש בנוסח המופיע במחזור "השמחה שבלב", או בנוסח המופיע בסידור "העבודה שבלב".
- טו. במהלך החג קוראים במגילת רות. עדות אשכנז נוהגים לקרוא את המגילה בציבור לפני קריאת התורה. עדות ספרד נוהגות לקרוא המגילה, כל אדם לעצמו, במהלך ליל החג או בבוקרו. מנהג חלק מקהילות התנועה לחלק את קריאת המגילה בין ערב החג, שיעורי התיקון ויומו של החג.
- טז. במוצאי החג מבדילים על כוס היין ומוסיפים את ברכת "המבדיל בין קודש לחול". אין מברכים על הבשמים ועל הנר, ואין פותחים בפסוקי הישועה.

"ומחה יי דמעה מעל כל פנים" - אבלות בחג השבועות: חג השבועות מפסיק את אבלות השבעה ואת אבלות השלושים, גם אם האבלים הספיקו לשבת באבלותם במשך זמן קצר בלבד לפני כניסת החג. במידה והאבלים כלל לא נהגו במנהגי האבלות לפני כניסת החג (מכורח או מבחירה) ימנו שבעת ימי האבלות מצאת החג.

האבלים המעוניינים בכך יכולים להמשיך ולקבל מנחמים גם לאחר החג עד השלמת שבעה ימים מיום הקבורה, ואף להודיע על כך ברבים (במודעת האבל או בשמועה). יחד עם זאת לאחר החג האבלים אינם נוהגים במנהגי אבלות השבעה. האבלים יכולים לעלות לקבר יקירם בערב החג או ביום השביעי לקבורתו.

במידה והחג בטל את אבלות השבעה, האבלים נוהגים מצאת החג את מנהגי אבלות השלושים.

שבת פרשת בהעלותך, י"ב סיוון 15.6

- א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "בהעלותך". מפטירים בזכריה ב, 14-10; ד, בפסוקים המזכירים בין השאר את מנורת המקדש.
- ב. במנחה קוראים לשלושה בפרשת "שלח לך". קוראים את פרק א' במסכת אבות.

שבת פרשת שלח לך, י"ט סיוון 22.6

- א. קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "שלח לך". מפטירים ביהושע ב, 1-24; בסיפור המרגלים ששלח יהושע ליריחו, המזכיר את שליחת המרגלים על ידי משה.
- ב. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "שלח לך". לומדים פרק ב' במסכת אבות.

שבת פרשת קרח, כ"ז סיוון, 29.6 - שבת מברכין חודש תמוז

- א. קוראים לשבעה עולים ולמפטיר בפרשת "קרח" מפטירים בשמואל א' יא, 14-10; ב, 22 בפסוקים העוסקים בניקיון כפיו של שמואל ואשר מזכירים את תשובתו של משה לטענות קרח ועדתו.
 - ב. לאחר קריאת התורה מברכים את חודש תמוז ומכריזים על ראש חודש תמוז שיחול בימים רביעי וחמישי.
 - ג. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "חוקת". לומדים פרק ג' במסכת אבות.
- א' ראש חודש תמוז, יום רביעי, ל' סיוון 3.7
- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
 - ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
 - ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכתיו.

ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שנייה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).

ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).

- ו. אין מפטירים בראש חודש.
- ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת בכותל המערבי.

תמוז

בתר צלותא לתפילת מנחה לשבת

/ הרב יהוידע עמיר

אֱלֹהֵי וְאֱלֹהֵי אֲמוֹתַי וְאֲבוֹתַי, יְהִי רְצוֹן שְׁתַּשְׁרָה עָלַי וְעַל בֵּיתִי
בְּיוֹם שַׁבָּת זֶה מְנוּחַת אָמֶת.
תְּהֵא קִדְשַׁת הַשַּׁבָּת נִחְלַתְנָה. יִתְקַדְּשׁוּ מִכַּחַה יְמֵי הַמַּעֲשֶׂה.
נִלְמַד לְצַעַד בְּעוֹלָמָךְ בְּבִטְחָה וְאַמוּנָה וְלִצְקוֹת בּוֹ מְאוֹרָךְ.
בְּיוֹם שַׁבָּת זֶה, רַפָּא יְהוּה אֶת פְּצָעֵינוּ, תֵּן בְּנוֹ עֵז לְשׁוּב וּלְהִמָּרִיא
אֶל שְׁמֵי חַיִּינוּ, לְשׁוּב וּלְהֶאֱמִין בִּיפִי עוֹלָמָךְ, בְּקִדְשַׁת בְּרִיאָתְךָ,
בְּשִׁלּוֹת מְנוּחָתְךָ.
אִם כָּל חַי, בְּרַכֵּי אֶת שַׁבְּתֵנוּ, קִדְּשֵׁי אֶת חַיֵּינוּ, טַעֵי בְּנוֹ מַעֲשֶׂה
וּמְנוּחָה, יִצִּירָה וּשְׁבִיתָה, אֶהְבֶּה וְיִרְאֶה, שְׁמַחָה וּמְצוּהָ.

ב' ראש חודש תמוז, יום חמישי, א' תמוז 4.7

א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.

ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.

ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.

ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שניה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).

ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שניה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).

ו. אין מפטירים בראש חודש.

ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.

ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.

ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת בכותל המערבי.

שבת פרשת חקת, ג' תמוז 6.7

א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "חקת". מפטירים בשופטים יא, 1-33 בפרשת יפתח הגלעדי. ההפטרה נבחרה משום שנזכרים בה חבלי הארץ והמאורעות הנזכרים בפרשה. מנהג נוסף בקהילותינו: שופטים יא, 22-22

ב. במנחה קוראים לשלושה עולים בפרשת "בלק". לומדים פרק ד' במסכת אבות.

שבת פרשת בלק, י' תמוז 13.7

א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "בלק". מפטירים במיכה ה, 6 - 1, 8. ההפטרה נבחרה משום שנזכרים בה שמותיהם של בלק ובלעם.

ב. במנחה קוראים לשלושה בפרשת "פנחס". לומדים פרק ה' במסכת אבות.

שבת פרשת פנחס, י"ז תמוז 20.7 - מכריזים על תענית י"ז בתמוז

א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "פנחס". מפטירים במלכים א' י"ט 46 - י"ט 21. ההפטרה נבחרה משום דמותו של הנביא אליהו המקנא לה' כשם שפנחס הכהן מקנא לה'.

ב. מנהג קהילות ספרד להכריז לאחר קריאת התורה וההפטרה על תענית הציבור של י"ז בתמוז, החלה ביום א' (נדחית משבת).

ג. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "מטות". לומדים פרק ו' במסכת אבות.

ההכרזה על יום התענית

אֲחִינוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל שְׁמַעְנוּ. יוֹם צוֹם הַרְבִּיעִי יִהְיֶה בְּיוֹם רֵאשׁוֹן יְהִפֵּךְ אוֹתוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְשִׁשּׁוֹן וְלְשִׁמְחָה. כְּדַכְתִּיב: כֹּה אָמַר ה' צָבָאוֹת צוֹם הַרְבִּיעִי וְצוֹם הַחֲמִישִׁי וְצוֹם הַשְּׁבִיעִי וְצוֹם הָעֶשְׂרִי יִהְיֶה לְבֵית יִהְיֶה לְשִׁשּׁוֹן וְלְשִׁמְחָה, וְלִמְעַדִּים טוֹבִים. וְהָאֲמַת וְהַשְּׁלוֹם אֶהְבּוּ: יִהְיֶה חֲסָדָךְ ה' עִלֵּינוּ. כְּאֲשֶׁר יַחְלְנוּ לָךְ: ה' הוֹשִׁיעָה. הַמְּלֶךְ יַעֲנֵנוּ בְּיוֹם קִרְאָנוּ:

תענית י"ז בתמוז, יום ראשון, י"ח תמוז (הצום נדחה משבת) 21.7

א. תענית י"ז בתמוז היא יום התענית השני לזכר החורבן בלוח השנה אחרי י' בטבת ולפני ט' באב ו-ג' בתשרי. תענית זו מציינת את הבקעת חומות העיר ירושלים בזמן חורבן הבית השני. המקרא מציינ כי הבקעת החומות בימי הבית הראשון ארעה ביום ט' בתמוז, והגמרא קובעת כי על מנת שלא להרבות בגזרת תעניות נקבעה התענית ביום יז בתמוז בלבד.

מנהגי ימי "בין המצרים"

- א. החל מיום י"ז בתמוז ועד ליום ט' באב חלה תקופת "בין המצרים".
- ב. נוהגים להבחין בארבע תקופות במהלך שלושת השבועות, מבחינת חומרת מנהגי האבל הנוהגים בהן: התקופה הראשונה - בין י"ז בתמוז ועד ר"ח אב; התקופה השנייה - מר"ח אב ועד מוצאי שבת של שבת חזון; התקופה השלישית: ממוצאי שבת חזון ועד לערב ט' באב; התקופה הרביעית: יום ט' באב עצמו.
- ג. מנהג עדות אשכנז להחמיר ברבים ממנהגי האבלות כגון גילות, שמיעת מוזיקה, קניית דבר חדש בכל התקופות, ולהימנע מאכילת בשר, שתיית יין וכיבוס הבגדים מראש חודש אב.
- ד. על פי מנהג ספרדים, נוהגים בחלק גדול ממנהגי האבלות רק החל מראש חודש אב, ויש הנוהגים בהם רק בשבוע שחל בו תשעה באב. כל קהילות אשכנז ורוב קהילות ספרד נוהגות שלא לערוך אירוסין ונישואין בכל ימי בין המצרים.
- ה. נוהגים שלא לרכוש דבר מה חדש או לאכול פרי חדש שיש לברך עליהם את ברכת "שהחיינו" מראש חודש אב.
- ו. על פי מסכת תענית במשנה ובתלמודים, עיקר מנהגי האבלות (איסור תספורת וכיבוס הבגדים) נוהגים רק בשבוע שחל בו יום תשעה באב, והאיסור על אכילת בשר ושתיית יין חל רק בערב תשעה באב.
- ז. מועצת הרבנים המתקדמים קבעה כי החל מראש חודש אב לא יערכו חברי המועצה חופות וקידושין וכי בימים אלו לא יערכו אירועי שמחה וחגיגה בקהילות התנועה למעט בשבת. רבים בקהילותינו נוהגים להקל במנהגי האבלות או להעמיד להם זכר בלבד, אם משום הנטייה להקל באופן כללי במנהגי האבלות על חורבנות העבר לנוכח שיבת ציון ותקומת ישראל בדורות האחרונים.
- ח. על פי המנהג המסורתי נוהגים להמשיך במקצת מנהגי האבלות עד לצהרי יום י' באב (אי אכילת בשר ושתיית יין ואי אמירת ברכת "שהחיינו" על דבר חדש ופרי חדש) וזאת לאור דברי הגמרא ששריפת הבית השני נמשכה עד צהרי יום זה. מנהג זה אינו נוגע לשנת תשע"ט שבה נדחה צום תשעה באב לעשירי בו מחמת השבת.

- ב. זמן התענית - מעלות השחר ועד צאת הכוכבים והיא כוללת איסור אכילה ושתייה אך לא את יתר העינויים הנוהגים ביום הכיפורים ובתשעה באב. על פי החלטת מר"ם ביום זה אין עורכים אירועי שמחה בקהילות היהדות המתקדמת ורבני המועצה אינם עורכים טקסי חופה וקידושין, כולל בערב התענית.
- ג. ברכת עננו: מוסיפים לתפילת העמידה את ברכת "עננו", הנמצאת במוסף התפילה. היחיד מוסיף בתפילתו את הברכה כחלק מברכת "שומע תפילה". שליח הציבור, בחזרתו על התפילה, מוסיף את הברכה לאחר ברכת "גאולה" וקודם ברכת "רופא חולי עמו ישראל", כברכה העומדת בפני עצמה.
- ד. מנהג תימן לומר את הברכה בכל תפילות היום (ערבית, שחרית ומנחה). מנהג הספרדים שהיחיד ושליח הציבור אומרים את הברכה בשחרית ובמנחה. מנהג האשכנזים ששליח הציבור אומר הברכה בשחרית, אך לא היחיד, ובמנחה אומרים גם היחיד וגם שליח הציבור.
- ה. בתענית ציבור אומרים את ברכת הכוהנים גם בתפילת המנחה. לאחר תפילת העמידה בשחרית ובמנחה נוהגים לומר את סדר "אבינו מלכנו".
- ו. קהילות המתכנסות לתפילה בעשרה בטבת ועושות שימוש בסיוד "העבודה שבלב", בו לא כלולה ברכת "עננו", יכולות להוסיף לתפילה את ברכת נחם, כנהוג בתשעה באב, ולהוסיף את שירת התיבות האחרונות של סדר אבינו מלכנו לאחר תפילת עמידה.
- ז. קריאת התורה וההפטרה: בתפילת שחרית בציבור קוראים בתורה לשלושה עולים מפרשת "כי תשא", בפסוקים המזכירים את י"ג מידות הרחמים (עליה ראשונה: שמות לב, 14-11; עליה שנייה: שמות לד, 3-1; עליה שלישית: שמות לד, 10-4). נוהגים לפי מסורת אשכנז שבעת הקריאה הציבור כולו אומר את הפסוק: "שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך", את י"ג מידות הרחמים, ואת המילים "וסלחת לעוננו ולטאתנו ונחלתנו", ולאחר מכן חוזר בעל הקריאה על הפסוקים בטעמים של הימים הנוראים.
- ח. בתפילת מנחה חוזרים על הקריאה מהבוקר ומפטירים בישעיה נה, 6 - נו, 8 (כמנהג אשכנז). ספרדים ועדות המזרח אינם מפטירים בתענית ציבור למעט תשעה באב ויום הכיפורים.
- ט. מנהג חלק מקהילות התנועה להקדיש את ימי התענית "הקטנים" בלוח השנה העברי ללמוד ולעשייה בנושאי חברה, התנדבות וצדק חברתי.

שבת פרשת מטות, כ"ד תמוז 27.7 שבת ראשונה של "תלתא דפורענותא" - שבת מברכים מנחם - אב

- א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "מטות". מפטירים בירמיהו א, 1 - ב, 3. הפטרה זו היא ההפטרה הראשונה מבין שלוש הפטרות הפורענות.
- ב. על פי מנהג איטליה, מסתפקים בקריאת נבואת חורבן רק בהפטרת השבת שלפני תשעה באב (שבת חזון). על פי מנהג זה מפטירים ביהושע יג 33-15 בעניין נחלות שבטי עבר הירדן ראובן, גד וחצי המנשה.
- ג. לפני הכנסת ספר תורה מברכים את חודש מנחם אב ומכריזים על ראש החודש שיחול ביום ששי הקרוב. מקפידים לקרוא לחודש בשמו המלא - מנחם אב.
- ד. במנחה קוראים לשלושה בפרשת "מסעי" לומדים פרק א' במסכת אבות.

מנחם-אב

בִּתְרַ צְלוֹתָא לְתַפִּילַת מְנַחָה לְשַׁבַּת
/ יוֹנְתָן מֵאִיר קִמְחֵי וּשְׁמַעוֹן לֵב טְהוֹר

שְׁמַעְתִּי תַפְלִתְךָ
רְאִיתִי דַמְעָתְךָ
הִנְנִי רוֹפֵא לְךָ
וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבֵךְ לְצִיּוֹן
גַּן עֵדֶן עָלֵי אֲדָמוֹת
וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבֵךְ לְצִיּוֹן
שְׁלוֹם בְּכָל הָעוֹלָמוֹת
וְתַחֲזִינָה עֵינֵינוּ בְּשׁוֹבֵךְ לְצִיּוֹן
שְׁלוֹם בֵּין כָּל הָאָמוֹנוֹת

ראש חודש מנחם אב, יום ששי, א' מנחם אב 2.8

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
- ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.
- ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התנועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 1-3; עליה שנייה: י, 4-7; עליה שלישית: י, 8-10; עליה רביעית: י, 8-10 (חזרה על עליה שלישית)).
- ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 1-3; עליה שנייה: פס' 3-5; עליה שלישית: פס' 6-10; עליה רביעית: 11-15).
- ו. אין מפטירים בראש חודש.
- ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגת בכותל המערבי.
- י. מראש חודש אב ועד מוצאי צום תשעה באב ממעטים בשמחה. רבני מר"ם אינם עורכים חופות בימים אלו וקהילות היהדות המתקדמת אינן עורכות אירועי שמחה וחגיגה, למעט בשבת.

שבת פרשת מסעי, ב' מנחם אב 3.8 - שבת שנייה של "תלתא דפורענותא"

- א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "מסעי". בחתימת הקריאה בתורה מכריזים, טרם ברכת המפטיר ולאחר קריאת התורה, "חזק חזק ונתחזק" לציון סיום הקריאה בספר במדבר.
- ב. מפטירים בירמיהו ב, 28-4 ומוסיפים ג, 4. הפטרה זו היא הפטרה השנייה של הפטרות הפורענות.
- ג. על פי מנהג יהדות איטליה (המסתפק בקריאת הפטרת פורענות רק בשבת "חזון") מפטירים ביהושע יט, 51 - כא, 3. הפטרה נבחרה משום שמופיע בה סוף סיפור ההתנחלות והקצאת ערי המקלט כפי שזכר גם בפרשת "מסעי".
- ד. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "דברים". לומדים פרק ב' במסכת אבות.
- ה. יש הנוהגים שלא לשנות מן היין עליו מברכים בהדלה בשל איסור שתיית יין בתשעת הימים. הנוהגים כך נותנים לקטן ללגום מעט מהיין.

שבת פרשת דברים, שבת חזון, ט' אב 10.8 - שבת שלישית של "תלתא דפורענותא"

- א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "דברים". את פסוק 12 בפרק א קוראים בטעמי מגילת איכה.
- ב. מפטירים בהפטרה המיוחדת לשבת חזון שהעניקה לשבת את שמה בישעיהו א, 27-1. את פסוקי התוכחה והחורבן שבהפטרה (פס' 2-15, 21-23), נוהגים לקרוא גם כן בטעמי איכה. שאר הפטרה היא לפי טעמי הפטרה הרגילים.
- ג. אחרי הקריאה בתורה ובהפטרה ראוי להכריז על צום תשעה באב, הנדחה בשנת תשע"ט ליום א'; וזאת למרות שעפ"י המנהג המקורי של קהילות ספרד נוהגים להכריז על התענית רק לפני צום י' בטבת וצום י"ז בתמוז.

ההכרזה על יום הצום

אחינו בית ישראל שמעו. יום צום החמישי יהיה ביום ראשון. יהפך אותו הקדוש ברוך הוא לששון ולשמחה. כדכתיב: כה אמר ה' צבאות צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה, ולמעדים טובים. והאמת והשלום אהבו: יהי חסדך ה' עלינו. כאשר יחלנו לך: ה' הושיעה. המלך יעננו ביום קראנו:

ד. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת ו"אתחנן".

ה. סעודה שלישית נאכלת בסמוך לשקיעה והיא משמשת אף כסעודה מפסקת. בשל שמחת השבת אין נוהגים בסעודה זו מנהגי אבלות ומותרים באכילת בשר ושתיית יין (ובלשונו של הגמרא במסכת תענית "כסעודת שלמה המלך"). במהלך השבת אין נוהגים כלל מנהגי אבלות, וזאת למרות שתאריך השבת גופא הוא תשעה באב.

ו. צום תשעה באב מחל עם שקיעת החמה, ואילו השבת מסיימת עם צאת הכוכבים (כעשרים דקות לאחר השקיעה).

ז. בצאת השבת לא עורכים הבדלה על הכוס ואין פותחים את התכנסויות התפילה והלימוד לליל תשעה באב בסדר הבדלה! עם צאת הכוכבים נוהגים לברך: "ברוך אתה יי אלוהינו מלך העולם המבדיל בין קודש לחול" ולהחליף לנעלי בד, ללא אמירת פסוקי הישועה ויתר הברכות. לפני קריאת מגילת איכה ולאחר הדלקת הנר לטובת קריאת המגילה, בבית הכנסת או בבית, מברכים: "... בורא מאורי האש".

ח. במוצאי הצום, ביום ראשון בערב, משלימים את סדר ההבדלה על ידי סדר ברכות מקוצר הכולל את ברכת "בורא פרי הגפן" וברכת ההבדלה המלאה. אין מברכים על הבשמים ועל האש.

צום תשעה באב, יום ראשון, י' אב (נדחה) 11.8

א. צום ט' באב הוא יום התענית המיוחד השלישי והחשוב ביותר בימי לציון חורבן ירושלים והארץ בידי הבבלים ובידי הרומאים. המשנה במסכת תענית מצינת חמשה אירועים שאירעו ביום קשה זה: הגזירה על דור המדבר שלא יכנסו לארץ, חורבן הבית הראשון והשני, חרישת העיר ירושלים כסמל לחורבנה בידי הרומאים, ונפילתה של ביתר - בירת מרד בר כוכבא.

ב. צום ט' באב הוא החמור שבין ימי התענית והצום ואיסוריו דומים במלואם לאיסורים החלים ביום הכיפורים. איסור אכילה ושתייה, רחצה, סיכה, נעילת מנעלי עור וקיום יחסי אישות. זמן התענית - משקיעת החמה ועד צאת הכוכבים למחרת. בנוסף קיים איסור הלכתי על אמירת שלום ועל לימוד תורה, למעט בענייני החורבן.

ג. עם צאת השבת נוהגים להסיר הפרוכת מארון הקודש או להפכה, וכן להאיר את בית הכנסת בתאורה מועטה.

ד. מתפללים את תפילות היום בקול נמוך ובשפה רפה. בנוסחי התפילה המסורתיים מוסיפים לתפילת העמידה (אשכנזים) וספרדים בשחרית ומנחה, התימנים אף

בערבית) את ברכת "עננו". היחיד מוסיף בתפילתו את הברכה כחלק מברכת שומע תפילה. שליח הציבור בחזרתו על התפילה מוסיף את הברכה, כברכה עצמאית נוספת, לאחר ברכת גאולה וקודם ברכת רופא חולי עמו ישראל.

ה. מוסיפים את ברכת "נחם" בסדר תפילת העמידה לפני חתימתה של ברכת בונה ירושלים וחותרים ב"מנחם ציון ובונה ירושלים". מנהג עדות אשכנז לומר את ברכת נחם בתפילת המנחה בלבד. מנהג יתר העדות לומר את ברכת נחם בכל תפילות היום, וכן מנהג קהילות התנועה.

ו. קוראים את מגילת איכה לאחר תפילת עמידה בערבית ולאחר קריאת התורה וההפטרה בשחרית, וכן נוהגים לומר קינות. מנהג קהילות היהדות המתקדמת לקרוא גם קינות שנתחברו בדורות אחרונים לזכר השואה ובדבר הצורך בתיקון חברתי נוכח עוולות החברה והעולם. נוהגים לקרוא את המגילה ישובים על הארץ או על כסאות נמוכים באור חלש או לאור נרות. לאחר הדלקת הנר לקריאת המגילה במוצאי השבת מברכים: "בורא מאורי האש".

ז. בתפילת השחרית לא מתעטפים בטלית ואין מניחים תפילין. ההתעטפות בטלית והנחת התפילין נעשות בתפילת המנחה.

ח. בתפילת השחרית מעלים שלושה בפרשת "ואתחנן" בדברים ד, 40-25. מפטירים בירמיהו ח, 13 - ט, 23 בניגון איכה.

ט. בתפילת המנחה מעלים שלושה בפרשת "כי תשא" בפסוקים המזכירים את י"ג מידות הרחמים (עליה ראשונה: שמות לב, 14-11; עליה שנייה: שמות לד, 3-1; עליה שלישית: שמות לד, 10-4). נוהגים לפי מסורת אשכנז שבעת הקריאה הציבור כולו אומר את הפסוק: "שוב מחרון אפך והנחם על הרעה לעמך", את י"ג מידות הרחמים, ואת המילים "וסלחת לעוננו ולטאתנו ונחלתנו". לאחר מכן חוזר בעל הקריאה על הפסוקים בטעמים של הימים הנוראים. עדות ספרד מפטירות בהושע יד, 10-2 ובמיכה ז, 18-20. עדות אשכנז מפטירות בישעיהו נה, 6 - נו, 8. לאחר קריאת ההפטרה מברכים שלוש ברכות: "האל הנאמן", "בונה ירושלים" ו-"מגן דוד"/"משמח ציון בבניה".

י. בתפילת השחרית אין אומרים את ברכת הכהנים במסגרת חזרת הש"ץ. הברכה נאמרת בתפילת המנחה.

יא. במוצאי תשעה באב, עם צאת הצום, משלימים את ההבדלה על ידי סדר הבדלה מקוצר הכולל את ברכת בורא פרי הגפן וברכת המבדיל. אין מברכים על הבשמים ועל מאורי האש.

לשלוש סדרות הכוללות כולן את קריאת עשרת הדברות מופיעה בסוף מוסף התפילה.

ג. אין מחלקים את קריאת עשרת הדברות בין מספר עליות. מקובל לעמוד בעת קריאת עשרת הדברות. קוראים הדברות בטעם תחתון, בו חלק מהדברות נקראות במסגרת פסוק אחד (להבדיל מהקריאה בחג השבועות).

ד. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "עקב". לומדים פרק ג' במסכת אבות.

שבת פרשת עקב, כ"ג מנחם אב 24.8 - שבת מברכין חודש אלול - שבת שנייה משבע שבתות הנחמה

א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "עקב". מפטירים בהפטרת הנחמה בישעיהו מט, 14 - נא, 3. מנהג נוסף: ישעיהו מט, 22-14, נ, 3-1.

ב. לאחר קריאת התורה וההפטרה ולפני הכנסת הספר להיכל מברכים את ראש חודש אלול ומכריזים על ראש החודש שיחול בשבת וביום ראשון לאחריה.

ג. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "ראה". לומדים פרק ד' במסכת אבות.

שבת פרשת ראה, א' ראש חודש אלול, ל' מנחם אב 31.8 - שבת שלי - שית משבע שבתות הנחמה

א. כבכל ראש חודש מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" בברכת "עבודה" שבתפילות העמידה, ובברכת "בונה ירושלים", בברכת המזון. כן מוסיפים בברכת המזון את הבקשה: "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". המברכים ברכת המזון בקצרה יכולים להוסיף אף הם את הבקשה, טרם חתימת הברכה.

ב. בתפילת העמידה בבוקר שבת אומרים את ברכת "אתה יצרת... מקדש השבת, ישראל וראשי חודשים" במקום ברכת "ישמח משה... מקדש השבת".

ג. בשחרית, לאחר תפילת עמידה, אומרים ההלל בדילוג על ברכותיו.

ד. לאחר ההלל מוציאים שני ספרי תורה. בספר הראשון קוראים לשבעה בפרשת "ראה". בספר השני קוראים למפטיר בעניין ראש חודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" (במדבר י, 8-10). המנהג המסורתי: פסוקי הקורבנות בראשי חודשים בפרשת "פנחס" (במדבר כח, 1-15). נוהגים לומר חצי קדיש לאחר הקריאה בספר הראשון, ולפני הגבהתו.

יב. מנהג רבים בקהילות היהדות המתקדמת ובקהילות נוספות למעט מעט במנהגי האבלות ב-ט' באב בשל הקמתה של מדינת ישראל וקיבוץ הגלויות, ובמקביל להקדיש את היום לעיסוק וחשבון נפש בסוגיות ציבוריות אודות דמותה ודרכה של החברה הישראלית יש הנוהגים להפסיק את הצום בצהרי תשעה באב ולהימנע ממנהגי האבלות בשעותיו האחרונות של היום. מנהגים אלו מתכתבים עם מנהגי קהילות ספרד והמזרח

"ומחה יי דמעה מעל כל פנים" - אבלות בתשעה באב: תשעה באב אינו מבטל או דוחה אבלות, אך האבלים רשאים לצאת מביתם לקריאת מגילת איכה בציבור. ניתן לקרוא המגילה והקניות אף בבית האבלים. מנחמים האבלים ומקבלים פני מנחמים בתשעה באב. מביאים את המת לקבורה בתשעה באב ועורכים בו אזכרות שבעה, שלושים וימי שנה.

ט"ז באב, יום ששי, ט"ז מנחם אב 16.8

ביום ט"ז באב נוהגים מקצת מנהגי שמחה. בסדר התפילה המסורתי נוהגים שלא לומר את סדר התחנון.

אָמַר רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, לֹא הָיוּ יָמִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל כְּחֻמְשָׁה עֶשְׂרֵי בָּאָב וְכִיּוֹם הַכְּפֹרִים, שֶׁבָּהֶן בָּנוּת יְרוּשָׁלַיִם יוֹצְאוֹת בְּכָלֵי לֶבֶן שְׂאוּלִין, שְׁלֹא לְבִישׁ אֶת מִי שְׂאִין לוֹ... וּבָנוּת יְרוּשָׁלַיִם יוֹצְאוֹת וְחֻלוֹת בְּכַרְמִים. וּמָה הָיוּ אוֹמְרוֹת, בְּחֹר, שָׂא נָא עֵינֶיךָ וְרָאָה, מָה אֲתָה בּוֹרֵר לָךְ. אֵל תִּתֵּן עֵינֶיךָ בְּנוֹי, תֵּן עֵינֶיךָ בְּמִשְׁפָּחָה. (משלי לא) שָׁקֵר הַחַן וְהַבֵּל הַיָּפִי, אִשָּׁה יָרְאת יי' הִיא תִתְהַלֵּל. משנה תענית פרק ד' משנה ח'

שבת פרשת ואתחנן, שבת נחמו, ט"ז מנחם אב 17.8 - שבת ראשונה משבע שבתות הנחמה

א. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "ואתחנן". מפטירים בישעיהו מ, 1-26 בהפטרת הנחמה הראשונה מבין שבע הפטרות הנחמה - כולן מנבואתיו של ישעיהו (השני). מנהג נוסף: ישעיהו מ, 1-13.

ב. מפאת חשיבותן של עשרת הדברות קוראים אותם מדי שנה, גם ברבות מן הקהילות הקוראות בתורה במחזור קריאה תלת שנת. הצעה לחלוקת הפרשה

- ה. מנהג הספרדים להפטיר בהפטרת הנחמה השלישית בישעיהו נד, 11 - נה, 5. בתום ההפטרה מוסיפים פסוק ראשון ופסוק אחרון של הפטרת שבת ראש חודש (ישעיהו סו 1 ו-23). מנהג רוב האשכנזים להפטיר בהפטרת ראש חודש, שגם בה ישנם ענייני נחמה.
- ו. מנהג אשכנז וספרד שאין מזכירים את ראש החודש בברכת ההפטרה האחרונה. מנהג תימן לחתום הברכה ב-"מקדש השבת, ישראל וראשי חודשים".
- ז. ניתן לשלב בתפילה את פרק תהילים קד, "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום לראשי חודשים.
- ח. לאחר החזרת ספר התורה וטרם חתימת התפילה נוהגים להוסיף זכר למוסף, בנוסח הקבוע לתפילות השבת או בנוסח המוצע לראשי חודשים החלים בשבת, וראו נוסח זה במוסף התפילה.
- ט. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "שופטים". אין אומרים פסוקי "צדקתך צדק" בשל שמחת ראש החודש, לומדים פרק ה' במסכת אבות.

אלול

כוונה לשעת הבדלה / מיוחס לא"ד גורדון

לשם מה נבראה השבת?
לשם ההבדלה.
שכל הברואים - תנועתם מושלת בהם.
שמש קובע בוקר ולילה ואינו עוצר,
אדמה אינה נחה,
צומח אינו פוסק גידולו וחי אינו שובת.
עולם בתנועה ואין עצירה
אלא לצורכי מיתה וחידלון.
וכבר ראינו כי מים, שאין בהם תנועה,
אינם מים חיים עוד.
רק אדם מושל בתנועה,
ובהתקדש שבת הוא בורא לו הבדלה.
המאבק אינו קל, לתנועה כוחות הרבה,
אולם בגופו וברוחו האדם עוצר, אוצר
ויוצר לו שליטה בעולמו.
אותו אדם סופו שהוא בן חורין,
נבדל מהבריאה, ועודנו חי.

ב' ראש חודש אלול, יום ראשון, א' אלול 1.9

- א. בתפילות העמידה במהלך היום ובברכת המזון מוסיפים את ברכת "יעלה ויבוא" לציון ראש החודש. בברכת המזון מוסיפים אף את הבקשה "הרחמן הוא יחדש עלינו את החודש הזה לטובה ולברכה". בקשה זו מצורפת גם לפני חתימת ברכת המזון בקצרה.
- ב. יש הנוהגים לשלב בתפילה את מזמור תהילים ק"ד: "ברכי נפשי", הנחשב כשיר של יום של ראשי חודשים. ניתן לשלב את פרק התהילים בסדר פסוקי דזמרה, לאחר אמירת ההלל או בסיום קריאת התורה.
- ג. לאחר תפילת העמידה בשחרית (תפילת חול שמוסיפים בה את ברכת "יעלה ויבוא") אומרים את ההלל בדילוג, עם ברכותיו.
- ד. קריאת התורה: מעלים ארבעה עולים לתורה וקוראים בעניין ראש החודש. מנהג קהילות התנועה לקרוא בפרשת "בהעלותך" את פסוקי התרועה בראשי החודשים (עליה ראשונה: במדבר י, 3-1; עליה שנייה: י, 7-4; עליה שלישייה: י, 8-10; עליה רביעית: י, 10-8 (חזרה על עליה שלישייה)).
- ה. הקריאה המסורתית היא בעניין קורבנות ראש החודש, מתוך פרשת "פנחס" (עליה ראשונה: במדבר כח, 3-1; עליה שנייה: פס' 5-3; עליה שלישייה: פס' 10-6; עליה רביעית: 15-11).
- ו. אין מפטירים בראש חודש.
- ז. לאחר החזרת ספר התורה ולפני סיום התפילה ניתן להוסיף זכר למוסף לפי הנוסח המופיע בתפילת השבת בסידור "העבודה שבלב", או בנוסח המיוחד לראשי חודשים המופיע במוסף התפילה בסוף האוגדן.
- ח. המניחים תפילין יחלצו אותם לפני אמירת זכר למוסף.
- ט. בחלק מקהילות ישראל התפתחו בראשי חודשים מנהגי תפילה והתכנסות מיוחדים של הנשים. בחלק מקהילות התנועה נוהגים לקיים אירועי לימוד מיוחדים ברוח זו. נשות הכותל מקיימות ביום זה תפילת ראש חודש חגיגית בכותל המערבי.
- י. על פי מנהג ספרדים ועדות המזרח מתחילים מימו השני של חודש אלול באמירת הסליחות (כלומר ממוצאי ראש חודש, ליל ב' אלול). בזמן אמירת שלוש עשרה המידות בתוך סדר הסליחות תוקעים תשר"ת.
- יא. עדות אשכנז נוהגות לתקוע תקיעה או תקיעות תשר"ת בסיומה של תפילת השחרית מ-א' אלול ועד לערב יום הכיפורים.

יב. נוהגים להוסיף את מזמור תהילים כ"ז: "לדוד ה' אורי וישעי" בסיומן של תפילת ערבית ותפילת שחרית (מנהג אשכנז) או בסיומן של תפילת שחרית ותפילת מנחה (מנהג ספרד) מיום א' אלול ועד ליום הושענא רבא. פסוקים מתוך המזמור

מקצת מנהגי אמירת הסליחות

- ז. סדר הסליחות מבוסס על סדרת פיוטים ובינם חזרה על י"ג מידות הרחמים. במרוצת הדורות צורפו לסדר הסליחות תפילות ומקראות פתיחה כדוגמת פסוקי "אשרי יושבי ביתך" וסדרת בקשות ותחנונות. בנוסף כולל סדר הסליחות המסורתי את הוידוי ואת פסוקי "נפילת האפיים". מלבד ימי אלול ועשרת ימי תשובה נוהגים באמירת סליחות בימי התענית, למעט תשעה באב.
- ח. קהילות ספרד נוהגות לומר את הסליחות ממוצאי ב' ראש חודש אלול (ערב ב' אלול) ועד לערב יום הכיפורים. קהילות אשכנז, וכך גם מרבית קהילות התנועה, נוהגות להתחיל באמירת התפילות במוצאי שבת שלפני ראש השנה ובלבד שניתן להקדים לחג שלושה ימי אמירת סליחות. במידה וראש השנה חל בשבת, ביום שני או ביום שלישי נוהגים להקדים את אמירת הסליחות למוצאי השבת שבוע קודם לכן, וכך נוהגים בשנת תשע"ט.
- ט. קהילות ספרד נוהגות לומר מדי לילה סדר סליחות קבוע. קהילות אשכנז נוהגות לשלב בסדר הסליחות פיוטים שונים מדי לילה.
- י. קהילות ספרד נוהגות לתקוע בשופר בשעה ששליח הציבור והקהל אומרים את י"ג המידות. קהילות אשכנז אינן תוקעות בשופר בזמן אמירת הסליחות ובמקום זאת משמיעות תקיעות שופר בתום תפילת השחרית בימות אלול.
- יא. המנהג המסורתי לומר את סדר הסליחות לפני עלות השחר, באשמורת האחרונה של הלילה. קהילות מסורתיות רבות מקלות באמירת סליחות החל מחצות הלילה (עפ"י שעות זמניות, סביבות 10:30-11:00 בלילה בישראל). מעיקר הדין ניתן גם לומר סליחות בשעות תפילת המנחה. קהילות התנועה נוהגות להקל בזמן אמירת הסליחות ולאומרן לרבות בשעות הערב והלילה המוקדמות.
- יב. נוהגים לומר את סדר הסליחות בציבור ובמניין, אם כי ניתן לומר את פיוטי הסליחות גם ביחידות. המנהג המסורתי הוא להימנע מאמירת י"ג מידות בהעדר מנין. בעת אמירת י"ג מידות נוהגים לעמוד. שליח/ת הציבור מתעטף/ת בטלית בעת אמירת הסליחות.

שבת פרשת שופטים, ז' אלול 7.9 - שבת רביעית משבע שבתות הנחמה

- א. בתום תפילת הערבית ובתום תפילת השחרית נוהגים לומר את פסוקי מזמור תהילים כז.
- ב. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "שופטים". מפטירים בנבואת הנחמה בישעיהו נא, 12 - נב, 12.
- ג. במנחה קוראים לשלושה בפרשת "כי תצא". לומדים פרק ו' במסכת אבות.

שבת פרשת כי תצא, י"ד אלול 14.9 - שבת חמישית משבע שבתות הנחמה

- א. בתום תפילת הערבית ובתום תפילת השחרית נוהגים לומר את פסוקי מזמור תהילים כז.
- ב. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "כי תצא". מפטירים בנבואת הנחמה בישעיהו נד, 1-10.
- ג. במנחה קוראים לשלושה בפרשת "כי תבוא". לומדים פרקים א-ב במסכת אבות.

שבת פרשת כי תבוא, כ"א אלול 21.9 - שבת ששית משבע שבתות הנחמה

- א. בתום תפילת הערבית ובתום תפילת השחרית נוהגים לומר את פסוקי מזמור תהילים כז.
- ב. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "כי תבוא". את פסוקי התוכחה שבפרשה קוראים בקול נמוך ונוהגים שלא לחלקם בין מספר עליות. מפטירים בהפטרת הנחמה בישעיהו ס, 1-22.
- ג. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "נצבים". לומדים פרקים ג-ד במסכת אבות.
- ד. במוצאי שבת מתחילים באמירת הסליחות כמנהג עדות אשכנז וכמנהג רבות מקהילות התנועה. אמירת הסליחות מתחילה בשבת זו ולא בשבת האחרונה לפני ראש השנה מכיוון שראש השנה חל ביום ב', ונוהגים להקדים לחג שלושה ימי אמירת סליחות לכל הפחות (ראו לעיל מקצת מנהגי הסליחות).

שבת פרשת נצבים, כ"ח אלול 28.9 - שבת שביעית משבע שבתות הנחמה

- א. בתום תפילת הערבית ובתום תפילת השחרית נוהגים לומר את פסוקי מזמור תהילים כז.
- ב. בשחרית קוראים לשבעה ולמפטיר בפרשת "נצבים" מפטירים את הפטרת הנחמה השביעית והאחרונה בישעיהו סא, 10 - סג, 9. מנהג נוסף: סא, 10-סב, 12
- ג. חודש תשרי הוא היחיד בחודשי השנה שאין מקדימים לו את ברכת החודש. לפיכך אין מברכים את החודש לאחר קריאת התורה ואין מכריזים על מועד ראש החודש.
- ד. במנחה קוראים לשלושה מתוך פרשת "וילך". לומדים פרקים ה-ו במסכת אבות וחותרים בכך את הלימוד השנתי במסכת אבות.
- ה. בצאת השבת נוהגים לומר סדר סליחות מיוחד ומורחב המכונה במסורת אשכנז סליחות "זכור הברית", על שם אחד מפיוטי הסליחות המרכזיים בסדר הסליחות ללילה זה של ערב ראש השנה.

יום א', כ"ט אלול, 29.9, ערב ראש השנה תש"פ

- א. נוהגים להשכים לאמירת סליחות של ערב ראש השנה הנקראות סליחות "זכור ברית", על שם אחד מפיוטי הסליחות החותרים את סדר הסליחות המקדים את ראש השנה.
- ב. אין תוקעים ביום זה בשופר על מנת להבדיל בין תקיעות המנהג לתקיעות החובה של החג.
- ג. המנהג המסורתי הוא לקיים ביום זה את מנהג התרת נדרים. מרבים ביום זה במתן צדקה.
- ד. המקפידים בידיני בישול והבערת אש בחג ובשבת משאירים נר הדולק לאורך כל החג כדי להעביר אש לצרכי בישול ולהדלקת הנרות בערב החג השני.
- ה. מדליקים את נרות החג טרם שקיעת החמה ומברכים טרם ההדלקה: "להדליק נר של יום טוב".

**תכלה שנה וקללותיה
תחל שנה וברכותיה**

מוסף תפילה

זכר למוסף לראשי חודשים

יהי רצון מלפניך יי' אלוהינו שנעלה לפניך זיכרון אבותינו ואמותינו בהתקרבם אליך בימי קדם בהבאת מוספי ראשי חודשים כהלכתם; ומאז חרב מקדשנו היו ארשת שפתינו והגיון לבנו כקרבנות שהקריבו לפניך דורות קדם וכתרועתם ושוועתם, ככתוב: "וביזם שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חודשכם ותקעתם בחצצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני יהוה אלהיכם". (במדבר י' ח-י)

תכנת חדש וקרבונו,
צוית את עמך בסיני לשמרו.
חרב מזבח קרבנותינו,
נשרף מקדשנו גלו אבותינו.
שומע תפלות אמה אל,
ברצון ארשת שפתינו קבל.
ככתוב על יד נביאנו,
ונשלמה פרים שפתינו.

אלהינו ואלהי אבותינו ואמותינו. חדש עלינו את החדש הזה לטובה ולברכה. לששון ולשמחה. לישועה ולנחמה. לפרנסה ולכלכלה. לחיים טובים ולשלום. לסליחת חטא ועון. ויהי ראש חודש הזה קץ לכל צרותינו. תחלה לפדיון נפשנו. כי בעמך ישראל בחרת. וחקי ראשי חודשים להם קבעת. ברוך אמה יי, מקדש ישראל וראשי חודשים.

זכר למוסף לשבת וראש חודש

יהי רצון מלפניך יי' אלוהינו שנעלה לפניך זיכרון אבותינו ואמותינו בהתקרבם אליך בימי קדם בהבאת מוספי שבת קודש וראש חודש כהלכתם; ומאז חרב מקדשנו היו ארשת שפתינו והגיון לבנו כקרבנות שהקריבו לפניך דורות קדם וכתרועתם, ככתוב: "וביזם שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חודשכם ותקעתם בחצצרת על עלתיכם ועל זבחי שלמיכם והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם אני יהוה אלהיכם". (במדבר י' ח-י)

תכנת חדש וקרבונו,
צוית את עמך בסיני לשמרו.
חרב מזבח קרבנותינו,
נשרף מקדשנו גלו אבותינו.
שומע תפלות אמה אל,
ברצון ארשת שפתינו קבל.
ככתוב על יד נביאנו,
ונשלמה פרים שפתינו.

אלהינו ואלהי אבותינו ואמותינו. רצה נא במנוחתנו וחדש עלינו ביום השבת הזה את החדש הזה. לטובה ולברכה. לששון ולשמחה. לישועה ולנחמה. לפרנסה ולכלכלה. לחיים טובים ולשלום. למחילת חטא ולסליחת עון. כי בעמך ישראל בחרת מקל האמות ושבתות להם הודעת וחקי ראשי חודשים להם קבעת:
ברוך אמה ה'. מקדש השבת וישראל וראשי חודשים:

סדר תחנון לתעניות

(אחרי תפילת העמידה בשחרית ובמנחה או בעת מעמד)

עָנְנוּ יי עָנְנוּ ביום צום תעניתנו כי בָּצְרָה גְדוּלָה אָנְחָנו. אַל תִּפֶּן אֶל רִשְׁעֵנו וְאֶל תִּסְתֵּר פְּנֵיךָ מִמֶּנּוּ וְאֶל תִּתְעַלֵּם מִתְחִינָנוּ. הִיָּה נָא קְרוֹב לְשׁוֹעֲמֵנו, וְיִהי חֶסֶדְךָ לְנַחֲמֵנו. טָרַם נִקְרָא אֵלֶיךָ עָנְנוּ, כְּדָבָר שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהִיָּה טָרַם יִקְרָאוּ וְאֲנִי אֶעֱנֶה. עוֹד הֵם מְדַבְּרִים וְאֲנִי אֲשַׁמְעֵם." כִּי אִתָּה יי הַעוֹנָה בְּעַת צָרָה, פּוֹדֶה וּמְצִיל בְּכָל עַת צָרָה וְצוֹקָה: בְּרוּךְ אַתָּה יי, הַעוֹנָה בְּעַת צָרָה:

אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. חָנְנוּ וְעָנְנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנו:

לְמַנְצַח בְּגִינּוֹת עַל הַשְּׁמִינִית מְזֻמּוֹר לְדָוִד:
 יְהוָה אֵל בְּאִפְסָה תוֹכִיחֵנִי וְאֵל בְּחִמְתָּךְ תִּיַּסְרֵנִי:
 חָנְנֵי יְהוָה. כִּי אֶמְלֵל אֲנִי. רַפְּאֵנִי יְהוָה. כִּי נִבְהָלוּ עַצְמֵי:
 וְנִפְשֵׁי נִבְהָלָה מְאֹד. וְאַתָּה יְהוָה עַד מָתַי:
 שׁוּבָה יְהוָה. חֲלֹצָה נִפְשֵׁי. הוֹשִׁיעֵנִי לְמַעַן חֶסֶדְךָ:
 כִּי אֵין בְּמוֹת זְכָרְךָ. בְּשָׂאוֹל מִי יוֹדֶה לָךְ:
 יִגְעַתִּי בְּאִנְחָתִי. אֲשַׁחֲהָ בְּכָל לַיְלָה מִטָּתִי. בְּדַמְעָתִי עֲרָשִׁי אִמְסָה:
 עֲשֵׂשָׁה מִכַּעַס עֵינַי. עֲתָקָה בְּכָל צוּרְרֵי:
 סוּרוּ מִמֶּנִּי כָּל פְּעֻלֵי אָנוּ. כִּי שָׁמַע יְהוָה קוֹל בְּכֵי:
 שָׁמַע יְהוָה תְּחִנָּתִי. יְהוָה תִּפְלִתִי יִקַּח:
 יִבְשׁוּ וַיִּבְהָלוּ מֵאֵד כָּל אִיבֵי. יִשְׁבוּ וַיִּבְשׂוּ רַגְעֵי:
 (תהילים ו')

אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים חֲטָאוּנוּ לְפָנֶיךָ:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים אֵין לָנוּ מִלֶּךָ אֵלָּא אַתָּה:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים עֲשֵׂה עִמָּנוּ לְמַעַן שְׁמֶךָ:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים בְּטַל מַעְלֵינוּ כָּל גְּרוֹת קִשּׁוֹת:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים בְּטַל מִחְשְׁבוֹת שׁוֹנְאֵינוּ:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים הִפֵּר עֲצַת אוֹיְבֵינוּ:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים כְּלָה כָּל צָר וּמִשְׁטֵיִן מַעְלֵינוּ:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים כְּלָה דְבַר וְחָרֵב וְרַעֵב מִבְּנֵי בְרִיתְךָ:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים סָלַח וּמַחֲל לְכָל עוֹנוֹתֵינוּ:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים הַחֲזִירוּנוּ בְּתִשְׁבּוּהָ שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים שְׁלַח רְפוּאָה שְׁלֵמָה לְחוּלֵי עַמְּךָ:

אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים זְכָרְנוּ בְּזִכְרוֹן טוֹב לְפָנֶיךָ:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים זְכָרְנוּ לַחַיִּים טוֹבִים:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים זְכָרְנוּ לְגֵאֲלָה וְשׁוֹעָה:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים זְכָרְנוּ לְפָרְנֶסָה וְכִלְכֵּלָה:
 אֱלֹהֵינוּ שְׁבַשְׁמִים זְכָרְנוּ לְסִלְיָהּ וּמְחִילָה:

שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל. שֹׁמֵר שְׂאֲרֵי יִשְׂרָאֵל. וְאֵל יֹאבֵד יִשְׂרָאֵל. הַאוֹמְרִים שָׁמַע יִשְׂרָאֵל:
 שׁוֹמֵר גּוֹי אֶחָד. שֹׁמֵר שְׂאֲרֵי עַם אֶחָד. וְאֵל יֹאבֵד גּוֹי אֶחָד. הַמִּיַּחֲדִים שְׁמֶךָ יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
 יְהוָה אֶחָד:
 שׁוֹמֵר גּוֹי קְדוֹשׁ. שֹׁמֵר שְׂאֲרֵי עַם קְדוֹשׁ. וְאֵל יֹאבֵד גּוֹי קְדוֹשׁ. הַמְשַׁלְּשִׁים בְּשִׁלְשׁ
 קְדָשׁוֹת לְקְדוֹשׁ:

אָבִינוּ מִלְכֵנוּ. חָנְנוּ וְעָנְנוּ. כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים. עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וְחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנו:

תחנון לשלום ופדיון השבויים / הרב יהורם מזור

אֱלֹהֵינוּ, שְׁבַרְךָ אֶת אֲמוֹתֵינוּ שָׁרָה רְבִקָּה רָחֵל וְלֵאָה וְאֶת אֲבוֹתֵינוּ אַבְרָהָם יִצְחָק וַיַּעֲקֹב,
 בְּרַךְ נָא אֶת חֵילֵי צְבָא הַהֲגָה לְיִשְׂרָאֵל וּשְׂאֵר מִגְּנֵי עַמָּנוּ הַעוֹמְדִים עַל מַשְׁמַרְתָּם. שְׁמַרְם
 וְהַצִּילֵם מִכָּל צָרָה וְצוֹקָה וּמִן בְּרָכָה וְטַהַר בְּכָל מַעֲשֵׂה יְדֵיכֶם.
 שְׁלַח הַצֵּלָה וּפְדִיּוֹן לְחַיֵּינוּ, לְאַזְרָחֵי יִשְׂרָאֵל, וּלְאַחֵינוּ, בְּנֵי הָעַם הַיְהוּדִי בְּכָל אַרְצוֹת
 פּוֹזְרוּיָהֶם, הַנִּתְּנוּיִם בְּצָרָה וּבְשִׁבְיָה. רַחֵם, רְבוּנוּ שֵׁל עוֹלָם, עֲלֵיהֶם וְהוֹצִיאֵם מֵאִפְלָה
 לְאוּרָה וּמִשְׁעָבוֹד לְגֵאֲלָה. חֲזַק רוּחֶם, שָׁמַע תְּפִלָּתָם וּתְפַלְתָּנוּ וְהוֹשִׁיעֵם.
 שְׁלַח נָא בְּרַכְתֶּךָ עַל עַמְּךָ, אֲדוֹן עוֹלָמִים, לְאַמְהוֹת דּוֹאֲגוֹת וּלְאַבוֹת דּוֹאֲבִים אֲנָא זְכָרְם
 בְּרַצוֹנְךָ, פְּקוּדֵנוּ בִישׁוּעָתְךָ, יִקְדָּמוּנוּ רַחֲמֶיךָ כִּי בָרַךְ בְּטָחָנוּ.
 אֲנָא, אֵל רַחֲמָן, יִהְיֶה נָא רַחֲמֶיךָ עֲלֵינוּ וְזָכַר אֶת בְּרִיתְךָ עִם אַבְרָהָם אָבִינוּ וַיְדַיְדוּ וּפְרַשׁ
 סִכַּת שְׁלוֹמְךָ עַל זָרַע יִשְׁמַעֵאל בֶּן הָגֵר וְעַל בְּנֵי יִצְחָק בֶּן שָׁרָה, וַיִּקְרָם בָּהֶם וּבְנֵי הַכְּתוּבִים: כִּי
 זָרַע הַשְּׁלוֹם הִגְפִּן תַּמּוֹן פְּרִיָּה וְהָאֲרָץ תַּמּוֹן אֶת יְבוּלָהּ וְהַשְּׁמַיִם יִתְּנוּ טַלְם וְהַנְּחַלְתִּי אֶתְכֶם
 אֶת כָּל אֵלֶּה...וְהִיִּיתֶם בְּרַכָּה אֵל תִּירָאוּ. (עפ"י זכריה ח') וְנֹאמַר אָמֵן.

מנהגי אבלות וניחום אבלים

בשער זה מפורטים בתמצית ובקיצור הלכות ומנהגי האבלות וניחום האבלים. בהתאם לדרכה של היהדות הרפורמית הבחירה להקפיד בהלכות ולקיים את המנהגים השונים מסורה ליחיד ולבני המשפחה האבלים, ואין הכרח לקבלם כמקשה אחת. מותו של אדם קרוב והאבלות על לכתו הם אירועים קשים ומורכבים. ההתחשבות ברצונם וברגשותיהם של האבלים והרגישות להבדלים בגישות וברצונות של בני המשפחה השונים חשובה לא פחות מקיומם של המנהגים וההלכות. במקרה הצורך ניתן להסתייע ברבנינו לצורך עצה ומחשבה משותפת.

מי נוהג באבלות?

- א. חובת האבלות חלה על שבעה קרובים של הנפטר: אביו ואמו, בנו ובתו, אחיו ואחותו ובן/בת זוגו הנשואים לו. נוהגים במנהגי האבלות על פטירת הורה מאמץ, ילד מאומץ ואח שאומץ. כמו כן ניתן לנהוג במנהגי אבלות על פטירת אח/אחות לא ביולוגים.
- ב. קרובים נוספים כדוגמת נכדים או סבים וסבתות רשאים ויכולים לנהוג מקצת מנהגי האבלות יחד עם האבלים, לרבות לומר את הקדיש, אם האבלים נתנו לכך את הסכמתם.
- ג. בן שאביו אינו יהודי או אדם שהתגייר יכול לנהוג מנהגי אבלות על מות הורה או אח/אחות שאינם יהודים, ולומר לזכרם את תפילת הקדיש.

אנינות - מרגע הפטירה ועד ללוויה

- א. לאבלות ארבעה שלבים: אנינות, אבלות השבעה, אבלות השלושים, ובמקרה של פטירת הורים - אבלות שנה.
- ב. עם פטירתו של האדם, קרוביו החייבים באבלות מוגדרים כאוננים, עד הבאתו לקבורה. בתקופה זו מתמקדים האבלים בסידורי הלוויה ובהכנתה ואשר על כן הם פטורים מכל מצוות עשה. יחד עם זאת במידה והם בוחרים לעשות כן הם יכולים לנהוג במנהגי האבלות, לרבות אמירת קדיש בתפילה בציבור, עוד טרם הקבורה. על פי המנהג המסורתי, האוננים, בניגוד לאבלים בשבעה ובשלושים, אסורים באכילת בשר ושתית יין.

ג. המסורת היהודית מבקשת מהאבלים להביא את הנפטר לקבורה ללא שיהוי, הן מפני כבודו של המת והן בשל הרצון לסייע לאבלים להיכנס לתהליך האבלות וקבלת הניחומים. עם זאת במידה והשיהוי נעשה לכבודו של המת או לרווחתם של קרוביו האבלים (כדוגמת המתנה לבן משפחה המגיע מחו"ל) ניתן לעכב במידה סבירה את הלוויה.

השבעה

- א. עם הבאת הנפטר לקבורה וסתימת הגולל מתחילים האבלים את אבלות השבעה - תקופת האבל העיקרית.
- ב. על פי הכלל של "מקצת היום ככולו", יום הקבורה נחשב כיום הראשון של השבעה גם אם הקבורה הסתיימה סמוך לשקיעה. על פי אותו העקרון, האבלים רשאים לסיים את אבלות השבעה כבר בבוקר היום השביעי עם העלייה לקבר. במקרה בו נערכה הלוויה ביום ראשון מסתיימת השבעה עם צאת השבת, ואין האבלים נדרשים לשבת במוצאי שבת, גם אם העלייה לקבר נעשית בבוקר יום ראשון.
- ג. על פי רוב נוהגים לשבת בביתו של הנפטר, אולם אין בכך הכרח. האבלים יכולים לפצל את הישיבה במהלך השבעה בין בית הנפטר לביתם. האבלים יכולים לשוב בתום כל יום אבלות אל ביתם לצורך שינה והתארגנות, אם כי משפחות רבות נוהגות שהאבלים ישנים בבית בו יושבת המשפחה.
- ד. עם שובם של האבלים מבית הקברות מוגשת להם סעודת הבראה על ידי קרובים או שכנים. אכילת סעודת ההבראה מוגדרת כחובה המוטלת על האבלים ועל המנחמים הקרובים והיא מיועדת לרווחתם הגופנית של האבלים השבים מהלוויה ועל מנת שלא להותירם לבדם. בכל מקום יש לברר ברגישות עם האבלים האם הם מעוניינים שילוו אותם בשובם מהלוויה.
- ה. לאבלים מותר לבצע את מטלות הבית השוטפות כדוגמת הכנת מזון לארוחותיהם, ניקיון הבית וכו'. יחד עם זאת מן הראוי שקרוביהם והמנחמים יסייעו בידם או ייטלו מידם משימות אלו, במידה והדבר מסייע לאבלים ומקל עליהם.
- ו. מן הבחינה ההלכתית, מוטלים על האבלים מספר איסורים במהלך ימי השבעה:
 1. איסור עשיית מלאכה: האבל אינו עוסק במלאכתו או בעסקו. יחד עם זאת במקרה של חשש לנזק משמעותי, מותר לאבל להסתייע באחרים לצורך הטיפול במלאכה, ובהעדר ברירה - אף לעשות הדבר בעצמו.

2. איסור רחיצה, סיכה ואיפור - האבלים אסורים ברחיצה לשם תענוג, להבדיל מרחיצת הגוף מטעמים הגייניים. נוהגים שלא להתאפר אך אין מניעה מלהשתמש בתכשירים הגייניים כדוגמת דאודורנט.
3. איסור תספורת וגילוח - האבל אינו מסתפר ומתגלח במהלך השבעה. אין מניעה על האבל מלהסתרק ולהתקין את שערו.
4. ישיבה על כסא שפוף - נוהגים שהאבלים, בזמן ישיבתם, יושבים על הקרקע או על כסא נמוך.
5. נעילת נעלי עור - האבל אסור בנעילת נעלי עור. אין מניעה לנעול נעלי בד וכדו'.
6. איסור כיבוס וגיהוץ - האבל אינו מכבס בגדיו במהלך השבעה ואינו לובש בגדים חדשים. נוהגים שהאבל על אמו או אביו לובש את הבגד בו בוצע הקריעה במשך ימי השבעה.
7. קיום יחסי אישות - האבל אסור בקיום יחסי אישות במהלך כל ימי השבעה.
8. איסור שמחה והשתתפות באירועי שמחה - האבל אסור בגילויי שמחה, כשמיעת מוזיקה לצורך תענוג או בהשתתפות באירועי שמחה במהלך השבעה.
9. איסור תלמוד תורה - האבל אסור בלימוד תורה לשמה, שכן הדבר מביא לידי שמחה. בשל כך - האבל אינו עולה לתורה במהלך השבעה, לרבות בשבת. נוהגים שהמנחמים יכולים לומר דברי תורה לזכרו של הנפטר בבית האבלים, ומשתדלים להתמקד בענייני אבלות, זיכרון וניחום אבלים.
10. איסור שאילת שלום - האבל אינו דורש בשלום של אחרים ואינו משתמש במטבע הברכה "שלום".
11. איסור אכילת פרי חדש או קניית חפץ חדש - האבל אינו משתמש בחפץ חדש או לובש בגד חדש במהלך השבעה. נוהגים שלא לאכול פרי בפעם הראשונה בעונה כדי להימנע מברכת "שהחיינו".
12. בצד האיסורים ההלכתיים קיימים מנהגים נוספים שרווחים ברבות מן העדות: הדלקת נר נשמה, כיסוי המראות בבית ועוד.
13. נוהגים להתפלל עם האבלים בביתם על מנת לאפשר להם לומר קדיש אבלים תוך כדי התפילה. האבלים יכולים לשמש כשליחי ציבור, ומנהג חלק מהקהילות להקפיד דווקא שהאבלים יעברו לפני התיבה בימי השבעה.

14. לאחר התפילה ניתן גם לומר את תפילת "אל מלא רחמים" או את תפילת ההשכבה. בקהילות היהדות המתקדמת סופרים נשים וגברים למניין ונוהגים שהן האבלים והן האבלות אומרות קדיש.
15. בבוקר היום השביעי של השבעה נוהגים לעלות לקבר הנפטר/ת ולערוך אזכרה. עדות ספרד נוהגות לערוך אזכרה וסעודה לזכר הנפטר בלילו של היום השביעי, במקום בו יושבים האבלים.
16. בחנוכה נוהגים להדליק נרות בבית האבלים. יש הנוהגים בפורים לקרוא את מגילת אסתר בבית האבלים ויש הנוהגים לצאת לשמיעת המגילה לבית הכנסת.

אבלות בשבת ובחג

- א. יום השבת נספר כאחד מימי השבעה. יחד עם זאת ביום זה לא נוהגים את מנהגי האבלות הפומביים, אלא רק מנהגי אבלות שבצנעא. אשר על כן האבלים רשאים להחליף בגדיהם, לנעול נעלי עור, לצאת לבית הכנסת לתפילות השבת, לערוך סעודות שבת וכו'. אין מניעה מביקורים של מנחמים ביום שבת, אולם נוהגים שרק הקרובים ביותר לאבלים עושים כן.
- ב. חגי התורה: ראש השנה, יום הכיפורים, סוכות, פסח ושבועות מפסיקים את אבלות השבעה, גם אם האבלים הספיקו לשבת באבלותם במשך זמן קצר לפני כניסת החג. אבלים המעוניינים בכך יכולים להמשיך ולקבל מנחמים גם לאחר החג ואפילו בתוך חול המועד (במקרה של סוכות ופסח). יחד עם זאת לאחר החג האבלים אינם נוהגים במנהגי אבלות השבעה.
- ג. קרוביו של אדם שנקבר במהלך חול המועד מתחילים את אבלות השבעה עם צאת החג למשך שבעה ימים. יחד עם זאת אם האבלים מעוניינים לקבל פני מנחמים במהלך ימי חול המועד הם רשאים לעשות כן, מבלי שהם חייבים במנהגי האבלות עצמם במהלך ימי חול המועד. עם צאת החג מקבלים פני מנחמים עד היום השביעי מהקבורה, ואין הכרח לקבל פני מנחמים עד להשלמת שבעת ימי האבל.
- ד. משפחה המביאה את יקירה לקבורה לפני חג או במהלך ימי חול המועד ראוי ותבהיר את רצונה מבחינת ניחום האבלים במודעות האבל או בהעברת השמועה דרך קרובים ומכרים.

ניחום אבלים

- א. ניחום אבלים הוא אחד מן הביטויים המרכזיים במסורת היהודית למעשה של גמילות חסדים. במעשה זה טמונים במקביל הפגנת הכבוד לאדם הנפטר וליקיריו האבלים (ובלשון המסורת: כבוד המת וכבוד החיים).
- ב. עיקר חובת ניחום האבלים בשעה שהאדם מתאבל על מתו את אבלות השבעה. יחד עם זאת יכול אדם לנחם את האבלים גם במהלך אבלות השלושים אם נמנע ממנו לנחמו במהלך שבוע האבל.
- ג. עיקר ניחום האבלים נעשה פנים אל פנים, אולם בהעדר יכולת לנחם את האבלים בביתם ניתן לנחם גם בכתב או הטלפון.
- ד. המנחם צריך לנהוג ברגישות באבל ובתחושותיו. להימנע מלכפות עליו שיחה על הנפטר, לאפשר לו להשיח באשר על לבו, וברצותו - להימנע כלל משיחה. מגד אם האבל מבקש לשוחח על יקירו - להאזין לו ולתמוך בו. יש להיזהר מלהטיף לאבל על דרכי התנהלותו בתקופת האבלות ולאפשר לו להביע את צערו בדרך שיבחר.
- ה. נוהגים שלא לנחם אבלים בשבת אלא רק הקרובים להם ביותר. בהעדר קרובים יש לבדוק עם האבל אם הוא מעוניין שלא להיוותר לבדו במהלך השבת.
- ו. ניתן לנחם אבלים בחג - אך גם כאן ראוי והדבר יעשה על ידי הקרובים. נוהגים לנחם אבלים בחול המועד לאחר קבורת יקירם, אלא אם האבלים מבקשים לקבל פני מנחמים רק מצאת החג, במקביל לשבעת ימי האבלות בהם הם חייבים.
- ז. לכל עדה, קהילה ומשפחה - מנהגים ומסורות של ניחום אבלים, ומן הראוי שהמנחמים יכוונו לדרכו של האבל ולמנהגיו.

אבלות השלושים

- א. בתום אבלות השבעה, מתחילה תקופת האבלות המשנית הנמשכת עד ליום השלושים ממועד הלוויה. אבלות זו נוהגת על פטירתם של אותם הקרובים עליהם יושבים "שבעה".
- ב. מן הבחינה ההלכתית נוהגים בתקופת ה"שלושים" חלק מצומצם ממנהגי האבלות שנוהגים במהלך השבעה: איסור גילוח ותספורת; איסור השתתפות באירועי שמחה; איסור רכישת בגדים חדשים, ציוד וריהוט שאינם לצורך משמעותי או דחוף.
- ג. חתן או כלה, שבמועד חופתם שנקבע מראש מצויים באבלות השלושים, עורכים

את חתונתם כמתוכנן, לרבות כל גילויי השמחה. קרוביהם המצויים אף הם באבלות השלושים (לדוג': הוריהם ואחיהם) יכולים לטול חלק בחתונה, אך נמנעים מגילויי שמחה יתרים (ויש הנמנעים מהריקודים).

- ד. מנחמים שלא עלה בידם להראות פנים לאבל במהלך השבעה, עושים זאת במהלך אבלות השלושים, תוך תיאום עם האבל והתחשבות ברצונו להמשיך ולקבל מנחמים.
- ה. ביום השלושים ממועד הלוויה עולים לקבר הנפטר ועורכים אזכרה. עדות ספרד נוהגות לערוך אזכרה בבית הנפטר או בבית האבלים בליל יום השלושים, ויש הנוהגים לערוך את האזכרה בבית הכנסת.
- ו. רבים נוהגים להעמיד את המצבה על קבר הנפטר לקראת אזכרת השלושים ויש הנוהגים להמתין עד לתום שנת האבל הראשונה.
- ז. ימים טובים (ראש השנה, יום הכיפורים, סוכות, שמחת תורה, פסח ושבועות) מפסיקים את אבלות השלושים בדומה להפסקת אבלות השבעה.
- ח. אם החל האבל את אבלות השבעה בסמוך לראש השנה מבטל חג זה את אבלות השבעה. לאחר החג נוהג האבל במנהגי אבלות השלושים עד ליום הכיפורים וחג זה מבטל אבלות זו. החל האבל את אבלות השבעה בסמוך ליום הכיפורים, תופסק האבלות עם כניסת החג, וחג הסוכות יבטל את אבלות השלושים. במקרה של ביטול אבלות השלושים נוהגים לערוך את האזכרה בערב החג, ויש הנוהגים להמתין עם האזכרה לחלוף שלושים ימים בכל מקרה.

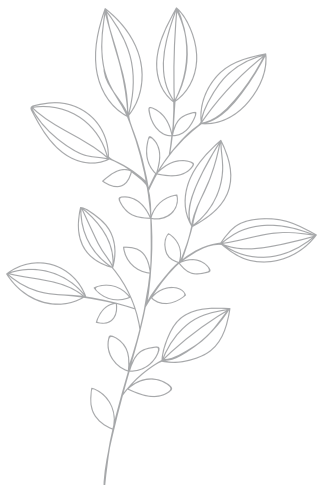
אבלות השנה על פטירת הורים

- א. במקרה של אבלות על מות אב או אם, האבלות אינה מסתיימת אחרי שלושים ימים אלא נמשכת שנה שלמה מיום הקבורה. תקופת אבלות זו אינה נוהגת על מות הקרובים האחרים עליהם חייבים באבלות ה"שבעה" וה"שלושים". אבלות השנה נמשכת בכל מקרה שנים עשר חודשים בלבד, לרבות בשנה מעוברת.
- ב. מן הבחינה ההלכתית נוהגים שלא להשתתף באירועי שמחה במהלך השנה, לצאת לטיולים של תענוג (להבדיל מחופשות לטובת מנוחה והחלפת כוח) וכן לא לקנות קניות חדשות של מותרות (להבדיל מקניות של צורך).
- ג. אין הכרח מן הבחינה ההלכתית לדחות מועד של חתונה שנקבע מראש למועד בו החתן והכלה מצויים באבלות השנה על הורה. הורים ואחים רשאים לטול חלק בחתונת ילדם / אחיהם במהלך אבלות השנה על מות ההורה, אך מצמצמים את גילויי השמחה כדוגמת הריקודים.

תפילות זיכרון בבית הכנסת

- א. בקהילות אשכנז, וכך גם במנהג קהילות היהדות הרפורמית בישראל, נוהגים לומר סדר הזכרת נשמות בבית הכנסת בארבעה מועדים: יום הכיפורים (לאחר קריאת התורה בשחרית או במנחה), שחרית שמיני עצרת (שמחת תורה), שחרית שביעי של פסח ושחרית חג השבועות.
- ב. במסגרת סדר הזכרת הנשמות אומרים את תפילת היזכור ואת תפילת אל מלא רחמים.
- ג. בקהילות ספרד נוהגים לומר השכבות לזכר הנפטרים בליל יום הכיפורים ולאחר העלייה לתורה בשבת שלפני יום הזיכרון השנתי.

**בְּלַע הַמּוֹת לְנֶצַח וּמָחָה אֶדְנִי יְהוָה דְּמָעָה מֵעַל כָּל
פְּנִים וְחָרַפְתָּ עִמּוֹ יִסִּיר מֵעַל כָּל הָאָרֶץ כִּי יְהוָה דֹּבֵר.
ישעיהו כה ח**

משך אמירת קדיש

- א. תפילת הקדיש היא התפילה העיקרית הנאמרת לזכרם של הנפטרים על ידי קרוביהם האבלים. את התפילה אומרים בעת הלוויה ובאזכרות וכן בכל אחת מתפילות היום במהלך תקופת האבלות.
- ב. על כל הנפטרים, למעט אם ואב, אומרים קדיש במשך כל אבלות השלושים ובימי הזיכרון השנתיים. האבלים על מות אב או אם אומרים את הקדיש במשך שנה שלמה. יש הנוהגים לומר את הקדיש במשך אחד עשר חודשים בלבד.
- ג. במהלך תקופת האבלות האבלים אומרים גם את נוסח "קדיש דרבנן" הנאמר לאחר לימוד תורה בציבור.

יום הזיכרון השנתי

- א. מדי שנה נוהגים לציין את יום הפטירה בעליה לקבר ו/או במעמד תפילה ולימוד. עדות ספרד נוהגות לערוך סעודה ואזכרה בליל יום הזיכרון השנתי בבית הנפטר, בבית קרוביו או בבית הכנסת.
- ב. בשנה הראשונה נוהגים לציין את יום האזכרה בתאריך הקבורה. החל מן השנה השנייה מציינים את יום האזכרה בתאריך הפטירה.
- ג. ביום הזיכרון השנתי נוהגים להדליק נר נשמה. נוהגים לעלות לתורה בשבת שלפני יום האזכרה וביום האזכרה עצמו אם חל ביום בו קוראים בתורה.
- ד. חל יום הזיכרון השנתי בשבת, יש הנוהגים להקדים את העליה לקבר ליום שישי ויש הנוהגים לאחר ליום ראשון.
- ה. בשנה מעוברת - עדות ספרד נוהגות לקיים את יום האזכרה באדר ב'. עדות אשכנז - באדר א', למעט אם תאריך הפטירה עצמו היה בחודש אדר ב' בשנה מעוברת.
- ו. קרובי הנפטר שהיו חייבים באבלות אחרי פטירתו אומרים ביום הזיכרון השנתי את הקדיש במסגרת תפילות היום. יש הנוהגים שאדם המציין יום זיכרון לפטירת אחד מקרוביו (עליהם הוא היה חייב באבלות) משמש כשליח הציבור בתפילות הנערכות ביום הזיכרון.
- ז. בשבת שלפני יום הזיכרון השנתי נוהגים לעלות לתורה. בעדות ספרד אומרים את סדר ההשכבה לזכר הנפטר לאחר העלייה.

לוח קריאה בתורה במסלול תלת שנתי

משה רבנו תיקן להן לישראל, שיהיו קורין בתורה ברבים בשבת ובשני ובחמישי בשחרית, כדי שלא ישוהו שלושה ימים, בלא שמיעת תורה. ועזרא הסופר תיקן שיהיו קורין כן במנחה בכל שבת, משום יושבי קרנות; וגם, הוא תיקן שיהיו הקורין בשני ובחמישי שלושה בני אדם, ולא יקראו פחות מעשרה פסוקים... המנהג הפשוט בכל ישראל, שמשלימין את התורה בשנה אחת: מתחילין בשבת שאחר חג הסוכות, וקורין בסדר "בראשית" (בראשית א,א); בשנייה, "אלה, תולדות נוח" (בראשית ו,ט); בשלישית, "ויאמר ה' אל אברם" (בראשית יב,א). וקוראין והולכין על הסדר הזה, עד שגומרין התורה בחג הסוכות. ויש מי שמשלים את התורה בשלוש שנים, ואינו מנהג פשוט.

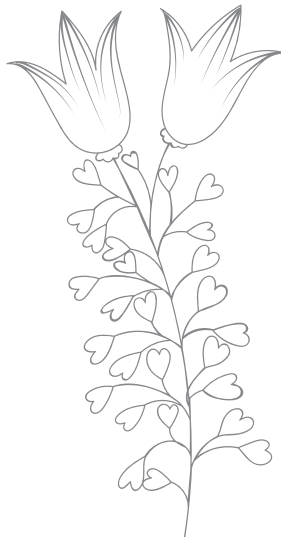
היד החזקה, הלכות תפילה, פרק יב א ו-ג; פרק יג א

לפניכם לוח חלוקת פרשות התורה לשלושה מחזורי קריאה שנתיים, כמנהג רוב קהילותינו. לתשומת לבכם, מספר ככלים והערות:

- בחלק מן הפרשות ישנן חזרות על פסוקים במחזורים השונים משום כללי החלוקה של הפרשה לעליות.
- שירת הים ועשרת הדברות בפרשות יתרו וזאתחנן, הוכללו בכל אחד ממחזורי הקריאה. לשם כך, מוצע בחלק מן השנים לבצע דילוג במהלך הקריאה בפרשה, למרות שעל פי המנהג המסורתי לא נוהגים לדלג בקריאה בתורה.
- פרשות האזינו וזאת הברכה נקראות תמיד בשלמותן בשבת שלפני חג הסוכות ובשמיני עצרת בהתאמה.
- פרשות ניצבים וזילך נקראות בשלמותן בשנים בהן הן אינן מחוברות (בשל מספר הפסוקים המועט בכל אחת מהן). בשנים בהן שתי הפרשות מחוברות קוראים את המחצית האחרונה של ניצבים והמחצית ראשונה של זילך, על מנת לקרוא מתוך שתיהן.
- יתר הפרשות המחוברות חולקו כל אחת לשלושה מחזורי קריאה. בשנים בהן הפרשות נקראות בנפרד, יקרא המחזור המתאים. בשנים בהן הפרשות מחוברות, יקרא השליש המתאים מכל אחת משתי הפרשות, וזאת על מנת שבכל מחזור קריאה שנתי יקראו פסוקים מכל נ"ד פרשות התורה. המעבר בין הפרשות יבוצע לאחר העלייה השלישית או הרביעית. פסוקי המפטיר יקראו מתוך הפרשה המחוברת השנייה, כמפורט בטבלה.

הכללים העיקריים לחלוקת הפרשות לעליות:

- בכל עליה ישנם לפחות 3 פסוקים. במקום בו הדבר לא ניתן אפשר לחזור על פסוק מן העלייה הקודמת.
- כאשר מחלקים הקריאה לשלוש עליות בלבד (מנחה של שבת, שני וחמישי, חנוכה, פורים ותענית ציבור), נוהגים לקרוא לפחות עשרה פסוקים.
- יש להשתדל שלא לסיים עליה במילה קשה כמו מוות או קללה.
- אין להתחיל או לסיים עליה בקריאת פחות משלושה פסוקים לפני תחילה או סוף של פרשה פתוחה או סגורה.

פרשה	שנה א במחזור	שנה ב' במחזור	שנה ג' במחזור	מפטיר	הערות
יתרו	יח 1 - יח 27 + מפטיר כ 14-1	יט 1 - כ 23	יט 1 - כ 23	כ 18-22	מוצע לקרוא את עשרת הדברות בכל שנה. בשנה א, עשרת הדברות עליה שביעית או מפטיר. שנים ב-ג קריאה זהה.
משפטים	כא 1 - כב 3	כב 4 - כג 19	כג 20 - כד 18	כד 15-18	
תרומה	כה 1 - כה 30	כה 31 - כו 30	כו 31 - כז 19	כז 17-19	
תצוה	כז 20 - כח 30	כח 1 - כט 18	כט 19 - ל 10	ל 8-10	
כי תשא	ל 11 - לא 17	לא 18 - לג 11	לג 12 - לד 35	לד 33-35	
ויקהל	לה 1 - לו 7	לו 8 - לז 9	לז 10 - לח 20	לח 18-20	
פקודי	לח 21 - לט 21	לט 22 - מ 16	מ 17 - מ 38	מ 34-38 + חזק	
ויקהל-פקודי				מ 34-38 + חזק	בשנה מחוברת קוראים את השליש הרלוונטי בכל אחת מן הפרשות (שלוש/ארבע עליות בכל פרשה).
חומש ויקרא					
ויקרא	א 1 - ב 16	ג 1 - ד 21	ה 22 - ו 26	ה 24-26	
צו	ז 10 - ח 11	ט 11 - י 38	י 11 - יא 36	יא 33-36	
שמיני	י 11 - יא 11	יא 12 - יב 12	יב 13 - יג 47	יג 45-47	
תזריע	יב 1 - יג 17	יג 9 - יד 39	יד 29 - יו 59	יו 57-59	יש חזרה על פסוקים משנה לשנה במחזור.
מצורע	יד 1 - טו 32	טו 21 - טז 57	טז 1 - טז 33	טז 31-33	יש חזרה על פסוקים משנה לשנה במחזור.
תזריע מצורע				טז 31-33	בשנה מחוברת קוראים את השליש הרלוונטי בכל אחת מן הפרשות (שלוש/ארבע עליות בכל פרשה).

פרשה	שנה א במחזור	שנה ב' במחזור	שנה ג' במחזור	מפטיר	הערות
חומש בראשית					
בראשית	א 1 - ב 25	ג 1 - ד 26	ה 1 - ו 8	ו 5-8	
נח	ז 1 - ח 16	ט 17 - י 20	יא 21 - יב 32	יב 29-32	
לך לך	יב 1 - יג 18	יד 1 - טו 21	טז 1 - יז 27	יז 24-27	
וירא	יח 1 - יט 16	יט 17 - כ 4	כא 5 - כב 24	כב 20-24	
חיי שרה	כג 1 - כד 9	כה 10 - כו 51	כז 18 - כח 52	כח 16-18	
תולדות	כה 19 - כו 23	כו 24 - כז 29	כז 22 - כח 9	כח 7-9	מוצע לחזור גם בשנה ג' על פסוקי ברכת יצחק ליעקב.
ויצא	כח 10 - כט 35	ל 1 - ל 43	לב 1 - לד 2	לב 1-3	
וישלח	לב 3 - לד 20	לה 1 - לה 15	לו 16 - לו 43	לו 40-43	הפרשה מתחילה במילים "וישלח יעקב". ישנם הבדלים במספור הפסוקים במהדרות תנ"ך שונות.
וישב	לו 1 - לז 36	לח 1 - לח 30	לט 1 - מ 23	מ 20-23	
מקץ	מא 1 - מא 52	מב 53 - מג 15	מג 16 - מד 17	מד 14-17	
ויגש	מד 18 - מה 15	מה 16 - מו 27	מו 28 - מז 27	מז 25-27	
ויחי	מז 28 - מח 22	מט 1 - מט 28	מט 29 - נ 26	נ 23-26 + חזק	
חומש שמות					
שמות	א 1 - ב 25	ג 17 - ד 17	ה 11 - ו 11	ה 11-12	
וארא	ז 1 - ח 13	ט 14 - י 28	יא 1 - יב 35	יב 33-35	
בא	י 1 - יא 10	יב 1 - יג 36	יד 16 - טו 16	יד 14-16	
בשלח	יג 17 - טו 26	יד 26 - טז 10	יז 1 - יח 30, טו 21, טז 11 - יז 16	יז 14-16	מוצע לקרוא בכל שנה את שירת הים. בשנה ב' פותחים הקריאה בשירת הים. בשנה ג' עליה ראשונה היא שירת הים ויתר העליות בחלקה האחרון של הפרשה.

פרשה	שנה א במחזור	שנה ב' במחזור	שנה ג' במחזור	מפטיר	הערות
חקת	יט 1 - כ 6	כ 7 - כ 29	כא 1 - כב 1	כא 34 - כב 1	
בלק	כב 2 - כב 38	כב 39 - כג 30	כד 1 - כה 9	כה 9-7	
פינחס	כה 10 - כו 56	כו 57 - כז 15	כח 16 - ל 1	כט 35 - ל 1	
מטות	ל 2 - לא 24	לא 25 - לא 54	לב 1 - לז 42	לב 40-42	
מסעי	לג 1 - לג 39	לג 40 - לד 29	לה 1 - לו 13	לו 11-13 + חזק	
מטות ומסעי				לו 11-13 + חזק	בשנה מחוברת קוראים את השליש הרלוונטי משתי הפרשות.
חומש דברים					
דברים	א 1 - א 38	ב 39 - ב 30	ב 31 - ג 22	ג 20-22	
ואתחנן	ג 23 - ד 40 שביעית/ מפטיר: ה 6-18	ד 41 - ד 3	עליה א: ה ה 11 ז - 4	ז 9-11	מוצע לקרוא עשרת הדברות בכל שנה. בשנה א, עשרת הדברות - עליה שביעית או מפטיר. שנה ג' - עשרת הדברות עליה ראשונה.
עקב	ז 12 - ט 3	ט 4 - י 11	י 12 - יא 25	יא 22-25	
ראה	יא 26 - יג 1	יג 2 - יד 29	טו 1 - טז 17	טז 13-17	
שופטים	טז 18 - יח 8	יח 9 - יט 21	כ 1 - כא 9	כא 7-9	
כי תצא	כא 10 - כב 29	כג 1 - כד 9	כד 10 - כה 19	כה 17-19	
כי תבוא	כו 1 - כז 8	כז 9 - כח 14	כח 1 - כט 5	כט 6-8	בשנה ג' חוזרים על פסוקי הברכה הנקראים גם בשנה ב'. קוראים הקללות בעליה אחת.
ניצבים		כט 9 - ל 20		ל 15-20	ניצבים נקראת בשלמותה בכל שנה בה היא אינה מחוברת לוילך.

פרשה	שנה א במחזור	שנה ב' במחזור	שנה ג' במחזור	מפטיר	הערות
אחרי מות	טז 1 - 34	טז 25 - יח 5	יז 1 - יח 30	יח 28-30	יש חזרה על פסוקים משנה לשנה במחזור.
קדושים	יט 1 - 32	יט 23 - כ 22	כ 1-27	כ 25-27	יש חזרה על פסוקים משנה לשנה במחזור.
אח"מ וקדושים				כ 25-27	בשנה מחוברת קוראים את השליש הרלוונטי בכל אחת מן הפרשות (שלוש/ארבע עליות בכל פרשה).
אמור	כא 1 - כב 16	כב 17 - כג 22	כג 23 - כד 23	כד 21-23	
בהר סיני	כה 1-28	כה 14 - 38	כה 29 - כו 2	כה 55 - כו 2	יש חזרה על פסוקים משנה לשנה במחזור.
בחקותי	כו 3 - כז 8	כז 1 - 31	כז 1 - 31	כז 32-34 + חזק	שנה ראשונה - ברכות וקללות. הקללות נקראות בעליה אחת ולפיכך הקריאה ממשיכה גם לפרשת הנדרים. שנה ב' ו-ג' אותה הקריאה.
בהר בחקותי				כז 32-34 + חזק	בשנה מחוברת קוראים את השליש הרלוונטי משתי הפרשות.
חומש במדבר					
במדבר	א 1 - א 54	ב 1 - ג 13	ג 14 - ד 20	ד 20-17	
נשא	ד 21 - ה 31	ו 1 - ז 29	ז 30 - ח 89	ח 87-89	
בהעלתך	ח 1 - ט 14	י 1 - יא 36	יא 1 - יב 16	יב 14-16	
שלח לך	יג 1 - יד 7	יד 8 - טו 7	טו 8 - טז 41	טז 37-41	
קרח	טז 1 - טז 35	יז 1 - יז 24	יז 25 - יח 32	יח 30-32	

פרשה	שנה א במחזור	שנה ב' במחזור	שנה ג' במחזור	מפטיר	הערות
וילך		לא 1-30 כל הפרשה		לא 28-30	וילך נקראת בשלמותה בכל שנה בה היא אינה מחוברת לניצבים.
ניצבים וילך		ל 11 - לא 13		לא 28-30	בשנים בהן שתי הפרשות מחוברות קוראים מחצית מפרשת ניצבים ומחצית מפרשת וילך.
האזינו		לב 1 - לב 52 כל הפרשה		לב 48-52	האזינו נקראת כל שנה בשלמותה.
וזאת הברכה		-----		-----	הפרשה נקראת ביום שמיני עצרת ושמחת תורה.

חזק חזק ונתחזק !

קרן קיימת לישראל
K K L - J N F

בסיוע הקרן הקיימת לישראל במסגרת המפעל המשותף
לשנת השמיטה ומפעלי החינוך הציוני בישראל ובתפוצות